

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

*“Εναλλακτικοί Χώροι Οργάνωσης για την Αντιμετώπιση της
Προσφυγικής Κρίσης: Εφαρμόζοντας την Εμπειρία των Kibbutzim στη
Λέσβο”*

*Του φοιτητή Μερμικλή Χρήστου
ΑΕΜ: 1642016006*

Επιβλέπων καθηγητής: Χωριανόπουλος Ιωάννης

Μέλη επιτροπής: Γκιάλης Στυλιανός & Ιωσηφίδης Θεόδωρος

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΙΓΑΙΟΥ

ΜΥΤΙΛΗΝΗ, ΜΑΙΟΣ 2018

*«Το πιο επικίνδυνο αντικείμενο που βρέθηκε στις καταλήψεις δεν είναι οι μολότοφ,
αλλά οι ελεύθεροι άνθρωποι που βρίσκουν ένα διαφορετικό τρόπο ζωής».*

Γρηγόρης Τσιλιμαντός, Μικρόπολις.

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες.....	(6)
Εισαγωγή.....	(7)
1. <u>Κεφάλαιο 1 – Τα Αυτοδιαχειριζόμενα Κοινωνικά Κέντρα</u>	
1.1.Εισαγωγή και παρουσίαση δομής κεφαλαίου.....	(9)
1.2.Θεωρητικό υπόβαθρο.....	(10)
1.3.Βασικά χαρακτηριστικά.....	(14)
1.4.Κοινωνικά κινήματα: ορισμός και κατηγοριοποίησή τους.	(17)
1.5.Αυτοδιαχειριζόμενα Κοινωνικά Κέντρα στην Ελλάδα.....	(19)
1.5.1. Χρονολογική εξέλιξη και σημαντικότερα γεγονότα των 4 χρονολογικών περιόδων.....	(20)
1.5.2. Από το 2008 έως σήμερα.....	(23)
1.6.Τα Αυτοδιαχειριζόμενα Κοινωνικά Κέντρα και το «δικαίωμα στην πόλη».....	(25)
2. <u>Κεφάλαιο 2 – Τα kibbutzim στο Ισραήλ.</u>	
2.1.Εισαγωγή.....	(28)
2.2. Kibbutz: Μία πρώτη «εικόνα».....	(29)
2.2.1. Ιστορική αναδρομή των kibbutzim και μετανάστευση.....	(30)
2.3.Ο ρόλος του αγροτικού τομέα στα kibbutzim.....	(35)
2.3.1. Κύριοι λόγοι μείωσης της ενασχόλησης με το γεωργικό κλάδο.....	(36)
2.4.Σημερινή κατάσταση σε διάφορους τομείς των kibbutzim.....	(38)
2.4.1. Κοινωνία.....	(39)
2.4.2. Μέλη και δημοκρατία.....	(40)
2.4.3. Οικονομία και αγροτικός τομέας.....	(41)
2.5.Επίλογος.....	(43)
3. <u>Κεφάλαιο 3 – Μεθοδολογία έρευνας.</u>	
3.1.Ποιοτική κοινωνική έρευνα.....	(46)
3.1.1. Μέθοδος συλλογής δεδομένων.....	(46)
3.2.Ερευνητικά αποτελέσματα μέσω συνεντεύξεων.....	(48)
3.3.Αποτελέσματα.....	(55)

4. <u>Κεφάλαιο 4</u> - Συμπεράσματα.....	(57)
5. <u>Κεφάλαιο 5</u> - Τελική Βιβλιογραφία & Ηλεκτρονικές Πηγές.....	(61)
6. <u>Κεφάλαιο 6</u> – Παραρτήματα.....	(65)
6.1. Παραρτήματα συνεντεύξεων.....	(65)

Ευχαριστίες

Αισθάνομαι την ανάγκη να εκφράσω την απέραντη ευγνωμοσύνη μου στους γονείς μου και στην υπόλοιπη οικογένειά μου για όλα όσα μου έχουν προσφέρει στη διάρκεια των μαθητικών και φοιτητικών μου χρόνων και την αμέριστη υποστήριξή τους σε κάθε μου επιλογή.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες θέλω να εκφράσω και στον επιβλέποντα καθηγητή μου για την εμπιστοσύνη του, την ανιδιοτελή προσφορά του, για το σημαντικό χρόνο που μου αφιέρωσε και τις πολύτιμες πληροφορίες που μου πρόσφερε κ' άθολη τη διάρκεια της συγγραφής αυτής, γιατί χωρίς τη βοήθεια του δεν θα τα είχα καταφέρει.

Σε αυτό το σημείο θα ήθελα να ευχαριστήσω κάποια συγκεκριμένα άτομα που όλο αυτό το χρονικό διάστημα με έχουν βοηθήσει ψυχολογικά και πνευματικά να φέρω εις πέρας την παρούσα εργασία. Το Δημήτρη Ιακωβάκη, τη Μαρία Γιαντσίδου καθώς και όλους τους φίλους που στάθηκαν δίπλα.

Τέλος, θέλω να ευχαριστήσω θερμά την Ηλιάνα Λούις, του τμήματος Πολιτισμικής Επικοινωνίας και Τεχνολογίας, για τη αμέριστη βοήθεια στην παρούσα εργασία, με τη δημιουργία του βίντεο, σχετικά με το "One Happy Family".

Εισαγωγή

Τα kibbutzim αποτελούν μια συλλογική κοινότητα στο Ισραήλ, τα οποία μπορείς να τα εντοπίσεις από το βορειότερο άκρο του κράτους μέχρι και στο νοτιότερο μέρος του (Arava). Από μόνης της η λέξη kibbutz στην εβραϊκή γλώσσα σημαίνει ομαδοποίηση. Μετά από σχεδόν δύο δεκαετίες οικονομικής και κοινωνικής κρίσης, στα περισσότερα τμήματα του κινήματος των kibbutzim, τα οποία είχαν ως κύριο αποτέλεσμα την εμφάνιση σημαντικής πτώσης του πληθυσμού στις κοινότητες, τα τελευταία χρόνια εντοπίζεται μια αύξηση στην τάση νέων ηλικιακά ατόμων, άγαμων ατόμων και οικογενειών να επιθυμούν την ένταξή τους σε μία κοινότητα. Ο κυριότερος λόγος της συγκεκριμένης τάσης, αποτελεί το υψηλό κόστος ζωής και τα ακίνητα στις κεντρικές πόλεις, που καθιστούν αδύνατο για τους νέους να οικοδομήσουν μια ζωή εκεί. (Tahar Kedem E., 2014)

Η παρακάτω εργασία αποτελεί κομμάτι έρευνας και καταγραφής, που περιγράφει αναλυτικά ένα παράδειγμα συνεταιριστικού/συνεργατικού μοντέλου κοινότητας/οικισμού/χώρου, και πιο συγκεκριμένα των kibbutzim. Αποτελεί το τελευταίο «σκαλί» για την ολοκλήρωση των μεταπτυχιακών μου σπουδών, στο τμήμα Γεωγραφίας, του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Με την αμέριστη εμπιστοσύνη και υπομονή του επιβλέπων καθηγητή μου κ. Χωριανόπουλου Ιωάννη, που θα ήθελα για ακόμα μία φορά να του εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου, που με βοήθησε με τη διεκπεραίωση της συγκεκριμένης εργασίας, μου δόθηκε η ευκαιρία να μελετήσω και να καταγράψω τον τρόπο λειτουργίας ενός συνεργατικού τύπου κοινότητας και να αντιληφθώ τον τρόπο ζωής των ανθρώπων αυτών μέσα στις κοινότητες, ιδιαίτερα εν μέσω μιας προσφυγικής κρίσης. Προσπάθησα να εντοπίσω τι διαφορετικό προσφέρουν στα μέλη τους οι συγκεκριμένες κοινότητες και τον τρόπο που το προσφέρουν. Επίσης είδαμε και την άποψη της κοινωνίας, σχετικά με τη συγκεκριμένη κοινότητα.

Αναλυτικότερα στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας, παρουσιάζονται οι όροι των κοινωνικών κινημάτων και των κοινοτικών κέντρων, καθώς και οι πρόδρομοί τους που είναι οι καταλήψεις. Γίνεται μια αναφορά στις κατηγοριοποιήσεις που έχουν προκύψει για τους συγκεκριμένους όρους και έπειτα αναλύεται η χρονολογική εξέλιξη των Α.Κ.Κ. στην Ελλάδα. Στο δεύτερο κεφάλαιο της εργασίας, αρχικά γίνεται μια εκτενής ιστορική

αναδρομή σχετικά με τα kibbutzim στο Ισραήλ, ενώ αναφέρονται και οι βασικές αρχές που διέπαν στην αρχή τις κοινότητες αυτές. Επίσης περιγράφεται η ενασχόληση των kibbutzim με τον αγροτικό τομέα και τα οφέλη του και οι κύριοι λόγοι που οδήγησαν στην απομάκρυνση των kibbutzim από τον παραδοσιακό τρόπο ζωής τους γύρω από τις αγροκαλλιέργειες. Στο τελευταίο μέρος του συγκεκριμένου κεφαλαίου, αποτυπώνεται η σημερινή κατάσταση που εντοπίζεται στα kibbutzim σε τρεις διαφορετικούς τομείς: στην κοινωνία, στα μέλη και τη δημοκρατία και στην οικονομία και τον αγροτικό τομέα. Στο τρίτο κεφάλαιο, εντοπίζεται η έρευνα πεδίου που πραγματοποίησα, στην κοινότητα "One Happy Family", στη Λέσβο. Σε αυτό το σημείο, έχουν τοποθετηθεί οι συνεντεύξεις, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν και τα ερωτηματολόγια που μοιράστηκαν, με τα σχετικά αποτελέσματά τους. Τέλος, τελευταίο κομμάτι της εργασίας αποτελούν τα συμπεράσματα, τα οποία εξήχθησαν από τη διεκπεραίωση της βιβλιογραφικής και της ποιοτικής έρευνας, καθώς επίσης η βιβλιογραφία και οι ηλεκτρονικές πηγές που χρησιμοποιήθηκαν.

Σε αυτό το σημείο, θα ήθελα να τονίσω το χαρακτήρα της εργασίας και να επισημάνω το σκοπό της. Σαφώς μεγάλο μέρος της έρευνάς μου στηρίχθηκε σε επιστημονικά κείμενα και άρθρα, όμως το υπόλοιπο κομμάτι στηρίχθηκε στην επαφή μου και στις συζητήσεις που πραγματοποίησα με τους ιθύνοντες της κοινότητας και με τα μέλη της, καθώς και με υπόλοιπο κόσμο. Θα ήθελα να ευχαριστήσω άπαντες που με βοήθησαν να υλοποιήσω την παρούσα εργασία, με την έμπρακτη υποστήριξή τους.

1.1. Εισαγωγή

Τα κινήματα είναι φορείς κοινωνικών μεταβολών και συγχρόνως αποτελούν εκφράσεις των διαδικασιών μεταβολής εντός της κοινωνίας. Δηλαδή, τα ίδια τα κινήματα είναι αποτέλεσμα διεργασιών κοινωνικού μετασχηματισμού που αναφέρονται σε πολιτικές, πολιτισμικές, τεχνολογικές, οργανωτικές και οικονομικές όψεις της κοινωνίας, ενώ συνάμα παρεμβαίνουν με τον έναν ή τον άλλο τρόπο ενεργά σε αυτές τις διεργασίες μετασχηματισμού. Τα κινήματα αυτά καθαυτά είναι εκδηλώσεις κοινωνικής μεταβολής. {(Crossley, 2002) Ψημίτης, 2014}

«Η σύγχρονη κοινωνία, γράφει ο Alan Touraine, «είναι η πιο συγκρουσιακή παραγωγή (production conflictuelle) του εαυτού της». Η βασική μορφή που παίρνει αυτή η «συγκρουσιακή παραγωγή της κοινωνίας» είναι τα κοινωνικά κινήματα.» (Αλεξανδρόπουλος Σ., 1995)

Στα χρόνια μελέτης και έρευνας των κοινωνικών κινήματων, έχουν εμφανιστεί αρκετές δυσκολίες ορισμού τους. Συχνά παρατηρείται, από την Rootes, ότι δεν γνωρίζουμε πότε αρχίζουν και πότε τελειώνουν, ποιοι ανήκουν σε αυτά, τι στόχο εξυπηρετούν ή αν υπάρχουν για να ικανοποιήσουν κάποιο στόχο των μελών της. (Rootes C.A., 1987)

Το κεφάλαιο διαρθρώνεται σε πέντε υπο-ενότητες. Στο πρώτο κεφάλαιο αναλύεται το θεωρητικό υπόβαθρο των κοινωνικών κέντρων και γίνεται αναφορά και στο πρόδρομό τους, τις καταλήψεις, καθώς επίσης και στην κατηγοριοποίησή τους. Τα επόμενα δύο υποκεφάλαια εστιάζουν κυρίως στον ορισμό των κοινωνικών κινήματων και στην κατηγοριοποίησή τους, ανάλογα στο που αποσκοπούσαν οι μεταβολές που επέφεραν τα εκάστοτε κινήματα. Στο τέταρτο υποκεφάλαιο προσεγγίζονται τα Αυτοδιαχειριζόμενα Κοινωνικά Κέντρα στην Ελλάδα και η πορεία που ακολούθησαν, χωρισμένη σε δύο χρονικές περιόδους 1)Χρονολογική εξέλιξη και σημαντικότερα γεγονότα των 4 χρονολογικών περιόδων και 2) Από το 2008 μέχρι σήμερα. Στο πέμπτο και τελευταίο υποκεφάλαιο προσεγγίζεται από μία σκοπιά, η σχέση των Α.Κ.Κ. και του δικαιώματος στην πόλη, που υποστηρίζεται έμπρακτα από τα Α.Κ.Κ., λόγω της έντονης ιδιωτικοποίησης των δημόσιων χώρων και του έντονου διαχωρισμού φτωχών και πλουσίων, εμποδίζοντας τους φτωχούς από τα «κοινά».

1.2. Θεωρητικό υπόβαθρο

Με τον όρο κοινωνικά κέντρα περιγράφονται οι χώροι όπου φιλοξενούν μη κερδοσκοπικές δραστηριότητες και αποφέρουν όφελος σε κάποιες κοινότητες ή ομάδες. Για τα Αυτοδιαχειριζόμενα Κοινωνικά Κέντρα (εν συντομία θα τα συναντούμε ως Α.Κ.Κ. στην παρούσα εργασία) χρησιμοποιούνται και άλλοι όροι για την περιγραφή τους, όπως «κοινωνικοί χώροι» ή και «ελεύθεροι (κοινωνικοί) χώροι». Σε κάθε Α.Κ.Κ., συστεγάζονται πολλές ανεξάρτητες ομάδες και σχήματα, που κυφορούν τις νέες ιδέες και κουλτούρες της εποχής μας. Αρκετοί είναι αυτοί που υποστηρίζουν πως τα Α.Κ.Κ. «αποτελούν τις νέες αυτόνομες κοινότητες της πόλης και της γειτονιάς». (Ντάλιου Σ., 2015)

Τα Α.Κ.Κ. είναι συνήθως εγκαταλελειμμένα κτίρια – αποθήκες, εργοστάσια, στρατώνες, σχολεία που καταλήφθηκαν και μεταμορφώθηκαν από τους καταληψίες σε εστίες κουλτούρας και πολιτικής, απαλλαγμένες από τον έλεγχο των αγορών και του κράτους. Τα επισκευάζουν οι ίδιοι με εθελοντική εργασία, τα συντηρούν και τους ξαναδίνουν ζωή. Οι χώροι στέγασης, πιο συγκεκριμένα στις περισσότερες περιπτώσεις, αποτελούσαν:

- Εγκαταλελειμμένα κτίρια
- Αποθήκες
- Πρώην βίλες
- Εργοστάσια
- Στρατόπεδα

(Klein N., 2011)

Τα περισσότερα Α.Κ.Κ. διαθέτουν νομική μορφή και πληρώνουν νοίκι. Όμως, όπως και στο παρελθόν, αρκετές είναι και οι συλλογικότητες που επιθυμούν να παραμείνουν άτυπες, ανεξάρτητες και εξωθεσμικές, λόγω του ότι δεν έχουν εμπιστοσύνη και καμία εκτίμηση στο «θεσμοθετημένο» κράτος. Η κουλτούρα και η πολιτική αναμειγνύονται με το πιο φυσικό τρόπο στο εσωτερικό τους. Το δίκτυο των Α.Κ.Κ. είναι ένας παράλληλος πολιτικός χώρος, που αντί να επιδιώκει την κατάληψη της κεντρικής εξουσίας, προσφέρει εναλλακτικές υπηρεσίες, ενώ την ίδια στιγμή αντιμετωπίζει το κράτος μέσω δυναμικών ενεργειών. Λόγω της όλο και πιο έντονης μέσο-αστικοποίησης και ευπρεπισμού του κόσμου μας, τα Α.Κ.Κ. αποτελούν χώρους ανεμελιάς και αντισυμβατικότητας,

γεγονός που παρακίνησε τη γαλλική εφημερίδα *Le monde*, να τα χαρακτηρίσει ως «το πολιτιστικό κόσμημα της Ιταλίας». (Klein N., 2011)

Η καταγωγή των Α.Κ.Κ., προέρχεται από το ιταλικό κίνημα της εργατικής αυτονομίας, που άνθησε στα μέσα της δεκαετίας του 1970, κυρίως στο Μιλάνο. Ομάδες νέων ξεκίνησαν μια διαδικασία διεκδίκησης της πόλης μέσω καταλήψεων δημοσίων χώρων και κενών κτιρίων, δημιουργώντας έτσι την πρώτη γενιά κοινωνικών κέντρων. Ο κορεσμός ήρθε στα τέλη του 1970 και πολλαπλασιάστηκαν ξανά στα μέσα του 1980 σηματοδοτώντας έτσι την έξοδο από την περιθωριοποίηση και την κοινωνική απόρριψη. Αυτή αποτέλεσε και τη δεύτερη γενιά κοινωνικών κέντρων. (Piazza G., 2011)

Πρόδρομος των Α.Κ.Κ. αποτελούν οι καταλήψεις. Οι πρώτες καταλήψεις κάνουν την εμφάνισή τους αρκετά χρόνια πριν και αποσκοπούσαν κυρίως στην κάλυψη αναγκών στέγασης. Δύο από τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα που έχει να μας επιδείξει η ιστορία, είναι πρώτα οι «Diggers» στην Αγγλία, το 1649, οι οποίοι είχαν ως κύριο αίτημα να θεωρείται η γη ως κοινό αγαθό και για αυτό είχαν δημιουργήσει μια αυτόνομη αγροτική κοινότητα και δεύτερον οι οργανωμένες και εκτεταμένες καταλήψεις που υπήρξαν μετά το Β΄ Π.Π., με σκοπό να στεγάσουν χιλιάδες άστεγους σε εγκαταλελειμμένα στρατόπεδα, οργανώνοντάς τα με δικές τους κοινόχρηστες υπηρεσίες. (Ward C., 2004)

«Ως εκ τούτου, η ιστορία των Α.Κ.Κ. στην Ελλάδα, συμπίπτει ως ένα βαθμό, με την ιστορία των καταλήψεων. Ξεκινώντας από τις πρώτες καταλήψεις στέγης, οι οποίες συνδύαζαν την ανάγκη κάλυψης στεγαστικών αναγκών με την ελεύθερη έκφραση, καταλήγουν στη σημερινή μορφή των αυτοδιαχειριζόμενων κοινωνικών χώρων, με αποτέλεσμα η ιστορία τους να συνδέεται με το κίνημα και την ιστορία των κατειλημμένων κτιρίων». (Σούζας Ν., 2014)

Ακολουθώντας την ιστορία των καταλήψεων στην Ελλάδα, ξεδιπλώνεται και η ιστορία των αυτοδιαχειριζόμενων κοινωνικών χώρων, οι οποίοι μπορεί να στεγάζονται και σε ενοικιαζόμενα κτίρια, χωρίς όμως να υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση στην κοινωνικό – πολιτική δραστηριοποίησή τους, συμπεραίνοντας ότι ο προσδιορισμός «αυτοδιαχειριζόμενοι χώροι», αποκαλύπτει ένα κοινό πολιτικό προσανατολισμό. Στην Ελλάδα, ενώ πραγματοποιούνται καταλήψεις για την κάλυψη των αναγκών στέγασης δεν εμπεριέχουν κάποια επιπλέον

ιδεολογία. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ενός πρώτου είδους κατάληψης με επίκεντρο το στεγαστικό ζήτημα «αποτελούν τα λαϊκά αυθαίρετα, της «αυθόρμητης αστικοποίησης» της Ελλάδας, τα οποία όμως δεν εντάσσονται στο καταληψιακό κίνημα, καθώς δεν αμφισβητούν τη λογική της ατομικής ιδιοκτησίας. (Leontidou L., 2010 & Σούζας Ν., 2014)

Το σημείο αναφοράς στην ιστορία των καταλήψεων, θεωρείται η στροφή από την απαίτηση για το δικαίωμα στη στέγαση, δηλαδή του ιδιωτικού χώρου, στην απαίτηση στο δημόσιο χώρο, που συνέβη περίπου στα τέλη του 1960. «Τα σημερινά Α.Κ.Κ. θεωρούνται μετεξέλιξη, μεγαλύτερης σημασίας, των πρώιμων καταλήψεων, ως μία αναβίωση και νέα μορφή της διεκδίκησης του αστικού χώρου». (Chatterton, 2010 & Pruijt, 2013)

Η κατηγοριοποίηση των αστικών καταλήψεων κτιρίων, προτάθηκε πρόσφατα από τον Pruijt (2013) και χρησιμοποιείται από τότε από τους περισσότερους συγγραφείς και είναι η εξής:

- Καταλήψεις εξαιτίας της στέρσης
- Καταλήψεις ως εναλλακτικός τρόπος ζωής
- Καταλήψεις για τη δημιουργία εναλλακτικών / κοινωνικών επιχειρήσεων – Α.Κ.Κ.
- Καταλήψεις που στοχεύουν στη συντήρηση διατηρητέων κτιρίων
- Καταλήψεις πολιτικού χαρακτήρα

Στην τρίτη κατηγορία εντοπίζονται και τα Α.Κ.Κ. Συμφωνά με το Pruijt, η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει τα εγχειρήματα που εκτός από την εναλλακτική στρατηγική στέγασης, προσφέρουν ευκαιρίες για τη δημιουργία εναλλακτικών επιχειρήσεων, οι οποίες δεν στοχεύουν σε πολλούς πόρους και δεν επιθυμούν την εμπλοκή της γραφειοκρατίας. Τα έσοδα που αποκομίζουν χρησιμοποιούνται για διάφορες δράσεις, όπως φιλανθρωπίες, μαθήματα και άλλα πολλά.

Συμπερασματικά, τα Α.Κ.Κ. συνδυάζουν την αυτοβοήθεια με εναλλακτικές λύσεις και δυναμισμό για διαμαρτυρία, ενώ μπορεί να αποτελέσουν μέσα για την προώθηση της πολιτιστικής κουλτούρας. (Ντάλιου Σ., 2015)

Εικόνα 1: Το σύμβολο των Α.Κ.Κ. και μια αφίσα για τους Diggers.

Πηγή:

<https://wigandiggersfestival.org/about/>

Εικόνα 2: Α.Κ.Κ. σε Ελλάδα, Τσεχία, Ολλανδία και Σλοβενία.

Πηγή: <https://acdenhaag.wordpress.com/2011/03/30/02-04-2011-defend-autonomous-center-in-cologne/>

1.3. Βασικά Χαρακτηριστικά

Όπως έχουμε αναφέρει και προηγουμένως, τα Α.Κ.Κ. ανήκουν στα αστικά κοινωνικά κινήματα. Ο Martinez (2013) διατύπωσε τα δύο κύρια χαρακτηριστικά των Α.Κ.Κ. και αποτελούν τα εξής:

1. Τα κοινωνικά δίκτυα, τα οποία με άτυπους δεσμούς, συνδέουν τα Α.Κ.Κ. μεταξύ τους, αλλά και με ακτιβιστές άλλων κινήματων. Τα δίκτυα αυτά, συμβάλλουν στην αλληλεγγύη μεταξύ ακτιβιστών, με αποτέλεσμα τη μαζική συμμετοχή στους διάφορους αγώνες τους.
2. Ένα πολιτικό πλαίσιο αποτελεί τη βάση κάθε πρωτοβουλίας. Σύμφωνα με αυτό το πλαίσιο, οι συμμετέχοντες μάχονται εναντίον της ελλιπούς στέγασης, της κερδοσκοπίας, της ιδιωτικής ιδιοκτησίας, της καπιταλιστικής παραγωγής του αστικού χώρου κλπ. Έτσι, τα Α.Κ.Κ. εντάσσονται στην ευρεία κατηγορία των «αριστερών-ελευθεριακών κοινωνικών κινήματων».

(Della Porta D. & Diani M., 1995)

Ο ριζοσπαστικός χαρακτήρας που διαθέτουν τα Α.Κ.Κ., αποτελεί ένα από τα πιο βασικά χαρακτηριστικά τους. Ο συγκεκριμένος χαρακτήρας φαίνεται κυρίως μέσω της αμφισβήτησης της ιδιωτικοποίησης, της πρακτικής DIY (Do It Yourself) που προωθούν και των ριζικών πολιτικών που εφαρμόζουν. (Owens, 2013)

Το πιο κύριο χαρακτηριστικό που θα εντοπίσει κάποιος αν παρατηρήσει τα Α.Κ.Κ., είναι η διαφορετικότητα που εμφανίζουν. Διαφορετικότητα που εντοπίζεται έντονα σε τρεις κατευθύνσεις. Διαφορετικότητα ως την

ποικιλομορφία τους, την ποικιλία του ιδεολογικού προσανατολισμού τους και τη διαφορετικότητα των συμμετεχόντων μεταξύ τους, σε σχέση με την ηλικία, το φύλο, το μορφωτικό επίπεδο, την κοινωνική τάξη κ.λπ. (Mudu & Pruijt, 2004 & 2013)

Επιπλέον χαρακτηριστικό των Α.Κ.Κ., αποτελεί η προώθηση της αυτονομίας, η οποία οδηγεί σε μία νέα κοινωνία με ελεύθερους ανθρώπους. Σε μια κοινωνία συνειδητή, αυτοδιοικούμενη και αυτοθεσμιζόμενη που θα προσφέρει ίσες ευκαιρίες και δυνατότητες σε όλους τους πολίτες της. Που οι κύριοι πυλώνες της θα είναι η ισότητα, η δικαιοσύνη και η εμπιστοσύνη και κάθε μορφή εξουσίας θα είναι περιττή. «Η αυτονομία λειτουργεί ως αντίδραση στην αποστέρηση του κοινωνικού χώρου της γης που έχει χρησιμοποιηθεί από το κεφάλαιο και συνδέεται με τον αντι-καπιταλισμό, εμπνέοντας κινήματα που αναζητούν την ελευθερία και τη διασύνδεση, πέρα από τα εθνικά κράτη. (Καστοριάδης, 1978 & Finchett-Maddock, 2011)

Τα Α.Κ.Κ. ξεκίνησαν να συνδέονται με τον συγκεκριμένο όρο περίπου στις αρχές του 1980, όταν η αυτονομία τους άρχισε να αντικατοπτρίζεται στην αυτοδιαχείριση και στην εσωτερική τους οργάνωση, η οποία χαρακτηρίζονταν από μορφές άμεσης μη ιεραρχικής δημοκρατίας, συμμετοχή όλων στη λήψη αποφάσεων και άρνηση γραφειοκρατική ιεράρχησης και αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας. Επιπλέον, η αυτονομία εντοπίζεται επίσης στην αυτό-παραγωγή και δημιουργία κοινωνικών, πολιτικών και πολιτιστικών εκδηλώσεων και μέσω της πώλησης τροφίμων, σνακ, ποτών να καταφέρουν να αυτοχρηματοδοτηθούν. (Mudu, 2004)

Επιπλέον βασικό χαρακτηριστικό των Α.Κ.Κ. αποτελεί η κινητικότητα που εμφανίζουν τα συγκεκριμένα. «Αρχικά τα τελευταία χρόνια παρατηρείται διεθνοποίηση των αγώνων, ως αποτέλεσμα της παγκοσμιοποίησης και της τεχνολογικής επανάστασης, οι οποίες φαίνεται να επηρέασαν τα κινήματα, εξαπλώνοντας τις συμμαχίες σε διεθνικό και παγκόσμιο επίπεδο». (Leontidou, 2010) Η κινητικότητα θα μπορούσε να χωριστεί σε δύο κατηγορίες. Η πρώτη μορφή κινητικότητας που εμφανίζουν τα Α.Κ.Κ. αφορά κατά κύριο λόγο τους ακτιβιστές, υποστηρικτές αλλά και τους περιστασιακούς επισκέπτες, οι οποίοι θα μπορούσαν να παρευρεθούν σε μια περιοχή, για να παρακολουθήσουν ή να συμμετέχουν σε κάποια δρώμενα. «Η κινητικότητα παράγει τρόπους συσχέτισης και

αλληλεγγύης, διαμορφώνει συλλογική ταυτότητα και αποτελεί ένα τρόπο καθορισμού του χώρου, δίνοντας τη δυνατότητα για ανταλλαγή εμπειριών και πληροφοριών. Αυξάνει δηλαδή τη καινοτομία σε επίπεδο ιδεολογίας, δράσης και πρακτικής». (Owens, 2013)

Η δεύτερη μορφή κινητικότητας, έχει να κάνει με τη μεταφορά ενός κοινωνικού συνόλου σε κάποιο άλλο σημείο, επειδή εμφανίστηκε έλλειψη επαρκούς χώρου ή επειδή επιθυμούσαν να διευρύνουν τις δραστηριότητές τους. Στην περίπτωση των καταλήψεων, χρησιμοποιείται όταν δεν υπάρχει άλλο μέσο για τη διατήρησή τους, όπως στην περίπτωση μιας έξωσης. (Owens, 2013)

Έτσι, τα Α.Κ.Κ. παρέχουν σταθερότητα δημιουργώντας ένα χώρο ανάπαυσης, αλλά επίσης δημιουργούν ευκαιρίες και επιθυμία μετακίνησης. Η δημιουργία και υπεράσπιση ενός Α.Κ.Κ., συνεπάγεται μια διαφορετική εικόνα του κτιρίου, ένα χώρο για κίνηση και κινήματα και όχι ένα στατικό τόπο που φιλοξενεί ομάδες και δραστηριότητες. Αντιπροσωπεύει την αυτονομία της επιλογής κάποιου, να μείνει ή να φύγει. Σε μια πιο ευρεία έννοια, αποτελεί μια κριτική άποψη για τα σύνορα, κυρίως τα πολιτικά, που περιορίζουν την αυτονομία του ατόμου. (Mudu, 2004)

Το τελευταίο από τα χαρακτηριστικά που εμφανίζουν τα Α.Κ.Κ., είναι οι σχέσεις που αναπτύσσουν μεταξύ τους. Τα περισσότερα Α.Κ.Κ. χρησιμοποιούνται και λειτουργούν ως κόμβοι, με σκοπό να υπάρχει διασύνδεση μεταξύ κινήματων, με παρόμοιες πολιτικές αναφορές. Τα Α.Κ.Κ. φέρνουν σε επαφή υποστηρικτές, ακτιβιστές και περιστασιακούς επισκέπτες με τη βοήθεια και άλλων μορφών διασύνδεσης όπως τα info shops ή μέσω διαδικτυακών χώρων που έχουν δημιουργηθεί με τη διάδοση του ίντερνετ. Στο εσωτερικό των Α.Κ.Κ. δημιουργούνται ισχυροί δεσμοί αμοιβαιότητας και οικειότητας μεταξύ των μελών, βασισμένοι στην αλληλεγγύη και στην αλληλοϋποστήριξη, που δημιουργεί μια κοινωνικό-χωρική υποδομή που αποσκοπεί στο συντονισμό και στη δημόσια έκφραση του κινήματος. Τέλος μέσω της ανταλλαγή εμπειριών και απόψεων και σε συνδυασμό με τους δεσμούς που δημιουργούνται, αυξάνεται η προσπάθεια και οι πόροι των μελών του κάθε Α.Κ.Κ. (Creasap & Martínez, 2012 & 2013)

1.4. Κοινωνικά κινήματα: ορισμός και κατηγοριοποίησή τους.

Ένα κοινωνικό κίνημα μπορεί να οριστεί ως μια οργανωμένη προσπάθεια μεγάλου αριθμού ανθρώπων να επιφέρει ή να εμποδίσει την κοινωνική, πολιτική, οικονομική ή πολιτισμική αλλαγή. Τα κοινωνικά κινήματα συχνά λειτουργούν εκτός του συστήματος, συμμετέχοντας σε διάφορα είδη διαμαρτυρίας, συμπεριλαμβανομένων των διαδηλώσεων, των διαδηλωτών, των sit-ins και ενίοτε της άμεσης βίας. (Crossley N., 2002)

«Τα κοινωνικά κινήματα είναι χώροι εντός των οποίων οι άνθρωποι μπορούν να αναπτύσσουν την ικανότητα να αλλάζουν ενώ συγχρόνως διατηρούν τη συνέχεια και τα όρια του εαυτού, επειδή είναι χώροι στους οποίους εμφανίζονται συχνά πυκνά όλες οι μορφές κοινωνικής δράσης που αναφέρει ο Weber στη γνωστή τυπολογία του της ανθρώπινης συμπεριφοράς μέσα στη κοινωνία. Όμως, τα κινήματα είναι χώροι κοινωνικής δράσης που κατεξοχήν ευνοούν την κοινωνική δράση που είναι «ορθολογικά προσανατολισμένη ως προς την αξία». (Ψημίτης Μ., 2014)

Σχετικά με τις δυσκολίες ορισμού των κοινωνικών κινήματων που αντιμετωπίζουμε, ο Rootes παρατηρεί ότι «είναι συχνά ασαφές πότε αρχίζουν ή τελειώνουν, ποιος ανήκει σε αυτά και ποιος όχι, αν υπάρχουν για να επιτύχουν ένα συγκεκριμένο στόχο ή για να ικανοποιήσουν κάποιο γενικότερο συμφέρον όσων συμμετέχουν σε αυτά. Δεν υπακούουν σε θεσμοθετημένα πλαίσια ή διαδικασίες. Υπάρχει διαφωνία ακόμα και για το κατά πόσο επιμέρους ομάδες διαμαρτυρίας και σύγκρουσης συγκροτούν ένα κοινωνικό κίνημα». (Rootes C.A., 1987)

Σε αντίθεση με τον Rootes, ο Blumer είχε ορίσει το κοινωνικό κίνημα ως μια «συλλογική επιχείρηση για την εγκαθίδρυση μιας νέας τάξης ζωής», ενώ ο Smelser αναφερόταν σε αυτό ως «γενικευμένες προσπάθειες για την αποκατάσταση, προστασία ή δημιουργία αξιών (ή κανόνων) στο όνομα μιας γενικευμένης πίστης». Τέλος ο Wilson αντιμετωπίζει τα κοινωνικά κινήματα ως προσπάθεια «είτε να επιφέρουν είτε να αντισταθούν σε μεγάλης κλίμακας μεταβολές στην κοινωνική τάξη με μη θεσμοθετημένα μέσα». (Blumer H., 1946 & Smelser N., 1962 & Wilson J., 1973)

Ο David Aberle, πρότεινε να διακρίνει τέσσερις τύπους κινήματων, όπως αναγράφονται παρακάτω:

- 1) Μετασχηματιστικά κινήματα. Αυτά αποσκοπούν σε μεγάλης κλίμακας μεταβολές μέσα στην κοινωνία. Πολλά χιλιάστηκα κινήματα, για παράδειγμα, προέβλεψαν μια ολοκληρωτική μεταβολή της κοινωνίας και το ίδιο ακριβώς ισχύει στη σύγχρονη κοινωνία για τα κομμουνιστικά κινήματα.
- 2) Μεταρρυθμιστικά κινήματα. Αυτά έχουν πιο περιορισμένους σκοπούς, αποβλέπουν στη μεταβολή επιμέρους πλευρών της υπάρχουσας κοινωνικής τάξης, όπως για παράδειγμα ορισμένες γυναικείες κινήσεις, η κίνηση κατά των αμβλώσεων κ.λπ.

Τα μετασχηματιστικά και μεταρρυθμιστικά κινήματα αναφέρονται σε δομικές μεταβολές στη κοινωνία. Ο D. Aberle προτείνει άλλους δύο τύπους κινήματων, που αναφέρονται κυρίως σε μεταβολές στον εσωτερικό κόσμο όσων συμμετέχουν σε αυτά, στην αλλαγή των συνηθειών ή και του τρόπου ζωής.

- 3) Σωτηριολογικά κινήματα. Αυτά επικεντρώνονται στην προσωπική σωτηρία των ατόμων μέσα από μια συνολική διαφοροποίηση του τρόπου ζωής και όλης της «φιλοσοφίας» των ανθρώπων που συμμετέχουν σε αυτά, όπως π.χ. οι πεντηκοστιανές σχέτες κ.λπ.
- 4) Μεταλλακτικά κινήματα. Αυτά αποσκοπούν στη μεταβολή συγκεκριμένων επιμέρους συνηθειών και αξιών των ανθρώπων, π.χ. το κίνημα «Ανώνυμος Αλκοολικός» στις Ηνωμένες Πολιτείες κ.λπ.

(Aberle D., 1966)

«Τα κινήματα είναι φορείς κοινωνικών μεταβολών και συγχρόνως αποτελούν εκφράσεις των διαδικασιών μεταβολής εντός της κοινωνίας. Δηλαδή, τα ίδια τα κινήματα είναι αποτέλεσμα διεργασιών κοινωνικού μετασχηματισμού που αναφέρονται σε πολιτικές, πολιτισμικές, τεχνολογικές, οργανωτικές και οικονομικές όψεις της κοινωνίας, ενώ συνάμα αυτά τα κινήματα παρεμβαίνουν στον έναν ή στον άλλο βαθμό ενεργά σε αυτές τις διεργασίες μετασχηματισμού, είτε επιταχύνοντάς τες είτε αναιρώντας πολλά από τα χαρακτηριστικά τους. Τα κινήματα αυτά καθαυτά είναι εκδηλώσεις κοινωνικής μεταβολής». (Crossley N., 2002)

1.5. Αυτοδιαχειριζόμενα Κοινωνικά Κέντρα στην Ελλάδα.

Τα κοινωνικά κινήματα στην Ελλάδα, φαίνεται πως έχουν ακολουθήσει διαφορετική πορεία από το διεθνή χώρο. Διαφορετική είναι και η πορεία που έχουν ακολουθήσει και τα Α.Κ.Κ., τα οποία έχουν επηρεαστεί και κινούνται πλέον παράλληλα με τον αναρχικό χώρο, ο οποίος επηρεάζεται άμεσα από αυτόνομα κινήματα ευρωπαϊκών χωρών όπως της Γαλλίας, της Γερμανίας και της Ιταλίας. Οι συνθήκες που επικρατούσαν στην ελληνική κοινωνία, όπως υποστηρίζει ο Καβουλάκος (2009): «Η υπερτροφία του πολιτικού, η κυριαρχία των κομμάτων στην πολιτική ζωή και τη δημόσια σφαίρα, το χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης της κοινωνίας των πολιτών και η ανάπτυξη πελατειακών σχέσεων και δικτύων...» δεν βοήθησαν προς την ανάπτυξη τέτοιων τύπων κοινωνικών κινήματων.

Στην Ελλάδα, η ιστορία των Α.Κ.Κ. συμπίπτει ως ένα βαθμό, με την ιστορία των καταλήψεων. Ήδη από το 1980, οι καταλήψεις στέγης λειτουργούν ως αυτοδιαχειριζόμενοι κοινωνικοί χώροι, όπου καθημερινά πραγματοποιούνται συζητήσεις και διάφορες άλλες δράσεις. Οι κοινωνικές, οικονομικές και πολιτισμικές συνθήκες που επικρατούσαν στην Ελλάδα, δεν βοήθησαν στο να δημιουργηθούν αρκετές καταλήψεις στέγης, οι οποίες είχαν αποτελέσει την πρώτη μορφή καταλήψεων στις δυτικές χώρες. Οι δύο κύριοι ανασταλτικοί παράγοντες που έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη της συγκεκριμένης κατάστασης, αποτέλεσαν:

1. Η δομή της ελληνική οικογένειας και του οικογενειο-κρατικού τρόπου επίλυσης των στεγαστικών αναγκών
2. Και η αντιμετώπιση του στεγαστικού ζητήματος (νομικά παραθυράκια, αυθαίρετες κατοικίες, αντιπαροχές κλπ.) αλλά και η μεγέθυνση της μικρο-ιδιοκτησίας σπιτιών, λειτούργησαν αρνητικά για την ανάπτυξη του κινήματος.

(Αληθινός Ε., 2013 & Σούζας Ν., 2014)

Στην Ελλάδα του σήμερα, έχουν καταγραφεί περίπου 200 Α.Κ.Κ., από τους οποίους οι περισσότεροι έχουν δημιουργηθεί τα τελευταία χρόνια. Αυτοί αποτελούν τους νέους κόμβους της Αλληλέγγυας – Κοινωνικής Οικονομίας. Καθημερινά διοργανώνονται δεκάδες δραστηριότητες αλληλέγγυου, πολιτιστικού και επιμορφωτικού χαρακτήρα. Λειτουργούν

συλλογικές κουζίνες, καφενεία, δανειστικές βιβλιοθήκες καθώς επίσης συγκεντρώνονται τρόφιμα, φάρμακα και ρούχα. Επιπλέον στεγάζονται κινηματογραφικές λέσχες, θεατρικές ομάδες, τοπικά μουσικά γκρουπ και σε κάποιους χώροι φιλοξενίας αστέγων, προσφύγων και επισκεπτών. Επίσης οργανώνονται κάθε είδους εργαστήρια και σεμινάρια, πραγματοποιούνται ανταλλακτικά και χαριστικά παζάρια, δωρεάν κοινωνικά φροντιστήρια, παρουσιάσεις βιβλίων και πολλές άλλες δραστηριότητες. (Σούζας Ν., 2014)

«Θα μπορούσε να υποστηριχθεί πως κάθε κατειλημμένος χώρος αποτελεί ένα εν δυνάμει αυτοδιαχειριζόμενο κοινωνικό κέντρο, καθώς ανά πάσα στιγμή ενδέχεται η εκάστοτε κατάληψη να εξωτερικεύσει τις δραστηριότητές της». Η ιστορία των αυτοδιαχειριζόμενων κοινωνικών χώρων, που συνάδει και με τις καταλήψεις, μπορεί να χωριστεί σε πέντε βασικές χρονικές περιόδους:

1. Οκτώβριος 1981, κατάληψη του νεοκλασικού κτιρίου επί της οδού Βαλτετσίου στα Εξάρχεια.
2. 1985 (λόγω συγκρούσεων), κατάληψη του Χημείου, την άνοιξη και τη δολοφονία του Καλτεζά, το Νοέμβριο.
3. «Θερμός Χειμώνας», 1989 – 1990.
4. Δεκαετία 1990 και έπειτα.
5. Δεκέμβριος 2008, μέχρι και σήμερα.

1.5.1. Χρονολογική εξέλιξη και σημαντικότερα γεγονότα των 4 χρονολογικών περιόδων.

Όπως αναφέραμε και στο προηγούμενο υποκεφάλαιο, τα Α.Κ.Κ. στην Ελλάδα, μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε πέντε βασικές χρονικές περιόδους. Παρακάτω θα αναλυθούν οι συγκεκριμένες κατηγορίες αναλυτικότερα.

Ξεκινώντας με την πρώτη περίοδο συναντάμε την κατάληψη του νεοκλασικού κτιρίου επί της οδού Βαλτετσίου, το οποίο στεγάζεται στα Εξάρχεια. Η συγκεκριμένη κατάληψη εγκαταλείφθηκε σε σχετικά μικρό χρονικό διάστημα, λόγω κρατικής καταστολής και εσωτερικών προβλημάτων που προέκυψαν, λόγω της έλλειψης εμπειρίας των συμμετεχόντων. Έντονη ήταν και η κριτική που δέχθηκαν τα μέλη της, ειδικά από άτομα που είχαν εμπειρία από καταλήψεις του εξωτερικού.

Κύριοι στόχοι της κατάληψης ήταν η επαναοικειοποίηση της καθημερινής ζωής και της ελεύθερης έκφρασης, ενώ παράλληλα προσπαθούσε να καλύψει στεγαστικές ανάγκες της περιόδου εκείνης. Με τον ίδιο σκοπό και περίπου την ίδια περίοδο, εμφανίζονται οι καταλήψεις της Βίλλας Αμαλίας στο Ν. Ηράκλειο, του κτήματος Δρακοπούλου στα Πατήσια, του κτιρίου του Ερυθρού Σταυρού επί της Βασιλίσσης Όλγας στη Θεσσαλονίκη και του πρώην νοσοκομείου «Πανάκειο», στο Ηράκλειο Κρήτης. (Αληθινός Ε., 2013)

Η δεύτερη περίοδος ξεκινάει με την κατάληψη του Χημείου, την άνοιξη του 1985 και τη δολοφονία του Καλτεζά. «Οι καταλήψεις εισάγουν μια ανανεωμένη άποψη, επηρεασμένη από τα νέα κοινωνικά κινήματα της Ευρώπης. Η νέα άποψη, τους φέρνει πιο κοντά πλέον στην έννοια του κοινωνικού κέντρου». (Σούζας Ν., 2014) Πλέον οι καταλήψεις προωθούν εκτός από το στεγαστικό πρόβλημα και την κοινωνική και πολιτική τους αμφισβήτηση, εμπλέκοντας το πολιτικό σε όλες τις πτυχές της καθημερινής ζωής. Προωθούνται τρεις βασικές αρχές:

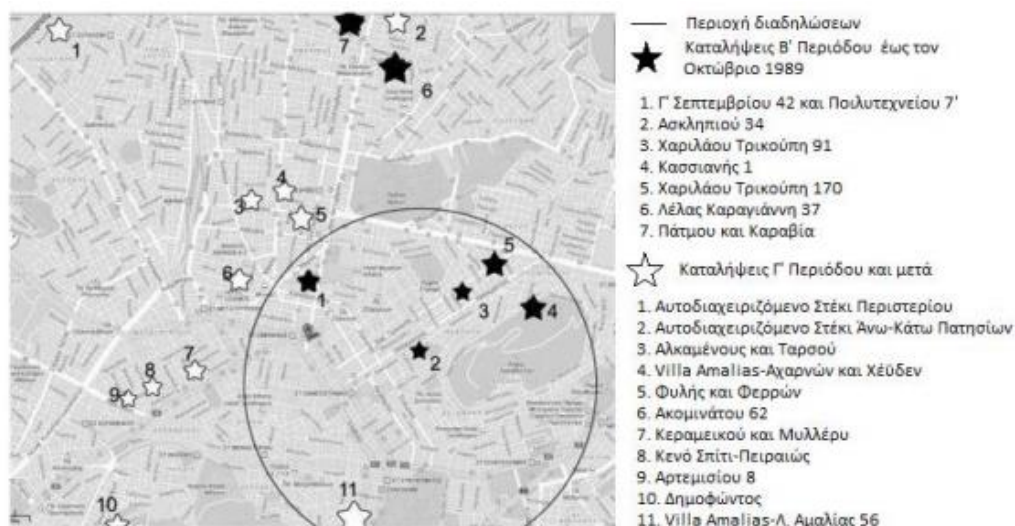
- Η μη ιεραρχική διαδικασία για τη λήψη αποφάσεων
- Η συμμετοχή στις κινηματικές διεργασίες της εποχής
- Και η ανάπτυξη των συντροφικών σχέσεων με άλλες καταλήψεις.

Οι αυτοδιαχειριζόμενοι χώροι μετατρέπονται σε κοινόχρηστους χώρους και αυτοδιαχειριζόμενα στέκια. Επίσης προτείνεται η κολεκτιβοποίηση της εργασίας. Και η συγκεκριμένη περίοδος, όπως και η πρώτη, δέχθηκε έντονη κριτική. Την περίοδο αυτή εμφανίζονται οι καταλήψεις Χαριλάου Τρικούπη 91, του Φωτεινίου, στη Χαριλάου Τρικούπη 170, της Λέλας Καραγιάννη 37, στη Κυψέλη και στη Πάτμου και Καραβία, στα Πατήσια. Οι δύο τελευταίες έχουν αποτελέσει και από τις μακροβιότερες στην Ελλάδα. (Σούζας Ν., 2014)

Η Τρίτη περίοδος, γνωστή και ως «Θερμός Χειμώνας», ξεκίνησε το 1989 και τελειώνει το 1990. Πήρε το όνομά της λόγω της μεγάλης εμφάνισης καταλήψεων, καθώς και αρκετών σημαντικών μαθητικών κινητοποιήσεων και καταλήψεων, ενάντια στην αναδιάρθρωση του εκπαιδευτικού συστήματος. Επιπλέον αρκετές είναι οι καταλήψεις που εμφανίζονται λόγω των ευρύτερων εξελίξεων που λαμβάνουν χώρα όπως πτώση του Τείχους, εγχώριος συμβιβασμός αριστεράς και δεξιάς, αλλά και της αθώωσης του αστυνομικού Μελίστα, ο οποίος κατηγορούνταν για τη δολοφονία του Καλτεζά, που είχε οδηγήσει στην

κατάληψη του ΕΜΠ. Την συγκεκριμένη περίοδο εμφανίζονται αρκετές καταλήψεις, όπως της Ασκληπιείου 34, η οποία αποτελεί τη μεταγενέστερη κατάληψη του Κεραμικού και Μυλλέρου, της λεωφόρου Αμαλίας 56 (Βίλλα Αμαλίας), το «Αυτοδιαχειριζόμενο Στέκι Περιστερίου» και η «Αρτεμισίου 8». Την ίδια περίοδο ένας μεγάλος αριθμός άστεγων οικογενειών πραγματοποιούν καταλήψεις στην επαρχία, όπως στην Ρόδο και την Ξάνθη, αλλά και σε μητροπολιτικά προάστια όπως στην Καλαμαριά, το Μενίδι, το Μαρούσι και τα Άνω Λιόσια (Σούζας, 2014). Οι συγκεκριμένες καταλήψεις δεν χαρακτηρίζονται από πολιτική ιδεολογία, αντίθετα παρακινούνται από την ανάγκη τους για στέγαση και δεν συνδέονται ουσιαστικά με καμία από τις προηγούμενες καταλήψεις.

Εικόνα 3: Χωροθέτηση των καταλήψεων της Αθήνας, για τη δεύτερη και τρίτη περίοδο.

Πηγή: Σούζας Ν., 2014.

Στην τέταρτη περίοδο της κατηγοριοποίησής μας, μιλάμε για την περίοδο 1990 και έπειτα, όπου η ελληνική οικονομία βίωσε μια σταθερή πορεία ανάπτυξης. Συγκεκριμένα, έχουμε έντονη την εισροή μεταναστών από τα Βαλκάνια και την Ανατολική Ευρώπη και όπως υποστηρίζει η Πετροπούλου: « Οι υψηλοί δείκτες ανάπτυξης διευκόλυναν την Ελλάδα να συμπεριληφθεί στις αναπτυγμένες χώρες του ΟΟΣΑ, παρά τις κοινωνικές και περιφερειακές ανισότητες που υπήρχαν». (Petropoulou C., 2010) Η Ελλάδα, εντάσσεται στην ΟΝΕ (2001), στην Ε.Ε., στη GATT και αλλάζει το νόμισμά της σε ευρώ. Όλα αυτά οδήγησαν σε μια στροφή προς την εφαρμογή πιο φιλελεύθερων μοντέλων.) Ένας αριθμός νεοφιλελεύθερων αστικών πολιτικών εισάγονται ως μέρος της

ευρύτερης ευρωπαϊκής ατζέντας για την αστική διακυβέρνηση, με στόχο την εισαγωγή παγκόσμιων επενδύσεων κεφαλαίου μέσω ανταγωνιστικού place marketing, στρατηγικές απελευθέρωσης της αγοράς γης και τόνωσης της αστικής επιχειρηματικότητας (Aragratzi and Nicholls, 2012). «Το 2004 λαμβάνουν χώρα οι Ολυμπιακοί Αγώνες, με αποτέλεσμα την ακραία συγκεντρωτική ανάπτυξη της Αθήνας εις βάρος της δικής της αειφόρου ανάπτυξης αλλά και άλλων ελληνικών πόλεων». (Petrovouli C., 2010) Επιπλέον, οι πελατειακές οικονομικές σχέσεις που δημιουργήθηκαν, οδήγησαν σε υψηλού βαθμού σκάνδαλα, με αποτέλεσμα να εμφανιστεί έντονη δυσπιστία προς την κομματική πολιτική και οι σχέσεις του κράτους και της κοινωνίας να έχουν ενταθεί.

Πολλά είναι τα κοινωνικά κινήματα που προέκυψαν, πολλαπλασιάστηκαν και εξαπλώθηκαν την συγκεκριμένη περίοδο στην ελληνική περιφέρεια. Τα κύρια αιτήματά τους προς το κράτος, αποτέλεσαν η προστασία του περιβάλλοντος και του δημόσιου χώρου, η ποιότητα ζωής και η αυτοδιαχείριση του χώρου και του ελεύθερου χρόνου, καθώς και ζητήματα συλλογικής κατανάλωσης και συμβολικών χωρικών παρεμβάσεων. (Petrovouli C., 2010)

1.5.2. Από το 2008 έως σήμερα.

Ο Δεκέμβρης του 2008 αποτελεί την αρχή της τελευταίας κατηγορίας μας. Ο συγκεκριμένος μήνας, σημαδεύτηκε από δυο πολύ σημαντικά και σοβαρά γεγονότα, τα οποία ξεχείλισαν το ποτήρι. Η δολοφονία του 15χρονου μαθητή, Αλέξη Γρηγορόπουλου από τον ειδικό φρουρό Κορκονέα και η επίθεση με θειικό οξύ που δέχθηκε η γενική γραμματέας της Παναττικής Ένωσης Καθαριστών/στριών και Οικιακού Προσωπικού (ΠΕΚΟΠ), Κωνσταντίνα Κούνεβα έδωσαν το έναυσμα για μαζικές πορείες και διαδηλώσεις, που έδειξαν από την πρώτη στιγμή ότι δεν είναι απλά μια ταραχή. (Vradis and Dalakoglou, 2011)

Πρώτη φορά αστικά κινήματα στην Ελλάδα, έρχονται τόσο κοντά με τα μαθητικά και τα εργατικά. Οι καταλήψεις και οι αυτοδιαχειριζόμενοι χώροι πολλαπλασιάζονται σε όλη την ελληνική επικράτεια, αλλά και κοινωνικοποιούνται μέσω της άμεσης συμμετοχής του σε όλα τα κοινωνικά δρώμενα. (Τσιούμας, 2011) «Οι πόλεις και οι γειτονιές μετατρέπονται σε πεδία δημιουργίας συλλογικοτήτων, αλληλεγγύης

αλλά και αντίστασης ενάντια στις επιβαλλόμενες πολιτικές ή/και αναζήτησης διαφορετικών μορφών κοινωνικοπολιτικής οργάνωσης. Στις πλατείες και στις τοπικές συνελεύσεις λειτουργούν πειράματα άμεσης δημοκρατίας, στη βάση της αυτοοργάνωσης και της προσωπικής συμμετοχής, που προβάλλονται ως εναλλακτικές μορφές διακυβέρνησης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν τα Κινήματα των Πλατειών που ξέσπασαν το 2011 σε κεντρικές πλατείες των πόλεων, ως μια μορφή εναντίωσης στις κεντρικές πολιτικές, και συνεχίστηκαν μέσα από λαϊκές συνελεύσεις και νέες δομές σε γειτονιές» (Κουτρολίκου, 2013).

Η εξέγερση της νεολαίας του Δεκέμβρη συνέπεσε με την αρχή μιας τεράστιας παγκόσμιας οικονομικής όσο και κοινωνικής και πολιτικής κρίσης. Η συγκεκριμένη αστική εξέγερση ίσως να αποτελεί και την πρώτη του είδους της στην Ελλάδα, με κύριο αίτημα τον ελεύθερο χρόνο και την ελεύθερη έκφραση σε ελεύθερο χώρο, οδηγώντας σε μια σειρά εξεγέρσεων και νέων ειδικών κοινωνικών και ριζοσπαστικών αστικών κινημάτων. Ενώ το 2008, η Ελλάδα είχε πολύ καλούς δείκτες οικονομικής ανάπτυξης, ξαφνικά το 2009, η ελληνική οικονομία εισήλθε σε μια άνευ προηγουμένου κρίση. Η είσοδος στο Δ.Ν.Τ. και η υπογραφή του μνημονίου, το 2010, επέφερε κλιμάκωση των μαζικών απεργιών και διαδηλώσεων. (Petroπούλου C., 2010)

Περίπου μια δεκαετία και η κρίση στην Ελλάδα δεν έχει οπισθοχωρήσει. Αν μπορέσουμε να εμβαθύνουμε λίγο στις ρίζες του προβλήματος, θα παρατηρήσουμε ότι η κρίση δεν είναι μόνο οικονομική. Μέχρι σήμερα είχαμε συνηθίσει να ζούμε σε μια κοινωνία καταναλωτισμού, ατομικισμού και διαφθοράς. Η κρίση «γέννησε» ένα νέο κίνημα ανάμεσα σε νέους που έχουν ως στόχο να αλλάξουν την κοινωνία και να δημιουργήσουν κάτι καινούργιο βασισμένο σε νέα ιδανικά όπως την αλληλεγγύη και τη συλλογικότητα. Δημιουργούν αυτοδιαχειριζόμενους χώρους που λειτουργούν με διαφορετικούς κανόνες από αυτούς που γνωρίζουμε μέχρι σήμερα. Αυτοί οι νέοι δεν μένουν στα λόγια και αναλαμβάνουν δράση να αλλάξουν τον κόσμο.

1.6. Τα Αυτοδιαχειριζόμενα Κοινωνικά Κέντρα και το «δικαίωμα στην πόλη».

Τα Α.Κ.Κ., υποστηρίζουν έμπρακτα το «δικαίωμα στην πόλη», έννοια που αρχικά εισήγαγε ο Lefebvre το 1967, για να αποτελέσει στη συνέχεια ένα από τα κύρια αιτήματα διάφορων κοινωνικών κινημάτων. Τα τελευταία χρόνια, οι πόλεις έχουν αρχίσει να μετατρέπονται σε κλειστές κοινότητες, με έντονη ιδιωτικοποίηση των δημοσίων χώρων και το διαχωρισμό φτωχών και πλούσιων να γίνει όλο και πιο έντονος, εμποδίζοντας, αρκετά σε μερικές περιπτώσεις, τους φτωχούς από τα «κοινά» που θα έπρεπε να είναι για όλους. Με τον όρο «κοινά», εννοούμε όλο το φυσικό και ανθρώπινο πλούτο που θα μπορούσε να ανήκει σε όλους και δεν θα μπορούσε να πουληθεί και να αγοραστεί, όπως το νερό, ο αέρας, η γη και τα προϊόντα κοινωνικής παραγωγής, όπως η γνώση και η πληροφορία. (Parker, 2007) «Τα κοινά αποτέλεσαν το πλαίσιο πολλών αγώνων, ιδιαίτερα κατά την κατάρρευση του κράτους πρόνοιας και την καταστροφή των «κοινωνικών κοινών» («social commons»), υπό το πρίσμα των νέων «περιφράξεων» και της εμπορευματοποίησης, δηλαδή των διαδικασιών και πολιτικών οι οποίες παραχωρούν τα κοινά στον υψηλότερο πλειοδότη (Finchett & Maddock, 2010 & 2011).

Τα Α.Κ.Κ. προωθούν ένα διαφορετικό τρόπο ζωής από τον ήδη καπιταλιστικό που διανύουμε, προσπαθώντας να δημιουργήσουν νέες κοινωνικές αξίες και σχέσεις, με βάση την αξία χρήσης και όχι αξία ανταλλαγής. «Ο εναλλακτικός τρόπος ζωής και η δημιουργία νέων «κοινών», αποτελούν πρακτικές προετοιμασίας μια νέας κοινωνίας και έναν τρόπο εξόδου από τον καπιταλισμό». (Owens, 2013)

Το «δικαίωμα στην πόλη» περιλαμβάνει πληθώρα ζητημάτων και υποστηρίζεται από διάφορες ομάδες οι οποίες ανησυχούν για τη διάβρωση των δικαιωμάτων (ατομικών, κοινωνικών, πολιτικών, οικονομικών). Έχει ξεκινήσει να αποκτά πνοή και στόμα στις γειτονιές και στους δρόμους και έχει ξεκινήσει να ερμηνεύεται ως η δημιουργία μιας διαφορετικής εικόνας της πόλης, η οποία εξαλείφει τη φτώχεια, την κοινωνική ανισότητα και «θεραπεύει» το υποβαθμισμένο περιβάλλον. (Harvey, 2012) Το δικαίωμα στην πόλη έχει αποκτήσει δύο είδη υποστηρικτών. Οι πρώτοι, ακολουθούν τα λεγόμενα του Lefebvre, σύμφωνα με τον οποίο η καθημερινότητα και η κοινωνία αλλάζουν από το κεφάλαιο, προσπαθώντας να δημιουργήσουν δικαιώματα μέσω

κοινωνικής και πολιτικής δράσης. Από την άλλη πλευρά, εκείνοι που θέλουν να προωθήσουν και να δημιουργήσουν πιο βιώσιμες και δημοκρατικές πόλεις, όπου η αστική ανάπτυξη συνδυάζεται με την κοινωνική ισότητα και δικαιοσύνη. (Mayer, 2009)

Τέλος, μέσω του δικαιώματος στην πόλη προκύπτει και η εναντίωση των Α.Κ.Κ. στις πολιτικές του εξευγενισμού, οι οποίες προωθούνται από την τοπική αυτοδιοίκηση ή την ιδιωτική πρωτοβουλία, χωρίς τη συμμετοχή των κατοίκων. Οι πολιτικές αυτές έχουν οδηγήσει σε μεγάλα κομμάτια γης σε πολλές πόλεις να έχουν καταστραφεί και αρκετοί κάτοικοι να έχουν απομακρυνθεί από τα σπίτια τους και τις γειτονιές τους. Τα τελευταία χρόνια, εντοπίζεται σε μεγάλο βαθμό έντονες τάσεις προαστικοποίησης, με κύρια άμεση συνέπεια την εξαφάνιση της κοινότητας. Τα Α.Κ.Κ. δείχνουν την αντίθεσή τους σε τέτοιου είδους πολιτικές εξευγενισμού, στην ανεξέλεγκτη προαστικοποίηση και της επιφανειακής ανάπτυξης μέσω αστικών πολιτικών, απαιτώντας λεπτομερείς και διαφανείς διαδικασίες, μέσω ήπιων και προσεκτικών αστικών πολιτικών αναγέννησης των πόλεων με τη συμμετοχή των κατοίκων. (Munson, 2000)

«Είναι κινήματα βάσης που εργάζονται για να δημιουργήσουν κοινοτικές αντιστάσεις απέναντι σε διάφορα προβλήματα που εμφανίζονται στην καθημερινότητα. Δεν εστιάζουν στην αμφισβήτηση στο κράτος, ούτε επιζητούν την αλλαγή του, αλλά υιοθετούν την προσέγγιση της αυτοοργάνωσης, δίνοντας προτεραιότητα στη σημασία που έχει η αυτονομία και η δράση στη μεταβολή της ζωής και της κοινωνικής συσχέτισης». (Ψημίτης, 2014)

Τα κοινωνικά κινήματα, όλα αυτά τα χρόνια ύπαρξης και δράσης τους, σε διάφορους τομείς της κοινωνίας, έχουν καταφέρει να αλλάξουν αρκετές φορές, μέσω των κινητοποιήσεων και των δράσεων τους, καταστάσεις που θα είχαν αρνητικό αντίκτυπο στους πολίτες. Δεν φοβούνται να ταχθούν με το μέρος των αδυνάμων και μαζί τους να υποδείξουν και να εναντιωθούν στο άδικο. Η κοινωνική τους ισχύ αυξάνεται ολοένα και περισσότερο, ενώ οι συλλογικές δράσεις πολιτικού, κοινωνικού, πολιτισμικού, οικονομικού κτλ. Επιπέδου εμφανίζονται κάθε μέρα σε διάφορες κλίμακες.

Τα Α.Κ.Κ., εντάσσονται στα κοινωνικά κινήματα, λόγω των αρχών των οποίων πρεσβεύουν, αφού έχουν ως επίκεντρα, θέματα του τρόπου

ζωής, την αλλαγή της κοινωνίας, επικεντρώνονται στο μετασχηματισμό των πόλεων, προωθώντας την αυτονομία, την αυτό – οργάνωση και τον άμεσο – δημοκρατικό τρόπο λήψης των αποφάσεων και δραστηριοτήτων που πραγματοποιούνται. Ο τρόπος λειτουργίας εκφράζει τον αντικαπιταλιστικό χαρακτήρα που τα πρεσβεύει, αφού δεν έχουν στόχο την επίτευξη κέρδους. Τέλος, να αναφέρουμε τη διαφοροποίησή τους, σχετικά με τις πολιτικές απόψεις τους, που διαχωρίζονται σε αυτά που ελπίζουν στην ανατροπή του καθεστώτος και σε αυτά που προωθούν τη δημοκρατία.

Τα κοινωνικά κινήματα υπάρχουν από τότε που υπήρχε η ανθρωπότητα, αν και διαφέρουν πολλές φορές ως προς τις μορφές και τις κατευθύνσεις τους ή και τις διάρκειές τους. Μπορεί να έχουν τοπικά, περιφερειακά, εθνικά ή και διεθνή όρια και διαφορετικά ιδεολογικά χαρακτηριστικά. Η κοινωνική ενεργητικότητα όμως των κοινωνικών κινήματων μαζί με τους πολίτες, είναι που τα βοήθησε να συνεχίσουν την πορεία τους όλα αυτά τα χρόνια και να παλεύουν με συλλογικές δράσεις για κάθε μεταβολή σε διάφορες κοινωνικές καταστάσεις. (Σταματούκος Θ., 2014)

Το κίνημα των kibbutzim αποτελεί ένα από τα πιο πρωτοπόρα παραδείγματα κοινωνικού κινήματος στην ιστορία τους. Οι πρωτοπόροι των kibbutzim θέλησαν να χτίσουν μια αγροτική κοινωνία, που θα βασίζεται στην αυτοδιοίκηση, την ισότητα και τη συνεργασία. Δημιούργησαν πρωτοπόρους χώρους αυτόνομης παραγωγής, όπου μέσα στις συνεργατικές κοινότητες δεν υπήρχαν εκμεταλλευτές ή εκμεταλλεζόμενοι. Το κίνημα των kibbutzim, πριν το 1948, κατάφερε να υλοποιήσει αυτές τις ιδέες σε μεγαλύτερο βαθμό από οποιαδήποτε άλλο ουτοπικό πείραμα, χτίζοντας με επιτυχία μία ολόκληρη εθνική υποδομή στη βάση της συνεργατικής δουλειάς. Στο επόμενο κεφάλαιο προσεγγίζεται το συγκεκριμένο κίνημα στα πρώτα χρόνια ύπαρξής του και οι τεράστιες αλλαγές που έχουν επέλθει σε μεγάλο αριθμό των κοινοτήτων σε ιδεολογικό, κοινωνικό και οργανωτικό επίπεδο.

2.1. Εισαγωγή.

Το παρακάτω κεφάλαιο εξετάζει τους ρόλους της διαχείρισης και της ιδεολογίας στην τροποποίηση της βιωσιμότητας των κοινοτικών συστημάτων. Προσεγγίσαμε το συγκεκριμένο ζήτημα συζητώντας σχετικά με τις καταστάσεις που διαμόρφωσαν το αρχικό kibbutz και τις πρόσφατες διαδικασίες που προκάλεσαν τη σημερινή μεταμόρφωση. Σήμερα, τα kibbutzim φαίνονται σαν να βιώνουν κάποιο είδος αναβίωσης. Αλλά όπως αποδεικνύουν τα περισσότερα kibbutzim, από την ίδια τους την ύπαρξη, το να παραμένεις ζωντανός απαιτεί συνεργασία.

Τα kibbutzim σύμφωνα με τον Barkai αποτελούν κοινότητες (εθελοντικών) συλλογικών ομάδων, που οραματίστηκαν ένα καινούργιο κοινωνικά και οικονομικά τρόπο ζωής, βασισμένο στις αρχές της ισότητας, στον κολεκτιβισμό της ιδιοκτησίας και σε ένα πιο συνεργατικό και συνεταιριστικό χαρακτήρα στους διάφορους τομείς του. Τα kibbutzim, πιστεύω, αποτελούν από τα πιο συνεργατικά παραδείγματα οικισμών/κοινοτήτων που θα μπορούσαμε να εντοπίσουμε. Από μόνη της η λέξη kibbutz σημαίνει «ομάδα». Και από αυτά που γνωρίζουμε μέχρι σήμερα, μια ομάδα για να λειτουργήσει χρειάζεται σωστή συνεργασία. (Leri S., 2018)

Έτσι και τα kibbutzim, ξεκίνησαν με αυτά ως αρχικό πλάνο και τα αποτελέσματα που συναντάμε στην αρχή είναι άκρως ενθαρρυντικά, σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας τους. Οι ιδιαιτερότητες που μπορούν να εντοπιστούν σε ένα συγκεκριμένο συνεργατικό μοντέλο είναι αρκετές. Ίση κατανομή των αγαθών, κολεκτιβοποίηση της περιουσίας και ισότητα των δύο φύλων αποτελούν τις βασικές αρχές που διέπουν τα kibbutzim και φανερώνουν τη σημασία των συνεργατικών κοινοτήτων.

Το ερώτημα που γεννιέται μέσω του συγκεκριμένου κεφαλαίου, είναι σχετικό με το χρόνο που θα καταφέρει να αντέξει και να ανταπεξέλθει ένα συγκεκριμένο συνεργατικό μοντέλο, ειδικά μέσα σε μια άκρως καπιταλιστική κοινωνία. Και αν καταφέρει να αντέξει, θέλουμε να παρατηρήσουμε και να καταγράψουμε τις γενικές αλλαγές που επέρχονται είτε στα μέλη και στην κοινωνία είτε στις ιδιαιτερότητες που αρχικά είχαν εμφανίσει τα παραδείγματα αυτά. Όλα αυτά που αναφέρονται παραπάνω, αναλύονται καλύτερα στη συνέχεια του συγκεκριμένου κεφαλαίου.

2.2. Kibbutz: Μία πρώτη «εικόνα».

Τα kibbutzim αποτελούν κοινότητες (εθελοντικών) συλλογικών ομάδων, που αρχικά δημιουργήθηκαν από πρωτοπόρους, με κύριο σκοπό τη σοσιαλιστική ιδεολογία. Τα πρώτα άτομα που θέλησαν να υλοποιήσουν την ιδέα της δημιουργίας των kibbutzim, θέλησαν να κατοικήσουν στην έρημο, με σκοπό να οικοδομήσουν την εθνική παρουσία των Εβραίων στο Ισραήλ και να συνθέσουν μια δίκαιη οικονομία. Οι ιδρυτές των kibbutzim ήθελαν να δημιουργήσουν ένα νέο είδος κοινωνίας, χωρίς εκμετάλλευση και με κύριο μέλημα το υψηλό επίπεδο ισότητας. Η ισότητα των δύο φύλων, με τις γυναίκες να έχουν ίδιους ρόλους με τους άντρες, και η απελευθέρωση των γυναικών από τα παραδοσιακά μητρικά καθήκοντα, αποτελεί από τις πιο σημαντικές ιδεολογικές υποστηρίξεις του συστήματος κοινωνίας των kibbutzim. (Barkai H., 1977)

Τα kibbutzim τα διέπει η μαρξιστική ιδέα «από τον καθένα σύμφωνα με τις ικανότητες του, σε καθένα σύμφωνα με τις ανάγκες του». Αποτελεί μία μοναδική, εθελοντική και δημοκρατική κοινότητα, όπου όλοι μένουν μαζί, σε μία μη ανταγωνιστική καθημερινότητα. Τα kibbutzim πρότειναν ένα καινούργιο κοινωνικά και οικονομικά τρόπο ζωής. Κύριος στόχος τους ήταν να δημιουργηθεί μια οικονομικά και κοινωνικά ανεξάρτητη κοινωνία, δομημένη πάνω στις αξίες της κοινοτικής ιδιοκτησίας, δημόσιας δικαιοσύνης και ισότητας. (Danziger L. & Neuman S., 1992)

Αποτέλεσαν μια άκρως επαναστατική ιδέα, μιας εθελοντικής κοινωνίας, όπου οι άνθρωποι ζουν σύμφωνα με ένα συγκεκριμένο κοινωνικό συμβόλαιο, βασισμένο στις αρχές της ισότητας, στον κολεκτιβισμό της ιδιοκτησίας και παράλληλα ένα πιο συνεταιριστικό χαρακτήρα στους τομείς της εκπαίδευσης, του πολιτισμού και της κοινωνικής ζωής. Με την είσοδο ενός νέου μέλους σε ένα kibbutz, ήταν εύκολα αντιληπτό για τον καθένα, ότι πλέον ανήκει και αποτελεί μέρος μια ομάδας, μεγαλύτερης της οικογένειάς του. (Karur S., 2015)

Οι βασικές αρχές που διέπαν τα kibbutzim ήταν τρεις:

- Βασίζονται σε έννοιες της κοινοτικής ιδιοκτησίας όλων των μέσων παραγωγής
- Ισότητα όλων των μελών στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων
- Και στην εναλλαγή των κατόχων των διευθυντικών γραφείων.

Το μοναδικό χαρακτηριστικό που συναντάται στα kibbutzim είναι ότι όλα τα μέλη απολαμβάνουν εντελώς ίσες δυνατότητες κατανάλωσης, δεν υπάρχει δηλαδή σχέση μεταξύ της συμβολής των μελών στην παραγωγή και στην κατανάλωση τους. Σύμφωνα με την εγγενούς αξία της εργασίας, τα μέλη που παρέχουν τις προσωπικές τους υπηρεσίες για λογαριασμό των kibbutzim, θεωρούνται ισότιμα με τα μέλη που εργάζονται στους κλάδους παραγωγής. Τα μέλη των kibbutzim δεν λαμβάνουν μισθό, αλλά τους παρέχονται δωρεάν άλλες υπηρεσίες όπως:

- Κοινόχρηστη σίτιση
- Στέγαση
- Ιατρική περίθαλψη
- Παιδική φροντίδα
- Εκπαίδευση
- Κοινή αγροτική εργασία και
- Ισότιμη κατανάλωση

(Bronfenbrenner U., 1973)

Επιπλέον για να μην δημιουργηθεί πρόβλημα με την εφαρμογή της ισότιμης κατανάλωσης, οι γονείς που μένουν στα kibbutzim μπορούν να αφήσουν τα παιδιά τους σε παιδικούς σταθμούς που είναι υπεύθυνοι για τη φροντίδα τους. Πολλοί παιδικοί σταθμοί σε διάφορα kibbutz, φιλοξενούν και κοιμίζουν τα παιδιά σε ειδικά διαμορφωμένα κτίρια, και όχι στο σπίτι των γονιών τους.

2.2.1. Ιστορική αναδρομή των kibbutzim και μετανάστευση.

Το πρώτο kibbutz ιδρύθηκε το 1909 – 1910 και ονομάστηκε Deganya. Μέχρι το τέλος του Α΄ Π.Π., το Kibbutz Deganya είχε εξελίξει την κοινωνική δομή του κλασσικού kibbutz: μια κλειστή κοινότητα, «ζωντανή» σε μια «εθνικοποιημένη» γη {που άνηκε στο Εβραϊκό Εθνικό Ταμείο (Jewish National Fund), το οποίο κατείχε τη γη ως ένδειξη εμπιστοσύνης για τον εβραϊκό λαό}, αλλά το ίδιο το kibbutz κρατούσε τον έλεγχο της δικής του κοινωνίας και οικονομίας, που υφίστανται την εργασία των μελών της. Διοικούνταν από όλα τα μέλη της κοινότητας, τα οποία συναντιόντουσαν εβδομαδιαίως για να συζητήσουν τα δρώμενα της κοινότητας, ενώ τα γεύματα τρώγονταν από κοινού στην κεντρική αίθουσα φαγητού, που χρησίμευε και ως κοινωνικό και πολιτιστικό κέντρο. Από τα μέσα του 1920, η διοίκηση μεταβιβάστηκε σε ένα

αυξανόμενο δίκτυο επιτροπών και εκλεγμένων μελών μερικής και πλήρους απασχόλησης. Το μοναδικό χαρακτηριστικό που παρέμεινε αμετάβλητο κ άθολη τη διάρκεια της ζωής των kibbutzim ήταν η εβδομαδιαία συνέλευση. Αυτό έγινε και το μοντέλο των kibbutzim που αναπτύχθηκε και επικράτησε από το τέλος του Α΄ Π.Π. (Helen Chapin Metz, 1988)

Το πρώτο kibbutz, το Degania, κοντά στα σύνορα με το Λίβανο.

Πηγή: <https://degania.org.il/en/>

Τα kibbutzim υιοθέτησαν κυρίως κατά τις δύο πρώτες γενιές της ύπαρξή τους (μέχρι και το 1970), διάφορες παραλλαγές σοσιαλιστικών ιδεολογιών, μέσω ιδεολογικών κινημάτων, τα οποία διαφέρουν το ένα από το άλλο από τη σχετική τους αυστηρότητα στον κομμουνισμό - φιλελευθερισμό. Ο κομμουνισμός βέβαια θεωρήθηκε σημαντική αρχή και η ατομική ιδιοκτησία εγκαταλείφθηκε ή απορρίφθηκε εντελώς από το σύστημα.

Μετά την ίδρυση της Βρετανικής Εντολής, το 1919, αρκετοί νέοι πρωτοπόροι άρχισαν να εισέρχονται στη χώρα. Η «προστακτική» κυβέρνηση περιόρισε τον αριθμό των μεταναστών και πολλοί περίμεναν αρκετά χρόνια για να εισέλθουν. Οι συγκεκριμένοι άνθρωποι αποτελέσαν την κύρια πηγή ανθρώπινου δυναμικού για τα kibbutzim, που στην παραμονή του Β΄ Π.Π. αριθμούσαν 100.000 κατοίκους. Μέχρι το 1928, 41 kibbutzim υπήρχαν στην Παλαιστίνη, με πληθυσμό 2400 ενηλίκων και 300 παιδιών. Αυτό ωστόσο, αποτελεί μόνο το 2% του εβραϊκού πληθυσμού και αν και ο πληθυσμός των kibbutzim αυξάνεται

συνεχώς, δεν ήταν ποτέ περισσότερο από ένα μικρό τμήμα της εβραϊκής κοινότητας – 7,6% στο αποκορύφωμα της, το 1948. (Near H., 2004)

Στα πρώτα τους χρόνια, τα kibbutzim απολάμβαναν ευρεία δημόσια υποστήριξη, αφού είχαν περάσει ως η αιχμή του δόρατος της σιωνιστικής επιχείρησης, διευρύνοντας τον εβραϊκό πολιτισμό – οικισμό σε τόπους και χώρους, υπό συνθήκες που άλλοι δεν θα μπορούσαν να επιβιώσουν. Το εικονικό μονοπώλιο των kibbutzim έσπασε το 1921, με την ίδρυση του moshav, ένα χωριό (κοινότητα, οικισμός) βασισμένο σε οικογενειακές επιχειρήσεις –όπως το kibbutz-, εγκαταστημένο σε εθνική ιδιοκτησία γης, το οποίο ασχολούνταν κυρίως με την αρχή της αυτοαπασχόλησης. Για να προστατεύσουν τα δικαιώματά τους δημιουργήθηκαν το 1930, 3 εθνικού επιπέδου κινήματα, που διαφέρουν τόσο στις πολιτικές τους πεποιθήσεις όσο και στις έννοιες της φύσης της κοινωνίας των kibbutzim. Το πρώτο κίνημα, που αποτέλεσε και το μεγαλύτερο, υποστήριζε το “μεγάλο και αυξανόμενο” kibbutz, επεκτείνοντας τις οικονομικές τους δυνατότητες και βασιζόνταν στη βιομηχανία και τη γεωργία. Το δεύτερο κίνημα, είχε αποκτήσει μια πιο επιλεκτική μορφή και ακόμα και τα μέλη που το απάρτιζαν, επιλέχθηκαν από το δικό τους νεανικό κίνημα. Το τρίτο και μικρότερο kibbutz, περιορίζεται σκόπιμα σε μέγεθος, με σκοπό να διατηρηθεί η ποιότητα των μελών της και να διατηρηθούν οι «οικείες» σχέσεις μεταξύ τους, με μοναδική ασχολία τους τη γεωργία. (Kibbutz Industry Association, 2010)

Από το 1932 έως και το 1936, πτήσεις Εβραίων από τη ναζιστική Γερμανία κατέφθαναν καθημερινά, το οποίο έφερε ως επακόλουθο τη ραγδαία αύξηση των Εβραίων στην Παλαιστίνη από 175.000 (1931), σε 350.000 (1935). Μεγάλες προσπάθειες έγιναν από την Ευρώπη για να παρέχουν σπίτια στους Εβραίους, ενώ από τις πιο σημαντικές καινοτομίες της συγκεκριμένης περιόδου, αποτέλεσε η οργάνωση Youth Aliya (Νεολαία Μετανάστευσης), η οποία έφερνε νέους ανθρώπους από ναζιστικές περιοχές στην Παλαιστίνη και προσπαθούσαν να τους μορφώσουν στα kibbutzim. (Near H., 2004)

Το 1936 ξέσπασε ο ένοπλος αγώνας ενάντια στο “Σιωνιστικό έργο” και στη Βρετανική Εντολή, γνωστή και ως αραβική εξέγερση. Αν και ο αγώνας νικήθηκε από τις βρετανικές στρατιωτικές δυνάμεις, το τελικό αποτέλεσμα ήταν θετικό για τον αυτόχθονο πληθυσμό της περιοχής, με τη δημιουργία του «Λευκού Βιβλίου» το 1939, το οποίο προέβλεπε μια

ανεξάρτητη, συντριπτικά αραβική Παλαιστίνη μέσα στα επόμενα δέκα χρόνια. Βέβαια το πλήγμα για τα kibbutzim από τις αραβικές εξεγέρσεις ήδη είχαν δημιουργηθεί και ήταν μεγάλα. Αρκετοί οικισμοί δέχθηκαν πολλαπλές επιθέσεις και καταστροφές, ενώ αρκετοί κάτοικοι συνελήφθησαν. (Near H., 2004)

Κατά τη διάρκεια του Β΄Π.Π., τα 3 χρόνια που ακολούθησαν μετά την ίδρυση του κράτους του Ισραήλ (1948) και τον πόλεμο της Ανεξαρτησίας, το γόητρο και η δημόσια υποστήριξη που προσέλκυσαν τα kibbutzim, συνέχισαν να τα χαρακτηρίζουν. Στον πόλεμο της Ανεξαρτησίας (47-49) πολλά kibbutzim στάθηκαν ενάντια σε αραβικούς στρατούς και πολέμησαν ηρωικά. Εννιά εξ αυτών κατακτήθηκαν και καταστράφηκαν, με πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα να αποτελεί ένα ολόκληρο μπλοκ kibbutzim, το μπλοκ Etzion νοτιοδυτικά της Ιερουσαλήμ, του οποίου οι κάτοικοι ενώ παραδόθηκαν, σφαγιάστηκαν από τους αντιπάλους. Σημαντική αναφορά αποτελεί και η δημιουργία μιας μοναδικής στρατιωτικής μονάδας, με την ονομασία Palmach (Striking Force), που δραστηριοποιήθηκε κατά τον αγώνα των Βρετανών από το 1945 – 1948, εκτελώντας πράξεις σαμποτάζ, φρουρώντας και βοηθώντας τους παράνομους μετανάστες και υπερασπίζοντας νέους οικισμούς kibbutzim. Κατά τη διάρκεια του πολέμου της Ανεξαρτησίας, εξελίχθηκε σε μια από τις μονάδες ρωγμών του Ισραηλινού στρατού. (Tahar Kedem E., 2014)

Από το 1942, η οικονομία της Παλαιστίνης ευημερούσε, όπως και τα kibbutzim. Ξεκίνησε η ασχολία με άλλους κλάδους, εκτός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, όπως τα εργοστάσια κονσερβοποιίας, συνεργεία, μαγαζιά ξυλουργών και σπίτια (για στρατιώτες με άδεια). Η μεταπολεμική περίοδος χαρακτηρίστηκε από τον αγώνα εναντίον της Βρετανικής κυβέρνησης, με την αύξηση προσέλευσης επιζώντων προσφύγων του Ολοκαυτώματος και την κατάτμηση της Παλαιστίνης, με τη δημιουργία του κράτους του Ισραήλ. Πολλά μέλη των kibbutzim ήταν προεξέχοντα στην οργάνωση του κινήματος των προσφύγων από την Ευρώπη και της παράνομης μετανάστευσης. (Tahar Kedem E., 2014)

Κατά τα επόμενα τριάντα χρόνια, τα kibbutzim ευημερούσαν και ανέπτυξαν ένα ολόκληρο δίκτυο βιομηχανιών, πολλές από τις οποίες αποδείχθηκαν εξαιρετικά επιτυχής. Η σωστή και δίκαιη οικονομική λειτουργία των kibbutzim, η οποία λειτουργεί πάρα πολύ καλά, έπειτα

από μια σύντομη περίοδο αναμόρφωσης, θεωρείται να έχει τεράστια συνεισφορά στην οικονομική ανεξαρτησία του Ισραήλ. Στα μέσα της δεκαετίας του '80, όταν το σύνολο της Ισραηλινής οικονομίας υπέστη σοβαρό πλήγμα, λόγω μιας έντονης περιόδου πληθωρισμού, αρκετές επιχειρήσεις χρεοκόπησαν, ενώ άλλες ανέκαμψαν μόνο με τη βοήθεια κρατικών επιχορηγήσεων. Η μεγαλύτερη πλειοψηφία των kibbutzim ήταν γεμάτη χρέη, με φυσικό επακόλουθο να επιτευχθεί μια συμφωνία αναδιάρθρωσης, μέσω κυβερνητικών παρεμβάσεων (με τη βοήθεια ενός Υπουργού Οικονομικών σε μια κυβέρνηση συνασπισμού που είχε δημιουργηθεί). (Near H., 2004)

Αυτή η κρίση είναι που οδήγησε στην έννοια του «νέου kibbutz». Το "νέο" ή "ιδιωτικοποιημένο" kibbutz (πλέον περισσότερα από τα μισά kibbutzim), βασίζεται πλέον σε μεγάλο βαθμό στις δυνάμεις της αγοράς, σε αντίθεση με τις δομές της κοινότητας και τις αξίες που πρέσβευε το κλασσικό kibbutz. Ενώ τα μέσα παραγωγής ανήκουν ακόμα στις κοινότητες, κατέχουν νομικά δικαιώματα ελάχιστων εταιρειών, αφού οι περισσότερες εταιρείες ελέγχονται πλέον από «αφεντικά». Πολλοί κάτοικοι των kibbutzim εργάζονται σε «εξωτερικές» δουλειές και αν εργάζονται εκτός των ορίων της κοινότητας τους, πληρώνονται με βάση τους μισθούς που επικρατούν στην αγορά. Πλέον πληρώνουν φόρους, ενώ καθημερινές ανάγκες που κάποτε καλύπτονταν από το kibbutz όπως το φαγητό, σε κάποια «ιδιωτικοποιημένα» kibbutzim παρέχεται ακριβής αριθμός δωρεάν γευμάτων και σε άλλα δεν προσφέρεται κανένα. «Πολλοί παρατηρητές επομένως, αμφιβάλλουν εάν τέτοιες κοινότητες / κοινότητες μπορούν να ονομαστούν σωστά kibbutzim, αν και νόμιμα στα μάτια του κοινού διατηρούν το παραδοσιακό τους όνομα». (Ashkenazi E., 2010)

Από την άλλη πλευρά όμως, ένας αριθμός kibbutzim (40 από τα 270) διατηρούν πεισματικά τη δομή και τις αρχές του κλασσικού kibbutz. Δεκαπέντε νέες κοινότητες έχουν δημιουργηθεί, των οποίων τα μέλη ασχολούνται κυρίως με διάφορες μορφές κοινωνικής εργασίας και εκπαίδευσης. Μπορούν αν υπερηφανεύονται για την πεποίθηση ότι συνεχίζουν την παράδοση των kibbutzim, με ένα διαφορετικό και καθαρότερο τρόπο. Επί του παρόντος, ο πληθυσμός των kibbutzim ανέρχεται στις 102.000 κατοίκους, που αποτελεί το 1,8% του συνολικού πληθυσμού του Ισραήλ. «Αυτό φυσικά, αποτελεί μόνο ένα κομμάτι μιας μακράς ιστορικής αναδρομής, αρχίζοντας από τότε που μια μικρή

μειοψηφία σιωνιστών εποίκων της Παλαιστίνης δημιούργησαν το kibbutz σαν ιδέα, το οποίο κατάφερε να μεγαλώσει σε αριθμό, επιρροή και γόητρο, φθάνοντας στο ζενίθ του, την εποχή της ίδρυσης του κράτους του Ισραήλ. (Getz S., 2014)

2.3. Ο ρόλος του αγροτικού τομέα στα kibbutzim.

Ένα kibbutz είναι μια ιδεολογικά προσανατολισμένη ισραηλινή κοινοτική κοινότητα που αρχικά είχε οργανωθεί ως συνεταιριστική κοινωνία, κατοχυρωμένη ως νομικό πρόσωπο. Το kibbutz αποτελεί την ανώτατη μορφή συνεταιριστικής αγροτικής εγκατάστασης / οικισμού στο Ισραήλ. Τα kibbutzim είχαν ταξινομηθεί σε τρεις διαφορετικούς τύπους, σύμφωνα με το νομικό τους καθεστώς:

- 1) Kibbutzim (συλλογικοί οικισμοί)
- 2) Moshavin Shithifiim (ημι – συλλογικοί οικισμοί)
- 3) Moshavin (συνεταιρισμός μικρών ιδιόκτητων οικισμών)

(Russ M., 1992)

«Η δομή των αγροτικών καλλιεργειών και στους τρεις τύπους οικισμών, είχε σχεδιαστεί με στόχο να παρέχει στους αποίκους ένα εισόδημα, το οποίο θα βρίσκεται σε συγκρίσιμο επίπεδο με εκείνο ενός μέσου αστικού νοικοκυριού και από τους αποίκους αναμένονταν να καλλιεργήσουν τη γη τους, ως εργαζόμενοι πλήρους απασχόλησης. Μισθωμένοι εργαζόμενοι επιτρέπονταν σε συγκεκριμένες ειδικές περιπτώσεις». (Grossman D. & Sofer M., 2006)

«Ο αγροτικός χώρος είναι ,σε μεγάλο βαθμό, ένας προγραμματισμένος χώρος στο Ισραήλ. Τα περισσότερα kibbutzim είχαν δημιουργηθεί σε αγροτικές περιφερειακές περιοχές και είχαν άμεση συσχέτιση με τις αγροκαλλιέργειες ως κύρια πηγή εισοδήματος». Περίπου το 80% από τα περίπου 1000 Εβραϊκά χωριά που υπάρχουν σήμερα, ιδρύθηκαν ως συνεταιριστικές αγροτικές κοινότητες στο πλαίσιο ενός εθνικού προγράμματος διακανονισμού, τα οποία ξεκίνησαν να εμφανίζονται στις αρχές του 20^{ου} αιώνα από Εβραϊκά Ιδρύματα και συνέχισαν μέχρι την εδραίωση τους, περίπου το 1948. (Grossman D. & Sofer M., 2006)

Το 1960, όταν το Ισραήλ πέτυχε ένα λογικό επίπεδο αυτό-εφοδιασμού για βασικές γεωργικές ανάγκες, η οικονομική εστίαση της κυβέρνησης

στράφηκε προς την εκβιομηχάνιση. Οι βασικές αρχές των kibbutzim ταιριάζουν καλά με τις απλές γεωργικές οργανώσεις, αλλά γεννιούνταν πολλά ερωτηματικά που αφορούσαν το αν θα έχουν την ικανότητα να επιβιώσουν την εκβιομηχάνιση. Αυτές οι αρχές έκαναν πιο δύσκολο, ακόμα και ακατόρθωτο, για τα (kibbutz) κινήματα να προσελκύσουν χρηματοδότηση από το εξωτερικό. Με ελάχιστες εξωτερικές χρηματοδοτήσεις, οι κοινότητες των kibbutzim βρήκαν ακατόρθωτο να χρηματοδοτήσουν τις επενδύσεις τους μέσω των χρεών που είχαν. «Για το συγκεκριμένο λόγο, τα kibbutzim δημιούργησαν μια εσωτερική πηγή χρηματοδότησης που επέτρεπε να γίνονται μικρές επενδύσεις και χρησίμευε ως εγγύηση κινήσεων, έτσι ώστε να τους δίνονται χρηματοδοτήσεις με εμπορικές και κυβερνητικές τράπεζες, χωρίς να αποπροσανατολίζονται οι ιδεολογικές τους αρχές». (Lanir J., 2004)

Επιπλέον δημιουργήθηκαν συμφωνίες μεταξύ των εθνικών αρχών και των εποίκων που διήρκησαν αρκετά χρόνια, το οποίο αποτέλεσε μέτρο σταθερότητας για τους αγροτικούς οικισμούς. Όμως εμπόδισαν τους εποίκους να προσαρμόσουν τις δραστηριότητές τους στο μεταβαλλόμενο οικονομικό περιβάλλον. «Κατά τη διάρκεια της σοβαρής χρηματοπιστωτικής κρίσης, που ξέσπασε στα μέσα της δεκαετίας του 1980, η κυβέρνηση αποφάσισε να αλλάξει τις προηγούμενες πολιτικές, επιτρέποντας τον επανασχεδιασμό της γεωργικής γης για άλλες χρήσεις, με αποτέλεσμα οι συνεταιριστικές οργανώσεις να χάσουν αρκετή από την οικονομική τους ισχύ. (Schwartz, 1999 & Lapidot, 2000)

Σχεδόν το 93% της γης στο Ισραήλ ανήκει στο κράτος και οι γεωργικοί συνεταιρισμοί εκτελούν περίπου το 80% της γεωργικής παραγωγής και υπηρεσιών. Τα μέλη του kibbutz εργάζονται σε γεωργικά κλαμπ, σε άλλες επιχειρήσεις που ανήκουν στα kibbutz ή έξω από τα όρια της κοινότητας. Κάθε γεωργικός κλάδος όμως εντάσσεται γενικά σε κάποια σχετική συνεταιριστική ένωση. (Rosenthal & Eiges, 2013)

2.3.1. Κύριοι λόγοι μείωσης της ενασχόλησης με το γεωργικό κλάδο.

«Παρατηρείται ότι οι βιομηχανίες άρχισαν να αναπτύσσονται στα kibbutzim κατά τα έτη του Β'Π.Π., δημιουργώντας τις βιομηχανικές εγκαταστάσεις για την αντιμετώπιση της αναδυόμενης ανάγκης επισκευής ανελκυστήρων και αρδευτικών συστημάτων». Ωστόσο δεν

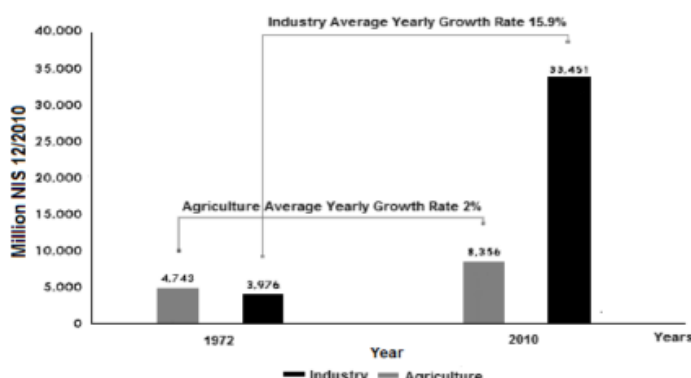
υπήρξε σημαντική εκβιομηχάνιση μέχρι τη δεκαετία του 1960. Οι οικονομικές και δημογραφικές αλλαγές στη δεκαετία του 1960, επιτάχυναν τη βιομηχανική ανάπτυξη διαταράσσοντας τη γεωργική ανάπτυξη. Επομένως η παραπάνω εξέλιξη της κατάστασης, επέφερε πέντε σημαντικές επιπτώσεις.

- 1) Επίπεδο κορεσμού της αγοράς για τα μέλη της γεωργίας.
- 2) Ελλείψεις σε πόρους, όπως η γη και το νερό για την αύξηση της γεωργικής παραγωγής.
- 3) Η κυβερνητική πολιτική που υποστηρίζει την εκβιομηχάνιση μέσω μηχανισμών όπως μακροπρόθεσμα δάνεια και επιχορηγήσεις.
- 4) Μερικά μέλη του kibbutz προσπαθούν πλέον να βρουν νέα μέρη (εναλλακτικές τοποθεσίες), λόγω των δυσμενών συνθηκών που επικρατούν στη γεωργία.
- 5) Νεαρά μέλη του kibbutz που διαθέτουν κάποιες τεχνολογικές δεξιότητες, ψάχνουν για άλλες θέσεις εργασίας, που θα μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις συγκεκριμένες δεξιότητες.

(Palgi M., 1998)

Όπως φαίνεται και στο παρακάτω πίνακα, οι βιομηχανικές επιχειρήσεις αναπτύχθηκαν ή αυξήθηκαν ταχύτερα από τον γεωργικό κλάδο.

Figure 1: Production Growth from Industrial and Agricultural Activity in Kibbutzim

Source: Kibbutz Industries Association – Yearly Review (2010), p. 10 retrieved from Rosenthal, Gadi ve Hadas Eiges (2013), *Agricultural cooperatives in Israel*, FAO Regional Office for Europe and Central Asia, Policy Studies on Rural Transition No. 2013-5

Η βιομηχανική και η αγροτική παραγωγή των Kibbutzim, για τις χρονιές 1972 και 2010.

Πηγή: Kibbutz Industry Association.

«Τα kibbutzim δεν ήταν μόνο αγροτικές κοινότητες με γνώμονα την κοινή

ιδιοκτησία αλλά και αποτέλεσμα οικονομικών και φυσικών διεργασιών, που έδωσε μεγάλη έμφαση και στη βιομηχανική ανάπτυξη. Εξυπακούεται πως οι βιομηχανικές προσπάθειες ανάγκασαν τα kibbutzim να αλλάξουν το «πρόσωπό» τους από την ιδέα της αυτάρκειας, της άμεσης δημοκρατικής προσέγγισης στη διαχείριση και την αρχή της ισότητας». (12th Asecu Conference, 2016) Όμως είναι αρκετά τα επιτεύγματα που έχουν αφήσει μέχρι τώρα στο πέρασμά τους αναπτύσσοντας τη νεοφιλελεύθερη άποψή τους μέσα σε μία άκρως καπιταλιστική χώρα. Πέρασαν ιδέες όπως ότι η εργασία είναι μία αξία η ίδια, αυτοδιοίκηση, κοινωνικά οφέλη και μη – τα κίνητρα κέρδους αποτελούν τη βάση για την οικονομία. Τέλος η θεμελίωση της οικονομίας έλαβε το κίνητρο και το ρόλο της αλληλεγγύης και της κοινωνικής δικαιοσύνης. (Kibbutz Industry Association, 2010)

2.4. Σημερινή κατάσταση σε διάφορους τομείς των kibbutzim.

«Ο παράδεισος δεν διαρκεί. Όχι όταν έρχεται κάτι καλύτερο. Είμαστε εντελώς καπιταλιστές τώρα. Δεν υπάρχει πλέον σοσιαλιστικός παράδεισος». (Jim Hill, 1993)

Τα ιδανικά, τα οποία πρέσβευε αρχικά το κίνημα των kibbutzim, φαίνονται πλέον να εξαφανίζονται μέσα στις κοινότητες. «Πιστεύω πως η αλλαγή που έχει πραγματοποιηθεί στα kibbutzim τις τελευταίες δεκαετίες, αποτελεί μία από τις πιο δραματικές αλλαγές που έχουν συμβεί στην ισραηλινή κοινότητα ποτέ». (The traditional way of life is changing in Israel's Kibbutz, Κομμάτι βίντεο, AP Archive, 2008) Ένα κοινόχρηστο kibbutz είναι αυτό στο οποίο δεν υπάρχει σχέση μεταξύ του έργου που παράγει ένα μέλος και των απολαβών του. Με άλλα λόγια, ο καθένας αμείβεται με το ίδιο ποσό. Το "ολοκληρωμένο" μοντέλο συνδυάζει ένα βασικό προϋπολογισμό που κατανέμεται ισόποσα μεταξύ των μελών, μαζί με ένα ποσό του μισθού κάθε μέλους. Από την άλλη, ένα "ανανεωμένο" kibbutz, η πιο δημοφιλής έκδοση σήμερα, αντικαθιστά τον προϋπολογισμό με τους κανονικούς μισθούς από την εργασία και άλλες εισοδηματικές πηγές για κάθε μέλος. Το ιδιωτικοποιημένο kibbutz διατηρεί την από κοινού κυριότητα των μέσων παραγωγής και άλλων περιουσιακών στοιχείων, προσφέροντας ένα «δίχτυ ασφαλείας» μέσω της ασφάλειας υγείας, της εκπαίδευσης, της σύνταξης και της υποστήριξης μελών με ειδικές ανάγκες. (Ashkenazi E., 2010)

Σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη του Ινστιτούτου Έρευνας για το Kibbutz και της Συνεταιριστικής Ιδέας του πανεπιστημίου της Χάιφα, μόνο το ένα τέταρτο των kibbutzim εξακολουθούν να λειτουργούν ως ισότιμοι συνεταιρισμοί, ενώ οι υπόλοιποι έχουν ξεκινήσει να προσλαμβάνουν και να πληρώνουν προσωπικό. Παρακάτω, στα επόμενα υποκεφάλαια, θα αναλυθούν οι αλλαγές που έχουν επέλθει στα kibbutzim σε κάποιους βασικούς τομείς της ζωής τους. (Jim Hill, 1993)

2.4.1. Κοινωνία

«Οι κοινότητες των kibbutzim στο σύνολό τους βρίσκονται κάτω από το χτύπημα της οικονομικής κρίσης, με το δέλεαρ της «μεγαλύτερης ελευθερίας» έξω από τα (τείχη) των kibbutzim». Μόνο τα 60 από τα 275 kibbutzim λειτουργούν ακόμα σε ένα ολοκληρωτικό συλλογικό μοντέλο, μέσω του οποίου όλα τα μέλη πληρώνονται ισότιμα ανεξαρτήτως του είδους εργασίας τους. Άλλα kibbutzim από “συλλογικά” έχουν πλέον μετατραπεί σε «ιδιωτικές ιδιοκτησίες». «Τα kibbutzim έχουν «αγκαλιάσει» αποφασιστικά τους καπιταλιστικούς τρόπους ζωής και οργάνωσης». Παλιότερα οι αποφάσεις σχετικά με τη παραγωγή παίρνονταν συλλογικά, ενώ πλέον αυτός ο έλεγχος έχει χαθεί και Δυτικοί επιχειρηματίες και μη μέλη των kibbutzim, διορίζονται ως διευθυντές των επιχειρήσεων και των εργοστασίων. (Palgi M., 1993)

Η ιδεολογία και η οργανωτική μορφή των kibbutzim έχουν συζητηθεί από πολλούς. Το επικρατέστερο τα τελευταία χρόνια είναι η αντίληψη πως τα kibbutzim είναι μια «συλλογική επιχείρηση» ενσωματωμένη σε μια ελεύθερη οικονομία αγοράς. Αρκετοί υποστηρίζουν πως οι βασικές αρχές που είχαν υιοθετηθεί από τα kibbutzim, έχουν πλέον παραμεληθεί. Η έμφυλη φυλετική ισότητα ήταν μία από τις βασικές τους αρχές, καθώς υπήρχε από το 1920, εξαιτίας κυρίως της συλλογικής δράσης των γυναικών των κοινοτήτων. «Ήταν ένα σύμβολο της αταξικής, ισότιμης κοινωνίας, αλλά σήμερα έχει μετατραπεί σε μία γενετήσια, αντρικά προσανατολισμένη και ανδροκρατούμενη κοινότητα». (Hill J., 2013)

Η σίτιση και η εκπαίδευση, που κάποτε θεωρούνταν δικαίωμα όλων και ήταν δωρεάν σε όλα τα kibbutzim, έχουν πάρει τελείως διαφορετική πορεία αφού αρκετά παγκοσμιοποιημένα kibbutzim έχουν κλείσει τα κοινοτικά κέντρα σίτισης. Ενώ από την άλλη, στον τομέα της εκπαίδευσης

οι παιδικοί σταθμοί, όπου τα παιδιά πηγαίνουν και περνούσαν επιμορφωτικό χρόνο σε ειδικά διαμορφωμένες αίθουσες διαβάσματος, με ξεχωριστά υπνοδωμάτια και περιοχές παιχνιδιού, με τον υπόλοιπό τους χρόνο να τον περνάνε ποιοτικά με τους γονείς τους, από το 1970 η κατάσταση στη ζωή των kibbutzim έχει μετατραπεί σε "οικογένειες" και τα παιδιά μεγαλώνουν σε ένα πιο συμβατικό ύφος από τους γονείς τους στα σπίτια τους. (Palgi M., 1993)

2.4.2. Μέλη και δημοκρατία

Τα kibbutzim είχαν από προηγουμένως άμεση συμμετοχική δημοκρατία. Εξ ορισμού, τα kibbutzim δρούσαν δημοκρατικά, διεξάγοντας περιοδικές εκλογές για τις λειτουργίες κάθε κοινότητας. Υπήρχαν οι εκλεγμένες επιτροπές, με φορείς για την αυτοδιαχείριση και τη διεξαγωγή άμεσων συνεδριάσεων για τη λήψη αποφάσεων σε μείζονα ζητήματα. Λαμβάνοντας σημαντικές αποφάσεις για τον τρόπο ζωής και την πορεία ανάπτυξης, ενώ οι καθημερινές αποφάσεις λαμβάνονταν από τους εκλεγμένους ηγέτες. Ωστόσο, σήμερα τα ψηφοδέλτια και τα αντιπροσωπευτικά όργανα έχουν αντικαταστήσει την άμεση δημοκρατία. (Danziger L. & Neuman S., 1992)

Επιπλέον ριζικές αλλαγές έχουν πραγματοποιηθεί και στη μεταχείριση των μελών των κοινοτήτων. Τα νέα μέλη πλέον δεν μεταφέρουν όλα τους τα έσοδα και τα περιουσιακά τους στοιχεία, όπως κάταν παλιότερα στην κοινότητα. Πλέον έχουν προσωπικό εισόδημα, από ενοίκια δικών τους σπιτιών, από τις δουλειές τους και κληρονομίες, ενώ τους ανήκουν και ιδιωτικά αυτοκίνητα. Τα μέλη δεν λαμβάνουν πλέον ίσα δικαιώματα, ανάλογα με τις ανάγκες και τις βασικές απαιτήσεις τους, αλλά πληρώνονται ανάλογα με το είδος της εργασίας που έχουν. Οι προϋπολογισμοί των μελών αυξήθηκαν έτσι ώστε να επιτρέψουν μεγαλύτερη επιλογή για τους καταναλωτές, αυτό που κατάφεραν όμως είναι να μετατρέψουν τα kibbutz σε κάτι που δεν πρεσβεύουν, σε μια κοινότητα που δεν αντιπροσωπεύει τη δημοκρατία, την ισότητα και την εμπιστοσύνη, αλλά σε μια κοινότητα πνιγμένη στην ανισότητα, πορεύοντας με ένα άκρως συμβατικό μοντέλο ζωής. (Getz S., 1998)

2.4.3. Οικονομία και αγροτικός τομέας.

«Ο γεωργικός τομέας στο Ισραήλ έχει περάσει από αλλαγές και προσαρμογές προκειμένου να διατηρηθεί ανταγωνιστικός σε τοπικό και διεθνές επίπεδο αγοράς. Η γεωργία επηρεάστηκε λόγω δύο μεγάλων διαδικασιών:

A) Την υιοθέτηση πρότυπης γεωργικής τεχνολογίας, που είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση της γεωργικής εργασίας

B) Και την αύξηση της παραγωγικότητας, η οποία προκάλεσε αύξηση της προσφοράς, γεγονός που οδήγησε σε αλλαγή των όρων του εμπορίου και σημαντική πτώση της κερδοφορίας του γεωργικού τομέα».

(Grossman D. & Sofer M., 2006)

Το μότο που χρησιμοποιούσαν παλιά στα kibbutzim ήταν το “Do it yourself” (Κάντε το μόνοι σας). Οι πολυδιάστατες και σημαντικές αλλαγές που βιώνει η αγροτική περιοχή του Ισραήλ τα τελευταία χρόνια, «εξαιτίας των συνεχιζόμενων, μακροπρόθεσμων οικονομικών, κοινωνικό – δημογραφικών και περιβαλλοντικών διαδικασιών και παρεμβάσεων μέσω διαφόρων μέτρων πολιτικής, με σκοπό την αλλαγή του τρόπου λειτουργίας του συστήματος, το οποίο θα λειτουργεί με γνώμονα άλλες ανεπτυγμένες κοινωνίες». Οι αλλαγές αυτές έχουν φέρει στο προσκήνιο, την αντίληψη ότι τα αγροτικά τοπία δεν θα έπρεπε να συνδέονται με την παραδοσιακή άποψη ότι λειτουργούν ως γεωργικοί χώροι, αλλά θα έπρεπε να χρησιμοποιούνται ως πολυλειτουργικοί χώροι. (12th Asecu Conference, 2016)

Το μερίδιο της γεωργίας στην εθνική οικονομία μειώνεται διαρκώς και η συμβολή της στο ΑΕΠ, το 2009, ήταν μόλις στο 1,6%, έναντι 4,8% το 1980, ενώ μόνο το 12,2% του αγροτικού εργατικού δυναμικού απασχολούνται στη γεωργία, σε σύγκριση με το 34% του 1980. Τα 270 kibbutzim που υπάρχουν αυτή τη στιγμή στο Ισραήλ, παράγουν το 40% της αγροτικής παραγωγής, αξίας παραπάνω από 1,7 δις \$. Σύμφωνα με στατιστικές του 2010, υπολογίζεται, πως εκτός από τις αγροτικές δραστηριότητες, μέσα στα kibbutzim παράγεται και το 9% της βιομηχανικής παραγωγής του Ισραήλ, το οποίο ξεπερνά σε αξία τα 8 δις \$. Κάποια επίσης έχουν αναπτύξει υψηλής τεχνολογίας και στρατιωτικές επιχειρήσεις, ενώ άλλα kibbutzim έχουν στο ενεργητικό τους μεγάλες βιομηχανικές επιχειρήσεις. (Ministry of Agriculture, 2004)

Where Kibbutz Members Work

Branch	%
Agriculture & Fisheries	24
Industry & Quarries	24
Tourism, Commerce & Finance	11
Transportation & Communication	5
Building & Utilities	1
Public & Community Services	18
Personal Services	17

Οι δύο πίνακες μας δείχνουν τους τομείς που απασχολούνται τα μέλη του kibbutz και των αριθμό των απασχολούμενων εργατών. Πηγή: Kibbutz Industry Association.

Year	Number of Workers	Year	Percentage of hired Workers
1990	18,791	1990	29.9%
1992	20,223	1992	40.7%
1994	22,958	1994	48.6%
1996	25,673	1996	56.4%
1998	26,843	1998	62.0%
2000	29,290	2000	66.7%

Source: Kibbutz Industry Association

Ένα παράδειγμα μεγάλων βιομηχανικών επιχειρήσεων αποτελεί το Sasa kibbutz, που βρίσκεται κοντά στα σύνορα με το Λίβανο και λειτουργούν ένα εργοστάσιο πλαστικών που παράγει πανοπλίες για οχήματα. Το Sasa kibbutz έχει υπογράψει συμβόλαια με μεγάλες επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένου και του αμερικάνικου στρατού και τα 200 μέλη του, το 2010, κατάφεραν να αποκομίσουν 850 εκατομμύρια δολάρια στα ετήσια έσοδα από τη στρατιωτική βιομηχανία. (Sherwood H., 2012)

Ο χάρτης μας δείχνει την τοποθεσία του Sasa Kibbutz.

Πηγή: <https://www.guardianhomeexchange.co.uk/homeswap/17220>

2.5. Επίλογος

«Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, η οποία βρίσκεται στο επίκεντρο του σημερινού οικονομικού συστήματος, προωθεί μια «οικονομία μονοκαλλιέργειας» που έχει καταστροφικές συνέπειες στην εμπειρία των περισσότερων κοινοτήτων. Το υπάρχον σύστημα του νεοφιλελεύθερου πολυεθνικού εταιρικού καπιταλισμού χρειάζεται να αντικατασταθεί από μία οικονομική τάξη που θα είναι ευθυγραμμισμένη

με τα ανθρώπινα συμφέροντα και με μια βιώσιμη/ισορροπημένη ανάπτυξη». (Πολυχρονίου Χ. & Σέιτζ Λ., 2016)

Όπως έχουμε προαναφέρει σε κάποιο κομμάτι της εργασίας, η κοινωνία που ζούμε διαπιστώνουμε μέρα με τη μέρα πως είναι άκρως καπιταλιστική. Αυτή η τάση που εμφανίζει, μας κάνει πιο εύκολο να αντιληφθούμε τη δυσκολία που αντιμετωπίζουν οι συνεργατικές/συνεταιριστικές κοινότητες να παραμείνουν αναλλοίωτες στο πέρασμα του χρόνου. Με ένα παρόμοιο τρόπο κατάφεραν να ανταπεξέλθουν σε αρκετές δυσκολίες τα kibbutzim. Η οικονομική κρίση του '80, που κυριολεκτικά ρήμαξε την οικονομία ολόκληρου του Ισραήλ, και άφησε αρκετά kibbutzim γεμάτα στα χρέη, να μην μπορούν να ανταπεξέλθουν. Σαν να μην έφτανε το πρώτο χτύπημα, η μεταστροφή αρκετών kibbutzim από το κλασικό αγροτικό παράδειγμα προς τη βιομηχανία και τα μαζικά μέσα παραγωγής, επέφερε ριζικές αλλαγές στην αρχική ιδεολογία των kibbutzim. Αρκετοί υποστηρίζουν πως η ζωή σε αρκετά kibbutzim δεν είναι όπως ήταν και δεν θα ξανά επανέλθει. Το καπιταλιστικό μοντέλο έχει εισχωρήσει σε αρκετές κοινότητες, και μπορεί να είναι αργά για να σκεφτόμαστε αν μπορεί να αποβληθεί από συλλογικό εγχείρημα σε συνεταιρισμό.

«Η υλοποίηση ενός εναλλακτικού κοινωνικού – οικονομικού συστήματος, που βασίζεται στην αξιοποίηση των οικονομικών πόρων για το κοινό καλό – με άμεση συμμετοχή των πολιτών σε όλες τις αποφάσεις που επηρεάζουν το χώρο εργασίας, τις κοινότητες και τη γενική πολιτεία στο σύνολό της, απαιτεί την ενίσχυση του επιπέδου ευαισθητοποίησης για να διασφαλιστεί το ότι ο καπιταλισμός θα καταλήξει στον κάδο των αχρήστων της ιστορίας». (Πολυχρονίου Χ. & Σέιτζ Λ., 2016)

Αφού καταφέραμε κατά τη διάρκεια του κεφαλαίου να συλλέξουμε, αναλύσουμε και να περιγράψουμε τις πληροφορίες που χρειαζόμασταν σχετικά με τα kibbutzim και τον τρόπο λειτουργίας τους, έφτασε η στιγμή να δούμε και από μόνοι μας, πως λειτουργεί ένας τέτοιος τύπος συνεργατικού χώρου/οικισμού. Το συγκεκριμένο χώρο αποτελεί το «One Happy Family», ένα κοινοτικό κέντρο στο νησί της Λέσβου, που ξεκίνησε το Φεβρουάριο του 2017 με ιδιωτική πρωτοβουλία του ιδιωτικού οργανισμού swisscross.help του Michael Rabers και σε συνεργασία με το ισραηλινό – παλαιστινιακό οργανισμό NATAN (Διεθνής Ανθρωπιστική Βοήθεια). (<https://ohf-lesvos.org/en/about/>)

Στόχος του κέντρου είναι να βοηθήσει χιλιάδες πρόσφυγες που μένουν εγκλωβισμένοι στο νησί της Λέσβου, να τους δώσει ένα κομμάτι αξιοπρέπειας, αυτοδιάθεσης, ανεξαρτησίας και ένα αίσθημα ευθύνης. Το μότο τους είναι «Το κοινοτικό κέντρο δεν χτίζεται και τρέχει για τους ανθρώπους, αλλά ΜΕ τους ανθρώπους». Στη συνέχεια της έρευνας, θα μεταβούμε στο κέντρο για να μιλήσουμε με τους ιθύνοντες του έργου, καθώς και με τον κόσμο που μένει στην κοινότητα και θα παρακολουθήσουμε την καθημερινότητα και τον τρόπο λειτουργίας τους. Η έρευνα θα πραγματοποιηθεί με δύο τρόπους. Αρχικά με ερωτηματολόγια και με την πραγματοποίηση συνεντεύξεων, με σκοπό να δούμε πως προέκυψε η ιδέα για τη δημιουργία της συγκεκριμένης κοινότητας και την άποψη των προσφύγων και του κόσμου για το συγκεκριμένο χώρο. (<https://ohf-lesvos.org/en/about/>)

3. Μεθοδολογία έρευνας.

Το συγκεκριμένο κομμάτι της παρούσας εργασίας ασχολείται με τις ποιοτικές έρευνες και τα βασικά εργαλεία που χρησιμοποιούνται για να αντλήσουμε τις πληροφορίες που χρειαζόμαστε για τη διεκπεραίωση της εκάστοτε εργασίας. Στη συνέχεια, γίνεται αναφορά στη μέθοδο που χρησιμοποιήθηκε για τη συλλογή των δεδομένων της συγκεκριμένης εργασίας, που στην περίπτωσή μας είναι η μελέτη περίπτωσης μέσω συνεντεύξεων.

3.1. Ποιοτική κοινωνική έρευνα.

«Η ποιοτική κοινωνική έρευνα και οι ποιοτικές μεθοδολογίες γενικότερα αποτελούν σχηματικά, ένα από τα δύο μεγάλα μεθοδολογικά παραδείγματα και ερευνητικά εργαλεία στις κοινωνικές επιστήμες» (Ιωσηφίδης Θ. 2003).

Οι ποιοτικές έρευνες έχουν ως στόχο να διερευνήσουν και να κατανοήσουν τα κοινωνικά φαινόμενα. Η ποιοτική προσέγγιση αποτελεί κατά κύριο λόγο μια πιο διερευνητική μέθοδο. Με την ποιοτική έρευνα ερευνώνται αναπαραστάσεις, στάσεις, αντιλήψεις, κίνητρα, καθώς και δεδομένα της συμπεριφοράς των ατόμων. Στόχος της ποιοτικής διερεύνησης είναι η κατανόηση μιας στάσης ή μιας συμπεριφοράς αλλά η κατανόηση διερευνώντας την εμπειρία των ατόμων και τα υποκειμενικά νοήματα που τη συγκροτούν.

Τα κυριότερα εργαλεία άντλησης γνώσης σε μια ποιοτική κοινωνική έρευνα αποτελούν η συμμετοχική παρατήρηση, η συνέντευξη έρευνας, η βιογραφική ανάλυση, η ιστορική συγκριτική μέθοδος, η ανάλυση περιεχομένου, οι μελέτες περίπτωσης, η έρευνα με τη βοήθεια ομάδων και διάφορες άλλες (Ιωσηφίδης Θ. 2003).

«Ο ερευνητής είναι αυτός που διαρκώς διαμορφώνει τον τρόπο χρήσης αυτών των μεθόδων και η διαδικασία όσο και το αποτέλεσμα εξαρτώνται από τη στάση που παίρνει και το πως χειρίζεται την έρευνα. Είναι φανερό η διαφορά με τις ποσοτικές μεθόδους έρευνας όπου θεωρητικά αν διαφορετικοί ερευνητές μελετήσουν το ίδιο φαινόμενο

χρησιμοποιώντας την ίδια μέθοδο και διαδικασία, θα πρέπει να καταλήξουν και στα ίδια συμπεράσματα.». (Παπαϊωάννου Α., Θεοδωράκης Ι., Γούδας Μ., Κεφ. 16 Ποιοτικές – ερμηνευτικές μέθοδοι έρευνας στη φυσική αγωγή του βιβλίου «Για μια καλύτερη φυσική αγωγή»)

Παρακάτω ακολουθούν αναλυτικά τα κυριότερα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα που συναντάμε στις ποιοτικές έρευνες.

Πλεονεκτήματα Ποιοτικής Έρευνας

- Διερεύνηση που χαρακτηρίζεται από λεπτομέρεια και βάθος.
- Είναι δυνατόν να οδηγήσει στην διερεύνηση φαινομένων, διαδικασιών και συμπεριφορών που δεν είχαν προβλεφθεί από πριν.
- Διερεύνηση της εμπειρίας των κοινωνικών υποκειμένων. Ο ερευνητής «βλέπει» και κατανοεί τον κόσμο μέσα από τα μάτια και την αντίληψη των υποκειμένων.
- Γίνεται προσπάθεια για την αποφυγή a priori κρίσεων.

Μειονεκτήματα Ποιοτικής Έρευνας

- Συνήθως αφορά μικρά δείγματα.
 - Χαρακτηρίζεται από σχετικά περιορισμένες δυνατότητες γενίκευσης και σύγκρισης.
 - Εξαρτάται αρκετά από τις προσωπικές αντιλήψεις του ερευνητή και από τα επικοινωνιακά του προσόντα.
 - Η συμμετοχή ή η εμπλοκή του ερευνητή μπορεί να μεταβάλλει τα χαρακτηριστικά του υπό μελέτη κοινωνικού φαινομένου ή διαδικασίας.
- (Ιωσηφίδης Θ. 2003, σελ. 7-8)

Η ποιοτική έρευνα αποτελεί την πιο «καθαρή» μορφή έρευνας που μπορεί να χρησιμοποιηθεί. Αυτό συμβαίνει λόγω ότι τα ποιοτικά δεδομένα είτε μπορούν να ποσοτικοποιηθούν είτε να συμπληρωθούν με ποσοτικά στοιχεία (Ιωσηφίδης Θ. 2003).

3.1.1. Μέθοδος συλλογής δεδομένων.

Στο υποκεφάλαιο αυτό θα αναφερθούμε συνοπτικά στις μεθόδους που χρησιμοποιήσαμε για τη διεξαγωγή της ποιοτικής μας έρευνας και για τη συλλογή των δεδομένων που συλλέξαμε από αυτή.

Η βασική μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε ήταν η μελέτη περίπτωσης.

«Η μελέτη περίπτωσης ως μεθοδολογικό εργαλείο αποτελεί τη βαθύτερη μελέτη μιας ομάδας σε κάποιο συγκεκριμένο πλαίσιο. Σκοπός της μελέτης περίπτωσης είναι η βαθιά εξερεύνηση και η συστηματική ανάλυση των φαινομένων που συνθέτουν τον κύκλο ζωής της μονάδας, με στόχο να γίνουν γενικεύσεις και στον ευρύτερο πληθυσμό στον οποίο ανήκει η ομάδα» (Ερευνητική εργασία, 2013)

Η μελέτη περίπτωσης δεν έχει ως στόχο την εξαγωγή μιας καθολικής γενικευμένης αλήθειας, αλλά δίνει έμφαση στην ανακάλυψη και στην περιγραφή της υπό εξέταση ομάδας.

Στη συγκεκριμένη έρευνα, έχει ορισθεί ως μελέτη περίπτωσης το νησί της Λέσβου και πιο συγκεκριμένα το κοινοτικό κέντρο του One Happy Family. Το νησί τα τελευταία χρόνια βιώνει τον ερχομό εκατοντάδων προσφύγων, οι οποίοι δεν μπορούν άλλο να μείνουν στις χώρες τους για διάφορους λόγους. Αυτό το φαινόμενο έχει οδηγήσει στην προσέλευση αρκετών οργανισμών και ομάδων, με αρκετά μέλη στο ενεργητικό τους, να έρθουν στο νησί μας για να βοηθήσουν την κατάσταση. Τέτοιου είδους οργανισμός ήταν και το swisscross που δημιούργησε αρχικά το κοινοτικό κέντρο, που είχε ως σκοπό να βελτιώσει τις ζωές των προσφύγων και να τους προσφέρει κάτι διαφορετικό. Έπειτα το swisscross, τον Ιούνιο του 2017 εγκατέλειψε τη συγκεκριμένη προσπάθεια και πλέον το OHF συνεχίζει την πορεία του ως ανεξάρτητος οργανισμός, με τη βοήθεια εθελοντών και δωρεών του κόσμου. Μια διαφορετική κοινότητα από αυτές που έχουμε συνηθίσει στην καθημερινότητά μας, που μας θυμίζει κάτι από τα kibbutzim του Ισραήλ. Στόχος της παρούσας έρευνας αποτελεί το ερώτημα αν τελικά η κοινότητα βοηθάει τους συγκεκριμένους πρόσφυγες. Αν τους προσφέρει έναν πιο «κανονικό» ρυθμό ζωής από αυτών που βιώνουν το τελευταίο χρονικό διάστημα. Αν τους κάνουν να νιώθουν υπεύθυνοι για κάτι και αν

τους δείχνει το σεβασμό και την ισότητα που πρέπει να αντιμετωπίζεται κάθε άνθρωπος.

Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε ήταν η συνέντευξη, κυρίως πρόσωπο με πρόσωπο, με άτομα που ανήκουν στην ομάδα στόχο της εργασίας (πρόσφυγες). Οι συνεντεύξεις ήταν ημιδομημένης μορφής, δηλαδή με προκαθορισμένες ερωτήσεις που δίνουν όμως την ελευθερία στον ερωτώμενο να αναπτύξει τις σκέψεις του και τις απόψεις του επί του θέματος προς όποια κατεύθυνση αυτός επιθυμεί. (Ιωσηφίδης Θ. 2003) Επίσης, οι συνεντεύξεις ήταν στοχευμένες, εστιάζοντας σε συμμετέχοντα στη κοινότητα άτομα, τόσο σε μέλη της κοινότητας όσο και σε εθελοντές πρόσφυγες.

3.2. Ερευνητικά αποτελέσματα μέσω συνεντεύξεων.

Το φάσμα της έρευνας εκτείνεται σε 9 συνεντεύξεις πρόσωπο με πρόσωπο, από τις οποίες οι 7 ήταν με ιθύνοντες και εθελοντές του προγράμματος και 2 πραγματοποιήθηκαν με πρόσφυγες – εθελοντές του κοινοτικού κέντρου. Να επισημάνω σε αυτό το σημείο πως ο Mahmud αποτελεί από τους πρώτους ιδρυτές της κοινότητας και πρόσφυγας από τη Συρία. Η συμβολή του σε όλη την προσπάθεια είναι ανυπολόγιστη. Μέσω των συνεντεύξεων που πραγματοποίησα κατάφερα να μιλήσω με αρκετά από τα άτομα που ξεκίνησαν το συγκεκριμένο project και να μου εξηγήσουν τι κρύβεται πίσω από τη συγκεκριμένη ιδέα, πως το σκέφτηκαν και αν τα αποτελέσματα που βλέπουν μέχρι στιγμής τους ικανοποιούν ή αν περίμεναν πως θα είναι αυτά. Οι συζητήσεις μου με τους εθελοντές με έκαναν να συνειδητοποιήσω τους λόγους που οι συγκεκριμένοι άνθρωποι αφήνουν τις ζωές τους και έρχονται να βοηθήσουν όσους έχουν ανάγκη. Να μου εξηγήσουν πως λειτουργεί η κοινότητα και τι θέλει να προσφέρει στους προσφυγές, το οποίο δεν μπορούν να το βρουν κάπου αλλού. Τέλος κατάφερα να μιλήσω με τους ίδιους τους πρόσφυγες και να μου περιγράψουν τις πρώτες τους εντυπώσεις από το νησί και την κοινότητα, την αντιμετώπιση που δεχθήκανε από την τοπική κοινωνία και τους λόγους που τους οδήγησαν να έρθουν στην κοινότητα. Μου εξήγησαν το ρόλο τους μέσα σε αυτή και τι τους προσφέρει στην καθημερινότητα τους. Αναλυτικότερα θα τα δούμε παρακάτω.

Με τους ιθύνοντες – εθελοντές της κοινότητας

Αρχικά ας δούμε τις συνεντεύξεις με τους ιθύνοντες και τους εθελοντές της κοινότητας. Όλες οι συνεντεύξεις (6 από τις 7) πραγματοποιήθηκαν στο χώρο της κοινότητας, ενώ μόνο μία πραγματοποιήθηκε σε καφετέρια της Μυτιλήνης. Η πρώτη ερώτηση αφορούσε το συγκεκριμένο project που έχει δημιουργηθεί και πως ξεκίνησε η ιδέα. Οι απαντήσεις στη συγκεκριμένη ερώτηση δεν εμφανίζουν μεγάλες διαφορές. Οι περισσότεροι από τους ερωτηθέντες δεν βρίσκονται στο κοινοτικό κέντρο από την πρώτη μέρα λειτουργίας του αλλά όλοι μιλάνε με τα καλύτερα λόγια για το στόχο που έχουν θέσει οι ιθύνοντες να πραγματοποιήσουν, να κάνουν τους ανθρώπους ευτυχισμένους και να τους δίνουν το αίσθημα ότι ανήκουν σε μια ομάδα. Χαρακτηριστικές είναι μερικές από τις απαντήσεις που δόθηκαν όπως «Προσπαθούμε να προσφέρουμε στον κόσμο που μας επισκέπτεται από τη Μόρια κάτι διαφορετικό από αυτό που βιώνουν καθημερινά μέσα εκεί. Προσπαθούμε να τους κάνουμε χαρούμενους» και «Προσπαθούμε να δώσουμε ξανά νόημα στη ζωή αυτών των ανθρώπων. Να τους επαναφέρουμε στην πραγματική ζωή και να μπορέσουμε να βελτιώσουμε λίγο την καθημερινότητά τους».

Η δεύτερη ερώτηση των συνεντεύξεων είχε να κάνει με το πως αποφάσισαν οι εθελοντές και γενικά τα μέλη να ασχοληθούν με το συγκεκριμένο project. Οι απαντήσεις που δόθηκαν σε αυτή την ερώτηση ποικίλλουν. Οι περισσότεροι από τους ερωτηθέντες δήλωσαν πως έχουν ασχοληθεί και πριν από το OHF με κάποιον οργανισμό σχετικά με το προσφυγικό. Αυτό που τους οδήγησε να βοηθήσουν το OHF ήταν οι στόχοι που είχε θέσει το project από την αρχή και το διαφορετικό είδος δράσης που είχε αποφασίσει πως θα ακολουθήσει. Πιο συγκεκριμένα απάντησαν «Άκουσα για το OHF και για το έργο που πραγματοποιεί και αποφάσισα να γίνω κι εγώ μέλος αυτής της οικογένειας» και «Μέσα σε λίγο καιρό άρχισα να έρχομαι κοντά με τους πρόσφυγες και να έχουμε πολύ καλή επικοινωνία μεταξύ μας και αποφασίστηκε να με θέσουν ως υπεύθυνο για να βρίσκω εθελοντές για την κοινότητα». Δύο από τους ερωτηθέντες δήλωσαν πως γνώρισαν το OHF μέσω κάποιων γνωστών τους ατόμων.

Η τρίτη ερώτηση αφορά για τον τρόπο λειτουργίας του κοινοτικού κέντρου και τις ομοιότητες που εμφανίζει με τον τρόπο λειτουργίας των kibbutzim. Οι περισσότεροι γνωρίζανε για τα kibbutzim και τις αρχές τις οποίες πρεσβεύουν και μου είπαν ότι αυτές τις αρχές ακολουθεί και η κοινότητα. Σεβασμός, ισότητα, δικαιοσύνη. Χαρακτηριστικά, κάποιες από τις απαντήσεις που μου δόθηκαν αναφέρουν «Αυτό που προέχει για εμάς μέσα στην κοινότητα είναι η ισότητα, η δικαιοσύνη και ο σεβασμός ο ένας για τον άλλον. Όλοι διαφορετικοί και όλοι ίσοι. Σεβασμός σε όλους, ανεξαρτήτου θρησκείας, κουλτούρας, φύλου ή εθνικότητας. Άμα δεν σέβεσαι, φεύγεις από την κοινότητα» και « Αυτό που θέλουμε είναι κυρίως σεβασμός και ισότητα. Θέλουμε να έχουμε ισορροπία μέσα στην κοινότητα. Και αυτό νομίζω το έχουμε καταφέρει αρκετά καλά, αν αναλογιστεί κανείς πόσος μεγάλος αριθμός ατόμων συνυπάρχει μέσα σε αυτή». Σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας. Όλοι οι ερωτηθέντες μας ανέφεραν την τράπεζα που έχει δημιουργηθεί στο κοινοτικό κέντρο, που βοηθάει σε διάφορες καθημερινές ανάγκες των επισκεπτών του κέντρου, καθώς και για τα ανοιχτά συσσίτια που γίνονται καθημερινά και καλύπτουν τις ανάγκες περίπου 1000 επισκεπτών. Αναφέρουν συγκεκριμένα «Πολύ σημαντικό στον τρόπο λειτουργίας της κοινότητας αποτελεί η τράπεζα πιστεύω. Καταγράφουμε το όνομα του κάθε επισκέπτη στο σύστημά μας και κάθε φορά που έρχεται παίρνει τις «ελβετικές δραχμές» που δικαιούται τη μέρα του. Και αυτός τα αξιοποιεί όπως θέλει» και «Τα γεύματα μαγειρεύονται από τους ίδιους τους πρόσφυγες και είναι δωρεάν για όλους. Μέσα στην κοινότητα εκτός από την τράπεζα, λειτουργούν επίσης σχολείο, γυμναστήριο, βιβλιοθήκη, κουρέας, μαθήματα υπολογιστών, κλινική και άλλα πολλά».

Στην τέταρτη ερώτηση σχετικά με τα βασικά προβλήματα και τις βασικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν, όλοι απάντησαν πως το κυριότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν είναι οι καυγάδες που ξεσπάνε μεταξύ των επισκεπτών για διάφορους λόγους. Το πρόβλημα όμως σιγά σιγά αρχίζει να εξασθενεί, αφού έχει δημιουργηθεί ομάδα security αποτελούμενη από πρόσφυγες εθελοντές, που μέχρι στιγμής έχει αναλάβει πολύ σοβαρό το έργο της στην κοινότητα. Συγκεκριμένα απάντησαν «Πολλές φορές παρατηρούμε καυγάδες μεταξύ των επισκεπτών για πολλούς και διάφορους λόγους που δεν θέλω να επιμένω τόσο τώρα. Με την ομάδα security βέβαια μπορέσαμε να ελαττώσουμε το ποσοστό τους» και «ένα από τα καθημερινά

προβλήματα που είχαμε να επιλύσουμε ήταν οι καυγάδες που δημιουργούνταν μεταξύ των επισκεπτών. Αλλά έχουμε πάρει τα απαραίτητα μέτρα πλέον και οι περισσότεροι καυγάδες επιλύονται με άμεση συζήτηση». Επίσης αρκετοί ήταν αυτοί που είπαν πως ένα άλλο σημαντικό πρόβλημα που έχουν να αντιμετωπίσουν είναι η εξασφάλιση χρημάτων μηνιαίως, που θα τους βοηθήσουν να αποκομίσουν τα απαραίτητα για καθημερινές τους βασικές ανάγκες. Μερικοί μας για την ακρίβεια μου είπαν «θα έλεγα ότι τα χρήματα είναι το πιο κύριο πρόβλημα που έχουμε να αντιμετωπίσουμε. Κάθε μήνα πρέπει να συγκεντρωθούν αρκετά χρήματα για να καταφέρουμε να φέρουμε εις πέρας καθημερινές ανάγκες της κοινότητας» και «Το βασικότερο πιστεύω είναι η εύρεση χρημάτων. Είναι πολλά τα χρήματα που πρέπει να συγκεντρώνουμε μηνιαίως και δεν είναι καθόλου εύκολο. Αλλά μέχρι στιγμής πιστεύω πάμε καλά».

Στην πέμπτη ερώτηση σχετικά με τη στάση που έχει κρατήσει η τοπική κοινωνία απέναντί τους, οι απόψεις διαφέρουν μεταξύ τους. Κάποιοι υποστηρίζουν πως δέχονται αρκετοί βοήθεια από την τοπική κοινωνία, ενώ άλλοι υποστηρίζουν πως δέχονται βοήθεια αλλά όχι σε επαρκή βαθμό. Βέβαια είναι και αυτοί που απάντησαν πως δεν τους πειράζει που δεν δέχονται αρκετή δημοσιότητα και συνεπώς βοήθεια από την τοπική κοινωνία και αυτό μπορεί να κάνε καλό και στην ίδια την κοινότητα. Πιο συγκεκριμένα αναφέρουν ότι «Υπάρχουν κάποιοι τοπικοί οργανισμοί και κάποιοι προσωπικοί μας γνωστοί που μας βοηθάνε, αλλά θα έλεγα ότι το ποσοστό δεν είναι και πολύ μεγάλο. Προσωπικά θα ήθελα μεγαλύτερη συμμετοχή από όλους» και «Φυσικά και μας βοηθάνε. Από την πρώτη στιγμή μας βοηθάνε τοπικοί συνεταιρισμοί και οργανισμοί. Μπορεί η βοήθεια τους να μην φαίνεται πολύ στον κόσμο έξω αλλά εγώ τη βλέπω». Ανεξαρτήτου των απαντήσεων που δώσανε οι ερωτηθέντες, όλοι υποστηρίζουν πως δεν φταίει η τοπική κοινωνία για την κατάσταση και ότι και οι ίδιοι έχουν να αντιμετωπίσουν δικές τους δυσκολίες, όπως φαίνεται στην επόμενη απάντηση «Είναι πολύ δύσκολη και η κατάσταση που έχει να αντιμετωπίσει ο τοπικός πληθυσμός, κάτι στο οποίο δεν είναι συνηθισμένος. Δεν τους κατηγορώ. Κάνουν ότι μπορούν».

Στην τελευταία ερώτηση που αφορά κάποια αλλαγή που θα πραγματοποιούσαν στην κοινότητα, μερικοί απάντησαν πως θα ήταν η επικοινωνία μεταξύ τους. Πιο συγκεκριμένα είπαν «Μπορεί να ήθελα να βελτιωθεί λίγο η επικοινωνία μεταξύ μας, αλλά άμα το σκεφτείς λίγο

καλύτερα δεν είναι και πολύ εύκολο» και «6) Είναι δύσκολο όταν δουλεύεις με τόσους πολλούς ανθρώπους, που μιλούν τόσες πολλές διαφορετικές γλώσσες, οπότε θα πω πως θα άλλαζα την επικοινωνία μεταξύ μας». Άλλοι απάντησαν πως θα ήθελαν να έχουν μεγαλύτερη συμμετοχή από την τοπική κοινωνία, ενώ άλλοι πως θα ήθελαν να μπορούν να εξυπηρετούν ακόμα περισσότερους επισκέπτες καθημερινά. Χαρακτηριστικά «Θα ήθελα ακόμα να ανοιχτούμε περισσότερο στην τοπική κοινωνία και να ενταχθούν και άλλα μέλη από τη χώρα μας εθελοντικά στη κοινότητα» και «Αρχικά θα ήθελα μεγαλύτερη συμμετοχή από τον κόσμο των camps. Θα ήθελα να ήμασταν σε θέση να εξυπηρετήσουμε καθημερινά, όλο και περισσότερο κόσμο που χρειάζεται τη βοήθεια μας».

Με τους εθελοντές πρόσφυγες της κοινότητας.

Σχετικά με τις συνεντεύξεις των εθελοντών προσφύγων, κατάφερα να πραγματοποιήσω μόνο με δύο. Τα αποτελέσματα που προκύπτουν όμως πιστεύω είναι αρκετά για να μας δώσουν τις απαραίτητες πληροφορίες που χρειαζόμαστε. Στην πρώτη ερώτηση σχετικά με τον ερχομό τους στην Ελλάδα και τις πρώτες τους εντυπώσεις, καθώς και την στάση που είχε υιοθετήσει η τοπική κοινωνία απέναντί τους, οι απαντήσεις δεν διαφέρουν και πολλή η μία από την άλλη. Και οι δύο ερωτηθέντες απάντησαν πως χάρηκαν πάρα πολύ που κατάφεραν και έφθασαν μέχρι εδώ και πως δεν είχαν καμία ιδιαίτερη επαφή με την τοπική κοινωνία. Το μόνο αρνητικό, αναφέρει η μία απάντηση, που έχουν να αντιμετωπίσουν είναι η Μόρια. Πιο συγκεκριμένα αναφέρουν «ήμουν πολύ χαρούμενος που κατάφερα επιτέλους να φτάσω στην Ευρώπη και να επιτύχω έναν από τους στόχους μου. Δεν είχα και μεγάλη επαφή με την τοπική κοινωνία και όσες φορές είχα δεν δημιουργήθηκε κάποιο πρόβλημα» και «Ένα αρνητικό που έχω να αντιμετωπίσω κάθε μέρα είναι η Μόρια. Μια λέξη θα μπορούσε να τη χαρακτηρίσει. Άθλια. Αλλά δεν μπορώ να κάνω κάτι. Με την τοπική κοινωνία δεν είχα και ιδιαίτερες επαφές ακόμα».

Η δεύτερη ερώτηση αφορούσε τον τρόπο με τον οποίο ήρθαν σε επαφή με το OHF. Και σε αυτή την ερώτηση, οι απαντήσεις που δόθηκαν δεν διαφέραν καθόλου, αφού και οι δύο το έμαθαν μέσω φίλων τους. Χαρακτηριστικά αναφέρουν «Για την κοινότητα του OHF έμαθα μια μέρα, πριν από 2 μήνες περίπου, όταν άκουσα κάτι φίλους να μιλάνε για αυτό.

Την επόμενη μέρα το πρωί, ήρθαμε στην κοινότητα...» και «Για την κοινότητα έμαθα μέσω κάποιων φίλων μου που είχαν επισκεφθεί το χώρο και έτσι αποφάσισα κι εγώ να έρθω μια μέρα να δω πω είναι».

Η τρίτη ερώτηση είχε να κάνει με τις πρώτες τους εντυπώσεις και σκέψεις που αποκόμισαν από την επίσκεψη τους στην κοινότητα. Και οι δύο αναφέρουν πως νιώθουν πλέον πως ανήκουν σε μια μεγάλη οικογένεια και ότι η κοινότητα τους έχει βοηθήσει να σκέφτονται και να πράττουν διαφορετικά από πριν «Την πρώτη μέρα που ήρθα και είδα τις εγκαταστάσεις και το κλίμα που επικρατούσε, εντυπωσιάστηκα μπορώ να πω» και «...η κοινότητα με έχει βοηθήσει να σκέφτομαι διαφορετικά. Είμαι αρκετά χαρούμενη αυτόν τον καιρό και έχω βρει την οικογένεια μου στο πρόσωπο όλων».

Η τέταρτη ερώτηση είχε να κάνει με το ρόλο τους στο ΟΗΦ και το αν η κοινότητα τους προσφέρει κάτι. Ο καθένας έχει αναλάβει διαφορετική θέση στο κοινοτικό κέντρο και οι δύο είναι πάρα πολύ ευχαριστημένοι. Σχετικά με το αν η κοινότητα τους προσφέρει κάτι, ανέφεραν πως τους βοήθησε να αλλάξουν την καθημερινότητα, να ξεχαστούν από την καθημερινή ταλαιπωρία και τους έκανε ξανά να νιώθουν πως ανήκουν κάπου. Συγκεκριμένα λένε «Μου αρέσει που νιώθω πως ανήκω κάπου και είμαι και πάλι χρήσιμος σε μια ομάδα. Το απολαμβάνω. Έρχομαι κάθε μέρα είτε για δουλειά είτε για να περάσω τη μέρα μου» και «Τους πρώτους μήνες είχα αρχίσει να μελαγχολώ που δεν είχα να ασχοληθώ με κάτι. Πλέον μπορώ να πω πως έχω ξαναμπεί σε μια καθημερινότητα, όπως παλιά».

Η πέμπτη και τελευταία ερώτηση αναφέρεται στη βοήθεια που τους έχει προσφέρει η κοινότητα και αν θα άλλαζαν κάτι σε αυτή, τι θα ήταν αυτό. Και οι δύο απάντησαν με τα καλύτερα λόγια σχετικά με τη βοήθεια που τους έχει δώσει η κοινότητα και το πως κατάφεραν ξανά να ελπίζουν στη ζωή και στους ανθρώπους, ενώ σχετικά με το αν θα άλλαζαν κάτι και οι δύο είπαν ότι τους αρέσει έτσι όπως είναι. Πιο συγκεκριμένα «5) Η κοινότητα με έχει βοηθήσει αρκετά να καταφέρω να ανταπεξέλθω στην καθημερινότητα μου. Πλέον νιώθω και αυτό το μέρος σαν οικογένειά μου. Όταν χρειαζόμουν βοήθεια, ήξερα πως είχα κάπου όπου θα μπορούσα να απευθυνθώ».

3.3. Αποτελέσματα.

Μέσω των συνεντεύξεων κατάφερα να συνειδητοποιήσω αρκετά πράγματα που με ενδιέφεραν σχετικά με το κοινοτικό κέντρο του ΟΗΦ και το έργο που παράγει. Μπόρεσα να δω λίγο καλύτερα την καθημερινότητα μέσα στην κοινότητα και να συζητήσω με ανθρώπους που με οδήγησαν στις απαντήσεις τις οποίες έψαχνα.

Τα αποτελέσματα που προκύπτουν είναι άκρως θετικά. Το ΟΗΦ έχει καταφέρει να δημιουργήσει τη σπίθα για ζωή σε αρκετούς ανθρώπους, που είχαν χαθεί. Κατάφερε να ξαναφέρει την ελπίδα σε αρκετούς που πίστεψαν πως όλα είχαν τελειώσει για αυτούς και τους αγαπημένους τους. Με κύρια εργαλεία τον σεβασμό, την ισότητα και τη δικαιοσύνη, η κοινότητα συνεχίζει καθημερινά το έργο της με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Τα δωρεάν γεύματα που προσφέρει σε τόσο μεγάλο αριθμό επισκεπτών και ο πολύ καλά οργανωμένος και ρυθμισμένος τρόπος λειτουργίας της κοινότητας έχει αποφέρει αρκετά χαμόγελα, σε αυτό τον πρώτο χρόνο λειτουργίας τους. Μέχρι στιγμής, όλοι όσοι ασχολούνται γύρω από την κοινότητα, είτε ως εθελοντές είτε ως μέλη είτε ως επισκέπτες, αναφέρουν καθημερινή εξέλιξη και όρεξη για δουλειά και συνεργασία με τους πρόσφυγες, με στόχο να καλυτερεύσουν την καθημερινότητά τους.

Τα προβλήματα και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν αναφέρουν πως είναι αρκετά και ποικίλλουν. Οι αποφάσεις παίρνονται από κοινού και αυτό αποφέρει γρήγορα και ριζοσπαστικά αποτελέσματα. Το κυριότερο πρόβλημα που αποτελούσαν οι καυγάδες, έχει αρχίσει και εκλείπει σιγά σιγά, μετά τη δημιουργία της ομάδας security από εθελοντές πρόσφυγες. Η επικοινωνία αναφέρουν πως θέλει ακόμα πολύ δουλειά, αλλά όλοι είναι διαθετοί να προσπαθήσουν στο μέγιστο για να βοηθήσουν και αυτό το κομμάτι της κοινότητας. Υπάρχει, παρατηρούμε, όρεξη για συνεχή βελτίωση και εξέλιξη μέσα στην κοινότητα. Όσο για τη συμμετοχή και τη στάση της τοπικής κοινωνίας αναφέρουν πως στα επίπεδα που βρίσκεται αυτή τη στιγμή, μπορεί να βοηθάει και τις δύο πλευρές. Δέχονται βοήθεια από διάφορους οργανισμούς αλλά όχι στο βαθμό που περίμεναν. Θέλουν μεγαλύτερη συμμετοχή, για να μπορέσουν να βοηθήσουν και οι ίδιοι όσο μπορούν. Φυσικά δεν κατηγορούν την τοπική

κοινωνία, αφού καταλαβαίνουν πόσο δύσκολη είναι και για αυτούς η συγκεκριμένη κατάσταση.

Από την οπτική των προσφύγων εθελοντών, δηλώνουν ευχαριστημένοι με τον ερχομό τους στην κοινότητα και νιώθουν επιτέλους πως ανήκουν σε μια ομάδα, σε μια μεγάλη οικογένεια. Αναλαμβάνουν ευθύνες στην καθημερινότητά τους και νιώθουν χρήσιμοι ξανά στη ζωή τους. Η κοινότητα τους έχει βοηθήσει να αλλάξουν τον τρόπο σκέψης τους και συμπεριφοράς τους απέναντι στους άλλους. Δηλώνουν ικανοποιημένοι και ελπίζουν να συνεχίζουν έτσι και στο μέλλον. Όσο αναφορά τις σχέσεις τους με την τοπική κοινωνία, υποστηρίζουν πως δεν έχουν καμία ιδιαίτερη επαφή και πως θα ήθελαν να μάθουν περισσότερα για αυτήν.

4. Συμπεράσματα.

Τα kibbutzim, ένας πετυχημένος υπεραιωνόβιος θεσμός, βασίζονται πάνω στην αρχή του Καρλ Μαρξ «από τον καθένα ανάλογα με τις δυνατότητές του προς τον καθένα ανάλογα με τις ανάγκες του». Αυτή η ιδέα αναπτύχθηκε και στο ΟΗΦ: Ότι όλα τα μέλη μιας κοινότητας θα προσφέρουν ό,τι μπορούν και θα λαμβάνουν ό,τι χρειάζονται. Άλλος μαγειρεύει, άλλος στρώνει τραπέζια, άλλος ράβει, άλλος βάζει και άλλος καλλιεργεί τη γη κοκ. Τα παιδιά πάνε σχολείο και διδάσκονται από δικούς τους δασκάλους. Όλοι τρώμε μαζί στην κοινή τραπεζαρία. Αυτές όλες είναι εφαρμογές του κιμπούτς που μεταφέρθηκαν σε camps προσφύγων - και άλλαξαν ριζικά τον τρόπο ζωής τους.

Αφού κατάφερα να μεταβώ μερικές φορές στην κοινότητα του One Happy Family, ήρθα σε επαφή και επικοινωνία με αρκετούς εθελοντές και πρόσφυγες, οι οποίοι ήταν διαθετοί να μοιραστούν μαζί μου αρκετά στοιχεία της καθημερινότητάς του. Κατάφερα να καταλάβω τις δυσκολίες που περνάνε οι συγκεκριμένοι άνθρωποι και συνειδητοποίησα το λόγο που τους οδηγεί καθημερινά στην κοινότητα. Άνθρωποι τρομαγμένοι, ταλαιπωρημένοι, πληγωμένοι ψυχολογικά, καταφέρνουν με σταθερά και αργά βήματα να «μπουν» ξανά σε μια νέα για αυτούς πραγματικότητα. Μία πραγματικότητα βασισμένη στην ισότητα, τη δικαιοσύνη και το σεβασμό. Μία πραγματικότητα που καθημερινά τους κάνει πιο χαρούμενους και τους βοηθάει, ανατεθέντας τους αρμοδιότητες και ευθύνες που είχαν ξεχάσει την ύπαρξή τους. Μέσα στην κοινότητα, νέοι, γέροι και παιδιά μπορούν να ηρεμήσουν και να περάσουν όμορφες στιγμές, μακριά από τη σκληρή πραγματικότητα που αντικρίζουν στο camp της Μόριας.

Όσο και να προσπαθώ να βρω από μεριάς μου κάποιο αρνητικό από αυτά που άκουσα και είδα στην κοινότητα, δεν μπορώ να σκεφτώ κάτι για να το διατυπώσω. Η δουλειά που γίνεται από όλους μέσα είναι απίστευτη και αξιομνημόνευτη. Από το τραπεζικό σύστημα που έχει δημιουργηθεί και εξυπηρετεί καθημερινά αρκετό κόσμο, μέσω του εικονικού νομίσματος της ελβετικής δραχμής, που χρησιμοποιείται από όλους για κάποιες από τις καθημερινές του ανάγκες, μέχρι στο ότι μοιράζεται σε

όλους μέσα στην κοινότητα φαγητό δωρεάν, μέχρι και 1000 μερίδες. Οι δραστηριότητες που υπάρχουν στην κοινότητα αρκετές και συγχρόνως άκρως παραγωγικές και εκπαιδευτικές. Σχολεία, γυμναστήρια, κήποι και θερμοκήπια, χώρος αναψυχής γυναικών, χώρος για ναργιλέ, αφού το κάπνισμα είναι απαγορευμένο σε όλα τα κτίρια της κοινότητας, ραφείο, τσαγκαράδικο κλπ. Η κοινότητα όμως δεν σταματάει εκεί. Ο προγραμματισμός σε συνεργασία με τους πρόσφυγες, για καινούργια και νέα project έχει ήδη ξεκινήσει. Από ότι μου είπαν έχει ξεκινήσει ήδη η εύρεση χώρου, για να δημιουργηθεί ένα πρότυπο αθλητικό κέντρο, ανοιχτό για όλους, με αρκετές δραστηριότητες και ασχολίες που θα βοηθήσουν αρκετό κόσμο, να ηρεμεί και να περνάει ποιοτικά το χρόνο του.

Σχετικά με τη σχέση της τοπικής κοινωνίας με την κοινότητα και το αντίστροφο, θα τη χαρακτήριζα ουδέτερη. Υπάρχει μια μερίδα ατόμων που είναι διαθετοί να βοηθήσουν και να προσφέρουν στην κοινότητα, αλλά ο αριθμός τους δεν είναι ενθουσιώδης. Από την άλλη πλευρά, οι υπεύθυνοι και οι εθελοντές της κοινότητας, απόλυτα προσηλωμένοι στο στόχο τους, υποστηρίζουν πως δεν υπάρχει μεγάλη ανάμιξη της τοπικής κοινωνίας μέσα στην κοινότητα, αλλά δεν ρίχνουν σε κανέναν ευθύνες. Μάλιστα αρκετοί υποστηρίζουν πως και οι ίδιοι έχουν αρκετά προβλήματα ήδη στο κεφάλι τους και δεν είναι συνηθισμένοι σε τέτοια φαινόμενα (προσφυγικό) και δικαιολογούν τη στάση τους. Μπορεί, όπως λένε και οι ίδιοι, να ευθύνονται σε μεγάλο βαθμό για αυτό το φαινόμενο, αφού αρχικά δεν ήθελαν να ανοιχτούν στην τοπική κοινωνία, με σκοπό να μην τους γνωρίζουν αρκετοί και ξεσπάσουν προβλήματα. Ο καθένας από την πλευρά του έχει δίκιο νομίζω. Σε αυτό το σημείο, εγώ δεν έχω να πω κάτι άλλο για την κοινότητα και τις επιπτώσεις που έχει για τους πρόσφυγες, παρά μόνο ότι τους γεμίζει χαρά, αυτοπεποίθηση και τους προσφέρει ένα έναυσμα για να ξεκινήσουν με όρεξη την νέα τους ζωή.

Γενικότερα για τα kibbutzim τώρα, αποτελούν κατά τη γνώμη μου ένα από τα πιο οργανωμένα και ολοκληρωτικά συστήματα κοινωνιών που έχω συναντήσει. Με μόνο τους στόχο, ειδικά το πρώτο καιρό της ύπαρξής τους, να είναι όλοι ίσοι μέσα στη κοινότητα (και ιδιαίτερα η ισότητα μεταξύ των δύο φύλων) και να αντιμετωπίζονται με σεβασμό και δικαιοσύνη όλοι τους, τα kibbutzim κατάφεραν να ανταπεξέλθουν αρκετές κακουχίες μέσα στο πέρασμα των χρόνων, να ορθοποδήσουν και

να συνεχίζουν το συλλογικό έργο που είχαν ξεκινήσει. Αρκετά είναι τα παραδείγματα, στα οποία τα kibbutzim, έδειξαν ότι τους ενδιαφέρει η σωστή μεταχείριση των ανθρώπων, με οποιοδήποτε κόστος που θα έχουν οι πράξεις τους, ιδιαίτερα στη προσφυγική κρίση που είχε να αντιμετωπίσει το Ισραήλ παλιότερα.

Η αλήθεια είναι ότι μετά από κάποιο σημείο, τα kibbutzim άρχισαν να αλλάζουν και να εισέρχονται αρκετά στοιχεία, τα οποία δεν αντικατοπτρίζανε τα ιδεώδη και τις αρχές τους. Μέσω αυτού του φαινομένου, για αρκετό καιρό τα kibbutzim έχασαν το γόητρο και τη δύναμη που είχαν αναπτύξει μέσα στα χρόνια. Η αλλαγή από το παραδοσιακό αγροτικό μοντέλο, σε ένα πιο βιομηχανικό kibbutz, δεν άρεσε σε αρκετό κόσμο. Πλέον, τα kibbutzim έχουν αλλάξει αρκετά από τους αρχικούς τους στόχους. Η κολεκτιβοποίηση της περιουσίας έχει εγκαταλειφθεί τελείως, αφού πλέον οι περισσότεροι που ζουν μέσα στα kibbutzim, διαθέτουν το δικό τους όχημα, το οποίο χρησιμοποιούν για να πηγαίνουν στις δουλειές τους, που μπορεί να βρίσκονται και εκτός ορίων της κοινότητας, με το συγκεκριμένο να αποτελεί ακόμα ένα στοιχείο που έχει δεχθεί αλλαγή στο τρόπο λειτουργίας των κοινοτήτων. Ακόμα και στο θέμα της σίτισης, παρατηρείται αλλαγή στο τρόπο που διανέμεται. Παλιότερα όλοι μπορούσαν να φάνε μέσα στις κοινότητες δωρεάν, ενώ πλέον αρκετά είναι τα kibbutzim που δεν προσφέρουν δωρεάν τα γεύματα. Άλλα δεν παρέχουν καν γεύμα. Βέβαια υπάρχουν και στοιχεία που δεν έχουν αλλάξει και παραμένουν αναλλοίωτα όλα αυτά τα χρόνια. Σε αρκετά kibbutzim, χρησιμοποιείται ο κλασικός τρόπος που χρησιμοποιούνταν για την εκλογή κάποιου «υπεύθυνου – γραμματέα» της κοινότητας, ο οποίος μπορεί να διατελέσει γραμματέας μόνο για 2 χρόνια και δεν μπορεί να εκλεχθεί ξανά. Επίσης, στο μεγαλύτερο ποσοστό των kibbutzim, οι περισσότερες δραστηριότητες που προσφέρονται στον κόσμο, είναι ακόμα δωρεάν και ανοιχτές για όλους χωρίς εξαίρεση. Αυτή η απότομη αλλαγή των kibbutzim, έχει προκαλέσει αρκετές συζητήσεις και έντονο προβληματισμό σε αρκετό κόσμο τις τελευταίες δεκαετίες, που έχει εκφράσει την έντονη δυσαρέσκειά του και το προβληματισμό τους για την εξέλιξη των κοινοτήτων στο μέλλον.

Τέλος η εργασία πραγματεύονταν το θέμα των αυτόνομων κοινωνικών κέντρων και των καταλήψεων, την προσφορά τους όλο αυτόν τον καιρό στην κοινωνία και στον άνθρωπο γενικότερα. Είδαμε τη δημιουργία τους από την αρχή, ειδικότερα στη χώρα μας, την εξέλιξή τους και την τελική

τους κατάληξη, καθώς επίσης και τα βασικά χαρακτηριστικά που τα συνθέτουν. Και σε αυτό το κομμάτι μελέτης, τα συμπεράσματα που θα μπορούσα να βρω είναι κατά κύριο λόγο θετικά. Τα Α.Κ.Κ. και οι καταλήψεις ανέκαθεν είχαν ως στόχο την καλύτερευση των συνθηκών ζωής των πολιτών, την αντιμετώπιση όλων ως ισότιμα μέλη μιας κοινωνίας και την εναντίωσή τους στο κράτος, όταν το συγκεκριμένο προέβαινε σε αλλαγές που είχαν αντίκτυπο μόνο στις ζωές των πολιτών τους. Τα Α.Κ.Κ. εμφανίζουν μια ποικιλομορφία ιδεών και αξιών, αλλά και ένα πραγματισμό στραμμένο στη διεκδίκηση άμεσων θεσμικών αλλαγών, στοχεύοντας στη διεύρυνση της πολιτικής και κοινωνικής συμμετοχής.

Οι δραστηριότητες που δημιουργούνται και οι κινήσεις που πραγματοποιούνται από τα αυτόνομα κοινωνικά κέντρα στις μέρες μας, πληθαίνουν όλο και περισσότερο, βρίσκουν μεγαλύτερο απόηχο στις ευπαθείς ομάδες και η δύναμή τους αυξάνεται ολοένα και πιο πολύ. Καθημερινά σε αρκετά Α.Κ.Κ. διοργανώνονται δεκάδες δραστηριότητες αλληλέγγυου, πολιτιστικού και επιμορφωτικού χαρακτήρα. Στεγάζονται αρκετές δραστηριότητες όπως κινηματογραφικές λέσχες, θεατρικές ομάδες, τοπικά μουσικά γκρουπ, παιδικοί σταθμοί καθώς επίσης σε αρκετούς υπάρχουν χώροι φιλοξενίας αστέγων και επισκεπτών. Επιπλέον λειτουργούν συλλογικές κουζίνες, καφενεία, δανειστικές βιβλιοθήκες, ενώ συχνά συγκεντρώνονται τρόφιμα, φάρμακα και ρούχα. Σε άλλα Α.Κ.Κ., οργανώνονται κάθε είδους εργαστήρια και σεμινάρια, γίνονται ανταλλακτικά χαριστικά παζάρια, δωρεάν κοινωνικά φροντιστήρια, μαθήματα ξένων γλωσσών, χορού, παρουσιάσεις βιβλίων, εικαστικές εκθέσεις κ.ο.κ. «Είναι οι νέες αυτόνομες κοινότητες της πόλης και της γειτονιάς. Σε κάθε Αυτοδιαχειριζόμενο Κοινωνικό Χώρο συστεγάζονται πολλές ανεξάρτητες ομάδες και σχήματα που κυοφορούν τις νέες ιδέες και κουλτούρες στην Ελλάδα της κρίσης».
(http://www.enallaktikos.gr/kg15el_aytodiaxeirizomenoi-koinwnikoixwroi-t65.html)

5. Τελική Βιβλιογραφία & Ηλεκτρονικές Πηγές.

Αγγλόφωνη Βιβλιογραφία

- Aberle D., «The Payote Religion away the Navaho», Aldine Press, 1966.
- Barkai H., “Growth patterns of the kibbutz economy.”, 1977.
- Blumer H., «Collective Behaviour», 1946.
- Bronfenbrenner U., 1973.
- Crossley N., «Making Sense of Social Movements», Open University Press, 2002.
- Danziger L. & Neuman S., “Equality and fertility in the kibbutz, 1992.
- Finchett-Maddock L., «Observations of the Social Scene: How a Law is Performed through Archiving the Memory of the Commons», Birkbeck College, 2011.
- Getz S., “Winds of change”, 1998.
- Grossman D. & Sofer M., “The Transformation of the Communal System and Its Implications on the Nature of Land Uses in the Kibbutz and in the Moshav”, 2006.
- Harvey D., «Rebel cities: from the right to the city to the urban revolution. New York», 2012.
- Hill J., “One Kibbutz, Two Summers: Notes on Changes in the Kibbutz System after 40 Years”, 2013.
- Kibbutz Industry Association, KIA (2010), http://www.bdicode.co.il/CodeFiles/Company/profiles/kibbutz%20industry_eng.pdf
- Leontidou L., «Urban Social Movements in “Weak” Civil Societies: The Right to the City and Cosmopolitan Activism in Southern Europe», 2010.
- Leri S., «The Revival of the kibbutz: A uniquely Israeli institution», 2018.
- Martínez M., «The Squatters’ Movement in Europe: A Durable Struggle for Social Autonomy in Urban Politics», 2013.
- Mayer M., «The “Right to the City” in the context of shifting mottos of urban social movements», 2009.

- Ministry of Agriculture, Rural Planning and Development Authority, “Economic report on the state of agriculture and the rural sector 2003 (Hebrew)”, 2004.
- Mudu P., «Resisting and challenging neoliberalism: the development of Italian social centers», 2004.
- Near H., “The Kibbutz Movement in Historical Perspective”, 2004.
- Owens L., «Squatters’ Movements», Wiley-Blackwell Encycl., 2013.
- Palgi M., “Organizational culture in the Kibbutz industrial plants”, Tel Aviv, 1993.
- Palgi M., “Organization in Kibbutz Industry in Leviatan”, 1998.
- Petropoulou C., «From the December Youth Uprising to the Rebirth of Urban Social Movements: A Space-Time Approach: Debates and Developments», 2010.
- Piazza G., «Which Models of Democracy? Internal and External Decision-Making Processes of Italian Social Centers in a Comparative Study», 2011.
- Pruijt H., «The Logic of Urban Squatting: The logic of urban squatting in Europe», 2013.
- Rootes C.A., «Social Movements – An Overview and Prospects, Social Alternatives, 1987.
- Rosenthal & Eiges, “Agricultural cooperatives in Israel”, 2013.
- Russ M., “The Israeli kibbutz as a source of venture capital”, 1992.
- Schwartz, 1999 & Lapidot, “The rise and decline of the Israeli Moshav cooperative: A historical overview”, 2000.
- Smelser N., «Theory of Collective Behaviour», 1962.
- Tahar Kedem E., “The Kibbutz That was what is left from the original concept”, Empirical Study, 2014.
- Wilson J., «Introduction to Social Movements», 1973.
- 12th Asecu Conference, “Solidarity economy, economic collectivism and self-management: The kibbutz experience”, Eskisehir, 2016.
-

Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία

- Αληθινός, Ε., «Η ιστορία των καταλήψεων στην Ελλάδα», 2013.
- Ιωσηφίδης Θ., «Εισαγωγή στην ανάλυση δεδομένων ποιοτικής κοινωνικής έρευνας», Μυτιλήνη, 2003.
- Καβουλάκος Κ.Ι., «Κινήματα της πόλης για την προστασία και διεκδίκηση δημόσιων χώρων στην Αθήνα του 21ου αιώνα.», 2009.
- Καστοριάδης, Κ., «Η Φαντασιακή Θέσμιση της Κοινωνίας», Κέδρος, 1978.
- Κουτρολίκου Π., «Το τοπικό ως πεδίο αναδυόμενων κινητοποιήσεων και κοινωνικής αλληλεγγύης στο πλαίσιο της σημερινής κρίσης», 2013.
- Παπαϊωάννου Α., Θεοδωράκης Ι., Γούδας Μ., Κεφ. 16 Ποιοτικές – ερμηνευτικές μέθοδοι έρευνας στη φυσική αγωγή του βιβλίου «Για μια καλύτερη φυσική αγωγή», Θεσσαλονίκη.
- Πολυχρονίου Χ. & Σέιτζ Λ., «Ένα νέο οικονομικό σύστημα για ένα κόσμο σε ταχεία διάλυση», The Press Project, 2016.
- Σούζας Ν., «Πολιτικές και πολιτισμικές διαστάσεις των κοινωνικών κινημάτων: Η περίπτωση του ανταγωνιστικού κινήματος στην Ελλάδα (1974-1998)», Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2014.
- Σταματούκος Θ., «Κοινωνικά κινήματα και ενεργοποίηση των πολιτών», 2014.
- Ψημίτης Μ., «Κοινωνικά κινήματα και Κοινωνική Μεταβολή: Τι μεταβάλλουν τα κινήματα στη κοινωνία», 2014.

Ηλεκτρονικές Πηγές

- http://anthostoukakou.blogspot.gr/2011/05/blog-post_06.html
- <https://waves.pirateparty.gr/>
- <https://micropolis-socialspace.blogspot.gr/>
- <https://acdenhaag.wordpress.com/2011/03/30/02-04-2011-defend-autonomous-center-in-cologne/>
- <https://wigandiggersfestival.org/about/>
- <http://www.jewishmag.com/171mag/kibbutz-today/kibbutz-today.html>
- <https://www.touristisrael.com/what-is-a-kibbutz/6053/>
- <https://www.haaretz.com/hblocked?returnTo=https%3A%2F%2Fwww.haaretz.com%2F1.5082642>
- <http://www.jewishagency.org/places-israel/content/26148>
- <https://ecpr.eu/Filestore/PaperProposal/e38eaf49-4653-45b1-9a78-468dce758fb2.pdf>
- <https://cears.edu.gr/%CE%BD%CE%AD%CE%B1/posotiki-vs-poiotiki/>
- http://www.enallaktikos.gr/kg15el_aytodiaxeirizomenoi-koinwnikoi-xwroi-t65.html

6. Παράρτημα συνεντεύξεων από τους ιθύνοντες – εθελοντές του One Happy Family.

Ερωτήσεις συνεντεύξεων.

- 1) Πες μου μερικά λόγια για το project που έχει δημιουργηθεί και πως ξεκίνησε η συγκεκριμένη ιδέα;
- 2) Πως πήρες την απόφαση να ασχοληθείς με το συγκεκριμένο project;
- 3) Η κοινότητα εμφανίζει αρκετές ομοιότητες με τον τρόπο λειτουργίας των kibbutzim. Πες μας μερικά λόγια για τον τρόπο λειτουργίας της κοινότητας.
- 4) Ποια είναι τα βασικά προβλήματα και ποιες οι βασικές προκλήσεις; Ποιοι είναι οι στόχοι του; Σε ποιο βαθμό τα περιμένατε;
- 5) Ποια είναι η στάση της τοπικής κοινωνίας; Σε ποιο βαθμό την περιμένατε;
- 6) Υπάρχει κάτι που θα άλλαζες στην κοινότητα, και αν ναι τι θα ήταν αυτό; Για ποιο λόγο;

1^η Συνέντευξη με τον Άκη (Υπεύθυνος εθελοντών προσφύγων)

- 1) Η συγκεκριμένη ιδέα ξεκίνησε μέσω του swisscross, το 2017. Αρχικά είχε δημιουργήσει 2 community center στην περιοχή της Θεσσαλονίκης και πιο συγκεκριμένα στην περιοχή της Ειδομένης, όπου το ένα φιλοξενούσε 600 Κούρδους και το άλλο 700 Σύριους. Στα τέλη όμως του 2016 με αρχές του 2017 αποφασίστηκε να κλείσουν τα δύο αυτά κέντρα και να δημιουργηθεί ένα στη Μυτιλήνη και συγκεκριμένα στο Καρά Τεπέ. Ο υπεύθυνος γύρω από όλο αυτό ήταν ο Αχιλλέας Πεκλάρης. Στην αρχή υπολογίζαμε να μπορούμε να εξυπηρετούμε περίπου 100 επισκέπτες ημερησίως από τη Μόρια, μέσω δρομολογίων με δικά μας λεωφορεία, ενώ μόνο σε 2 μήνες ο αριθμός ξεπέρασε τους 200 επισκέπτες ημερησίως. Το Σεπτέμβριο του 2017, τα δρομολόγια έπρεπε να σταματήσουν όμως οι επισκέπτες είχαν ανέλθει πλέον στους 700 – 1000 και παράλληλα μοιράζονταν ημερησίως έως 1000 μερίδες φαγητό. Τον Ιούνιο του 2017, ο swisscross αποφάσισε ότι εγκαταλείπει το συγκεκριμένο project, μα εμείς δεν

είμασταν διαθετοιμένοι να φύγουμε μετά από τόσο κόπο και καλή δουλειά που είχαμε καταβάλει. Από τότε η κοινότητα συντηρείται μέσω δωρεών που γίνονται σε έναν λογαριασμό που υπάρχει. Τα μηνιαία έξοδά μας υπολογίζονται περίπου στις 30.000 ευρώ, αφού μόνο για το φαΐ χρειαζόμαστε περίπου 15.000/μηνιαίως. Κάποιοι από τους εθελοντές – πρόσφυγες λαμβάνουν συμβολικά 50/μηνιαίως. Σήμερα στην κοινότητα συνυπάρχουν καθημερινά 25 διαφορετικές εθνικότητες.

- 2) Εγώ είχα ένα πολύ σοβαρό ατύχημα όταν εργαζόμουνα ως ταχυδρόμος στη Θεσσαλονίκη και αφού συνήλθα μετά από ένα σχετικά μεγάλο χρονικό διάστημα, έμεινα άνεργος για περίπου 8 μήνες. Επειδή με ενδιέφερε το θέμα του προσφυγικού και είχα αρχίσει να ευαισθητοποιούμαι, πήγα στην Ειδομένη όπου δούλεψα αρχικά ως οδηγός και έπειτα ως υπεύθυνος για το housing, δηλαδή να προσπαθώ να βρω σπίτια για οικογένειες και γενικά για τους πρόσφυγες. Μετά από 5 μήνες χωρίς ούτε ένα ρεπό και με χάλια ψυχολογική κατάσταση ήρθα στη Μυτιλήνη αρχικά για διακοπές και έπειτα ως οδηγός πάλι. Μέσα σε λίγο καιρό άρχισα να έρχομαι κοντά με τους πρόσφυγες και να έχουμε πολύ καλή επικοινωνία μεταξύ μας και αποφασίστηκε να με θέσουν ως υπεύθυνο για να βρίσκω εθελοντές για την κοινότητα.
- 3) Κοίτα δεν γνωρίζω και πολλά για τα kibbutzim, ο Αχιλλέας είναι ο ειδικός σε αυτό το θέμα. Αυτό που προέχει για εμάς μέσα στην κοινότητα είναι η ισότητα, η δικαιοσύνη και ο σεβασμός ο ένας για τον άλλον. Όλοι διαφορετικοί και όλοι ίσοι. Σεβασμός σε όλους, ανεξαρτήτου θρησκείας, κουλτούρας, φύλου ή εθνικότητας. Άμα δεν σέβεσαι, φεύγεις από την κοινότητα. Για αυτό έχουμε και τις τιμωρίες στην κοινότητα. Άμα είσαι ταραχοποιός, φεύγεις για δύο βδομάδες και αν δεν συμμορφωθείς ισόβιος αποκλεισμός. Τώρα δημιουργήσαμε και μια ομάδα από security αποτελούμενοι από πρόσφυγες για να λύνονται γρήγορα και άμεσα όλα τα προβλήματα. Καθημερινά μοιράζουμε δωρεάν γεύματα, ενώ έχουμε δημιουργήσει και τη δικιά μας τράπεζα που λειτουργεί με ελβετικές δραχμές. Έχουμε κήπο, θερμοκήπια, σχολείο, καφέ, sisa room, παιδότοπους, γυμναστήριο, δωμάτια για τις γυναίκες και τα παιδιά τους, ραφείο, βιβλιοθήκη και πολλά άλλα project που έχουμε στο μυαλό μας να δημιουργήσουμε.

- 4) Τα πιο μεγάλα προβλήματα που αντιμετωπίζουμε καθημερινά είναι οι διαφορές στη κουλτούρα και στη θρησκεία αρκετών μέσα στην κοινότητα, που πολλές φορές οδηγούν σε τσακωμούς με όχι και πολύ καλά αποτελέσματα. Οι περισσότεροι, ας μην ξεχνάμε, προέρχονται από πολέμους όπως Συρία, Αφγανιστάν, Αφρική (εμφύλιοι) και είναι ψυχολογικά τραυματισμένοι. Άσε που δεν έχουν ιδέα τι τους ξημερώνει. Η καθημερινότητά τους στη Μόρια είναι ένας σκέτος εφιάλτης. Πολλές φορές λόγω διαφορετικής κουλτούρας ξεσπάνε καυγάδες διότι μπορεί να ζητήσουν κάτι και επειδή δεν γίνεται να τους δοθεί εκείνη την ώρα, νευριάζουν. Θέλω κάτι, το θέλω τώρα. Και το χειρότερο. Σκέψου ότι μαλώνουν δύο παιδάκια ενώ στη Μυτιλήνη. Το πολύ – πολύ να ρίξουν καμία μπουνιά ο ένας στον άλλον. Τα προσφυγόπουλα θα μαλώσουν μέχρι ή να χτυπήσει ο ένας σοβαρά ή να σκοτώσει το ένα το άλλο. Ξέρω ακούγεται τρελό και παράλογο, αλλά αυτό βλέπουν τα τελευταία χρόνια. Δεν έχουν όριο.
- 5) Θα την χαρακτηρίζα ουδέτερη να σου πω την αλήθεια. Δεν μας ξέρουν νομίζω και πολλοί. Τώρα μπορεί να φταίμε και εμείς, μπορεί να φταίει και η κοινωνία. Η αλήθεια είναι ότι δεν ξέρουμε και πως θα αντιδράσει η κοινωνία άμα μάθει την ύπαρξή μας.
- 6) Είναι δύσκολο όταν δουλεύεις με τόσους πολλούς ανθρώπους, που μιλούν τόσες πολλές διαφορετικές γλώσσες, οπότε θα πω πως θα άλλαζα την επικοινωνία μεταξύ μας. Θα ήθελα ακόμα να ανοιχτούμε περισσότερο στην τοπική κοινωνία και να ενταχθούν και άλλα μέλη από τη χώρα μας εθελοντικά στη κοινότητα. Αλλά να σου πω πως για το τελευταίο έχω ακόμα κάποιους ενδοιασμούς για τον αν θα βοηθήσει.

2^η Συνέντευξη με το Γεράσιμο (μέλος coordination team OHF)

- 1) Η ιδέα ξεκίνησε την άνοιξη του προηγούμενου έτους, όταν το OHF άνηκε στον swisscross. Στην αρχή διαθέταμε πολλοί λίγα βασικά πράγματα και όλο αυτό που βλέπεις αυτή την στιγμή χρειάστηκε πολύ σκληρή χειρωνακτική δουλειά από όλους μας για να δημιουργηθεί. Οτιδήποτε υπάρχει αυτή τη στιγμή χρειάστηκε αρκετός κόπος και προσπάθεια αρκετών ατόμων για να φτάσει σήμερα σε αυτό το σημείο. Εγώ βρίσκομαι δίπλα στα παιδιά που είναι από τη πρώτη μέρα στη κοινότητα από τη πρώτη στιγμή είτε

δίνοντας συμβουλές είτε μέσω εθελοντική εργασίας. Ξεκίνησα να είμαι καθημερινά στη κοινότητα από το Σεπτέμβριο του 2017.

- 2) Από την πρώτη στιγμή με ενδιέφερε το προσφυγικό για αυτό και ήρθα στο νησί αρχικά, αλλά με σκοπό να ξεκινήσω το δικό μου project. Πολύ γρήγορα όμως κατάλαβα ότι υπάρχουν ήδη αρκετές ομάδες, αρκετοί οργανισμοί που δραστηριοποιούνται και το μόνο που έλειπε ήταν να δημιουργηθεί άλλος ένας. Άκουσα για το ΟΗΦ και για το έργο που πραγματοποιεί και αποφάσισα να γίνω κι εγώ μέλος αυτής της οικογένειας.
- 3) Η κοινότητα λειτουργεί σαν ένας ζωντανός οργανισμός. Καθημερινά καλύπτει ανάγκες και προσπαθεί να κάνει τη ζωή αυτών των ανθρώπων καλύτερη ή μάλλον πιο χαρούμενη για μερικές ώρες. Αυτό που θέλουμε είναι κυρίως σεβασμός και ισότητα. Θέλουμε να έχουμε ισορροπία μέσα στην κοινότητα. Και αυτό νομίζω το έχουμε καταφέρει αρκετά καλά, αν αναλογιστεί κανείς πόσος μεγάλος αριθμός ατόμων συνυπάρχει μέσα σε αυτή.
- 4) (Γέλια αρχικά) Τα προβλήματα θα μπορούσαν να αποτελούν μια λίστα, που θα είχε μια υπολίστα, που θα είχε άλλη υπολίστα και άλλη και άλλη. Υπάρχουν κάποια βασικά όπως οι καυγάδες και περιστατικά βίας αλλά τα περισσότερα από αυτά τα έχουμε λύσει σχεδόν. Νομίζω αρκετός κόσμος νιώθει ασφαλής μέσα στη κοινότητα. Έχουμε αρκετά προβλήματα δεν λέω. Είναι ένας μέρος που γεννάει καθημερινά προβλήματα και προκλήσεις, αλλά ευτυχώς έχουμε και τα κατάλληλα άτομα που γεννάνε τις λύσεις.
- 5) Το θέμα με την τοπική κοινωνία είναι ότι έχουν και αυτοί το δικό τους φορτίο. Το να πεις ότι όλοι είναι ρατσιστές, αυτό δεν ισχύει. Το να πεις ότι ο καθένας διαχειρίζεται το θυμό του με διαφορετικό τρόπο, αυτό ναι ισχύει. Κατά τη γνώμη πάντα. Αλλά ότι θα περίμενα περισσότερη βοήθεια θα το έλεγα ναι. Δεν ξέρω τι είχαν και τι έχασαν. Δεν μπορώ να απαιτήσω από κάποιον να έχει την ανοχή ή την παιδεία για να αντιμετωπίσει το ζήτημα σωστά. Πιστεύω ότι άμα καταλάβουμε ότι το ζήτημα μας αφορά όλους και ότι το πρόβλημα είναι κοινό, τότε θα μπορέσουμε να βοηθήσουμε ο ένας τον άλλον. Και η τοπική κοινωνία εμάς και εμείς αυτούς.
- 6) Κοίτα είναι μια κοινότητα και όλοι έχουμε διαφορές μεταξύ μας. Αυτό είναι και το καλό ευτυχώς. Διαφορετικές ιδέες, γνώσεις, τρόπο σκέψης και άλλα πολλά. Δεν ξέρω τι θα άλλαζα. Είναι πολλά

νομίζω. Το μόνο σίγουρο που μπορώ να σου πω είναι ότι αν θα ήθελα να αλλάξει κάτι μέσα στην κοινότητα, θα το συζητούσα πρώτα με την ομάδα.

3η Συνέντευξη με την Romy (εθελόντρια στην καφετέρια)

- 1) Είναι η τέταρτη φορά που έρχομαι στην κοινότητα ως εθελόντρια. Και τις δύο προηγούμενες φορές ήμουν στο πόστο του καφέ και πλέον έχω μάθει νομίζω να φτιάχνω τα πάντα. Αρχικά ήμουν στη Σίφνο, στη Θεσσαλονίκη και είχα αναλάβει την οργάνωση των χώρων των γυναικών καθώς επίσης να μαγειρεύω για τους διαβητικούς. Επιπλέον βοηθούσα στις αποθήκες γιατί εκεί πάντα χρειάζονται βοήθεια με τόσα πράγματα που πρέπει να ταξινομηθούν. Έπειτα ήρθα εδώ στο ΟΗΦ.
- 2) Όταν είχε αρχίσει το προσφυγικό, μία φίλη μου από την Ελβετία είχε έρθει για να βοηθήσει και μου μίλησε για την κατάσταση που επικρατούσε. Αμέσως σκέφτηκα ότι πρέπει να βοηθήσω κι εγώ και έτσι πήρα την απόφαση να έρθω να βοηθήσω. Και ήρθα.
- 3) Όλα γίνονται ομαδικά. Οι εργασίες, οι καθαρισμοί, τρώμε όλοι μαζί. Υπάρχει σεβασμός μεταξύ μας. Δεν έχουμε διαχωρισμούς. Όλα τα αντιμετωπίζουμε ίσα. Τώρα ο τρόπος λειτουργίας καθημερινά του ΟΗΦ έχει να κάνει με τα διαφορετικά project που τρέχουν μέσα στην κοινότητα. Από τα πιο σημαντικά για μένα αποτελεί η τράπεζα.
- 4) Προβλήματα έχουμε αρκετά. Το βασικότερο πιστεύω είναι η εύρεση χρημάτων. Είναι πολλά τα χρήματα που πρέπει να συγκεντρώνουμε μηνιαίως και δεν είναι καθόλου εύκολο. Αλλά μέχρι στιγμής πιστεύω πάμε καλά. Έχουμε κάνει και κάποιες περικοπές σε κάποια είδη με σκοπό να ελαφρύνουμε τα έξοδά μας.
- 5) Η αλήθεια είναι πως δεν έχω ασχοληθεί πολύ με το αν μας βοηθάνε από την τοπική κοινωνία. Έχουμε κάποιους εθελοντές αλλά δεν είναι αρκετοί. Αρκετές από τις δωρεές προέρχονται από το εξωτερικό αλλά νομίζω ότι αν και δεν φαίνονται σίγουρα είναι κάποιοι που μας βοηθάνε από την τοπική κοινότητα. Ο υδραυλικός μας εδώ στην κοινότητα είναι ένας πολύ καλός κύριος από τη Μυτιλήνη. Μας έχει βοηθήσει πάρα πολύ.
- 6) Κοίτα είμαι ένας πολύ χαρούμενος άνθρωπος που μου αρέσει πολύ να βοηθάω. Δεν νομίζω πως θα ήθελα να αλλάξω κάτι αυτό

τον καιρό στην κοινότητα. Ευχαριστιέμαι μόνο και μόνο που πετύχαμε τον αρχικό μας στόχο. Να κάνουμε τους ανθρώπους χαρούμενους.

4^η Συνέντευξη με το Max (Δάσκαλος Αγγλικών για τους ενήλικες)

- 1) Εγώ βρίσκομαι στο νησί περίπου δύο χρόνια τώρα. Στην αρχή δούλευα με άλλες οργανώσεις πάνω στο προσφυγικό ζήτημα αλλά από πάντα άκουγα για το OHF. Είχα αρκετού γνωστούς που ήταν εθελοντές εδώ και με είχε ενθουσιάσει η όλη ιδέα του project. Για το πως ξεκίνησε από την αρχή δεν ξέρω πολύ καλά γιατί δεν ήμουν εδώ από την πρώτη μέρα.
- 2) Το Φεβρουάριο είχα πάει για διακοπές στη χώρα μου στην Ελβετία και είχα δει στο Facebook ότι ζητούσαν εθελοντές για το OHF. Κατευθείαν δεν έχασα ευκαιρία και πήρα ένα τηλέφωνο και μου είπαν ότι θα με ήθελαν. Είμαι μέλος της ομάδας εδώ και 5 μήνες πλέον και το πόστο που έχω αναλάβει είναι δάσκαλος αγγλικών για ενήλικες. Επιπλέον οι σπουδές είναι πάνω στις κοινωνικές επιστήμες και με το πόστο μου στην κοινότητα νομίζω πως πλέον έχω αρχίσει με κάτι πάνω στον κλάδο μου.
- 3) Μόνο και μόνο από το μόντο μας μπορεί να καταλάβει κανείς το αίσθημα της συλλογικότητας και ομαδικότητας που έχουμε. «Δεν το κάνουμε για τους ανθρώπους, αλλά ΜΕ τους ανθρώπους». Όλοι μαζί σαν μια ομάδα, σαν μια οικογένεια. Θέλουμε ο κόσμος να συμμετέχει σε όλο αυτό, να παίρνει ευθύνες, για να μην ξεχνάν πως είναι μια φυσιολογική ζωή. Πολύ σημαντικό στον τρόπο λειτουργίας της κοινότητας αποτελεί η τράπεζα πιστεύω. Καταγράφουμε το όνομα του κάθε επισκέπτη στο σύστημά μας και κάθε φορά που έρχεται παίρνει τις «ελβετικές δραχμές» που δικαιούται τη μέρα του. Και αυτός τα αξιοποιεί όπως θέλει. Φυσικά ήδη έχουμε παρατηρήσει ότι κάποιοι έχουν αρχίσει και πλαστογραφούν τις ελβετικές δραχμές. (Γέλια) Αλλά κάπως το ελέγχουμε.
- 4) Πολλές φορές παρατηρούμε καυγάδες μεταξύ των επισκεπτών για πολλούς και διάφορους λόγους που δεν θέλω να επιμένω τόσο τώρα. Με την ομάδα security βέβαια μπορέσαμε να ελαττώσουμε το ποσοστό τους. Τα λεφτά επίσης είναι ένα πρόβλημα καθημερινά. Ευτυχώς μέσω των δωρεών μπορούμε ακόμα και επιβιώνουμε αλλά έχουν μειωθεί και αυτές αρκετά ήδη.

- 5) Νομίζω ότι η τοποθεσία που βρίσκεται η κοινότητα, που δεν έχουμε και πολλούς γείτονες δηλαδή, για την ακρίβεια έχουμε μόνο μία αποθήκη πιο δίπλα, μας βοηθάει στο να αποφεύγουμε και λίγο τη συνεχή προστριβή με την τοπική κοινωνία. Έχουμε φυσικά παραδείγματα βοήθειας από την τοπική κοινωνία όπως ο υδραυλικός μας ο κύριος Μιχάλης, που έρχεται καθημερινά στην κοινότητα. Νομίζω πάντως ότι η τοποθεσία μας βοηθάει να κρατάμε τα φώτα μακριά μας.
- 6) Μπορεί να ήθελα να βελτιωθεί λίγο η επικοινωνία μεταξύ μας, αλλά άμα το σκεφτείς λίγο καλύτερα δεν είναι και πολύ εύκολο. Υπάρχουν αυτή τη στιγμή 60 και εθελοντές από διαφορετικά μέρη, με διαφορετικές γλώσσες, όποτε νομίζω πως η επικοινωνία μέχρι τώρα είναι σε καλά επίπεδα. Πιστεύω πως αυτή τη στιγμή δεν θα άλλαζα κάτι συγκεκριμένο στην κοινότητα.

5^η Συνέντευξη με τη Nieves (μέλος coordination team OHF)

- 1) Δεν ήμουν εδώ από την αρχή που ξεκίνησε το project, όποτε δεν ξέρω άμα είμαι η κατάλληλη για να σου απαντήσω για αυτήν την ερώτηση. Αυτό που μπορώ να σου πω είναι τι κάνουμε εδώ κάθε μέρα. Προσπαθούμε να δώσουμε ξανά νόημα στη ζωή αυτών των ανθρώπων. Να τους επαναφέρουμε στην πραγματική ζωή και να μπορέσουμε να βελτιώσουμε λίγο την καθημερινότητά τους. Το 75% των επισκεπτών καθημερινά είναι από τη Μόρια.
- 2) Αρχικά ήμουν εθελόντρια στη Θεσσαλονίκη, στο camp Καραμανλής. Εκεί αναλάμβανα περιστασιακά πόστα. Έπειτα άρχισα να έρχομαι σε επαφή με το swisscross και το Δεκέμβριο του 2016 αποφάσισα να έρθω εδώ να βοηθήσω. Η θέση μου είναι να βοηθάω τον Άκη και να βρίσκω πρόσφυγες οι οποίοι θέλουν να βοηθήσουν εθελοντικά στην κοινότητα.
- 3) Όλα μέσα στην κοινότητα διαχειρίζονται από όλους μαζί. Όλοι μαζί δημιουργήσαμε την κοινότητα και έτσι συνεχίζει να υπάρχει. Τα γεύματα μαγειρεύονται από τους ίδιους τους πρόσφυγες και είναι δωρεάν για όλους. Μέσα στην κοινότητα εκτός από την τράπεζα, λειτουργούν επίσης σχολείο, γυμναστήριο, βιβλιοθήκη, κουρέας, μαθήματα υπολογιστών, κλινική και άλλα πολλά. Αυτό τον καιρό προσπαθούμε να φτιάξουμε και ένα αθλητικό κέντρο μέσα στην κοινότητα.

- 4) Τα προβλήματα που έχουμε να αντιμετωπίσουμε είναι αρκετά κάθε μέρα. Το τελευταίο διάστημα μπορώ να πω πως τα πράγματα είναι αρκετά ήρεμα. Αλλά πάντα περιμένουμε να δημιουργηθεί κάποιο πρόβλημα. Οι καυγάδες μπορώ να πω πως ήταν συχνό φαινόμενο αλλά το περιμέναμε από την πρώτη στιγμή. Όταν καθημερινά πρέπει να ζεις σε ένα περιβάλλον όπως η Μόρια και βιώνεις τέτοιου είδους καθημερινότητα, είναι λογικό κάποια στιγμή να ξεσπάσεις.
- 5) Δεν ξέρω και πολλά για τη συγκεκριμένη ερώτηση. Το μοναδικό πράγμα που ξέρω είναι ότι υπάρχουν κάποιες τοπικές οργανώσεις που κατά καιρούς μας έχουν βοηθήσει. Είναι πολύ δύσκολη και η κατάσταση που έχει να αντιμετωπίσει ο τοπικός πληθυσμός, κάτι στο οποίο δεν είναι συνηθισμένος. Δεν τους κατηγορώ. Κάνουν ότι μπορούν.
- 6) Θα ήθελα μεγαλύτερη συμμετοχή γυναικών από τη Μόρια στην κοινότητα. Δεν λέω πως δεν είναι αρκετή αλλά συγκριτικά με το ποσοστό των αντρών είναι αρκετά μικρότερο αυτό των γυναικών.

6^η Συνέντευξη με τη Julia (μέλος coordination team OHF)

- 1) Από ότι γνωρίζω, το swisscross είχε δημιουργήσει δυο παρόμοια project στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη και μετά κατάλαβαν ότι μία τέτοιου είδους κοινότητα θα έπρεπε να δημιουργηθεί στη Μυτιλήνη. Προσπαθούμε να προσφέρουμε στον κόσμο που μας επισκέπτεται από τη Μόρια κάτι διαφορετικό από αυτό που βιώνουν καθημερινά μέσα εκεί. Προσπαθούμε να τους κάνουμε χαρούμενους.
- 2) Πριν από 4 χρόνια άρχισα να ταξιδεύω σε διάφορα μέρη του κόσμου, όπου θα μπορούσα να προσφέρω εθελοντικά τη βοήθεια μου. Μετά άρχισα να ασχολούμαι με το μεταναστευτικό και ξεκίνησε να με ευαισθητοποιεί το συγκεκριμένο θέμα. Αυτός που με έπεισε να έρθω εδώ ήταν αρχικά ο μικρός μου αδελφός, με τον οποίο ήρθαμε αρχικά μαζί για να βοηθήσουμε. Τη δεύτερη φορά ήρθα με όλη την οικογένειά μου και τους τελευταίους 8 μήνες είμαι καθημερινά εδώ στο OHF και βοηθάω.
- 3) Σε αυτό που διαφέρουμε νομίζω από τους περισσότερους είναι ότι συμπεριφερόμαστε στον κόσμο με ισότητα και σεβασμό. Προσπαθούμε να τους προσφέρουμε πίσω την παλιά τους ζωή και να τους δώσουμε την ευκαιρία να ανήκουν κάπου.

- 4) Θα έλεγα ότι μέχρι κάποια στιγμή ένα από τα καθημερινά προβλήματα που είχαμε να επιλύσουμε ήταν οι καυγάδες που δημιουργούνταν μεταξύ των επισκεπτών. Αλλά έχουμε πάρει τα απαραίτητα μέτρα πλέον και οι περισσότεροι καυγάδες επιλύονται με άμεση συζήτηση. Επίσης νομίζω ο διαφορετικός τρόπος ζωής και κουλτούρας που έχουν συνηθίσει οι συγκεκριμένοι άνθρωποι μπορεί να δημιουργεί κάποιες φορές προβλήματα. Αλλά όχι κάτι σοβαρό.
- 5) Υπάρχουν κάποιοι τοπικοί οργανισμοί και κάποιοι προσωπικοί μας γνωστοί που μας βοηθάνε, αλλά θα έλεγα ότι το ποσοστό δεν είναι και πολύ μεγάλο. Προσωπικά θα ήθελα μεγαλύτερη συμμετοχή από όλους. Η κοινότητα είναι ανοιχτή για όλο τον κόσμο. Ενδιαφερόμαστε για όλους. Έχουμε πει και σε Ρομά πως είναι ευπρόσδεκτοι όποτε θέλουν. Όλοι είναι ευπρόσδεκτοι στην κοινότητα.
- 6) Δυο είναι πιστεύω τα πράγματα όχι που θα ήθελα να αλλάξω, αλλά που θα ήθελα να βελτιώσω. Αρχικά θα ήθελα μεγαλύτερη συμμετοχή από τον κόσμο των camps. Θα ήθελα να ήμασταν σε θέση να εξυπηρετήσουμε καθημερινά, όλο και περισσότερο κόσμο που χρειάζεται τη βοήθεια μας. Επίσης θα ήθελα να δημιουργηθούν τάξεις όπου θα διδάσκονταν για όσους ήθελαν, τέχνες που θα ήθελαν να γνωρίζουν. Παραδείγματος χάριν αν κάποιος ήθελε να μάθει να κουρεύει, να του έδειχνε κάποιος πως κουρεύουν και να έπαιρνε κάποιο είδος διπλώματος μετά από κάποια συγκεκριμένα μαθήματα.

7^η Συνέντευξη με τον Mahmud (εθελοντής/πρόσφυγας – υπεύθυνος μάγειρας)

- 1) Είμαι στην ομάδα του OHF από την πρώτη μέρα που ξεκίνησε το συγκεκριμένο project, μαζί με τον Αχιλλέα και τον swisscross. Από την πρώτη στιγμή προσπαθούμε να δώσουμε σε αυτούς τους ανθρώπους νέες ευκαιρίες που δεν βρίσκουν στη Μόρια. Θέλουμε να ασχολούνται με δραστηριότητες για να νιώθουν χρήσιμοι αλλά και για να ξεχνάνε την καθημερινότητα την οποία βιώνουν. Αυτό που προσπαθούμε να κάνουμε στην κοινότητα είναι να διευρύνουμε και να βελτιώνουμε τη γνώση. Δεν θέλουμε να μένουμε στάσιμοι. Στην κοινότητα σεβόμαστε τα πάντα και

θέλουμε όλοι να ανοίξουν τα μάτια τους και τα μυαλά τους και να γεμίσουν γνώση.

- 2) Στην Ελλάδα ήρθα από τη Συρία το Μάρτιο του 2016. Για τρεις μήνες είχα μείνει εγκλωβισμένος στην Ειδομένη όπου και γνώρισα τον Αχιλλέα. Μετά από καιρό ήρθε κάποιος και αντι να με ρωτήσει από που είμαι και τι κάνω στην Ελλάδα, μου είπε είμαι ο Αχιλλέας και θέλω να με βοηθήσεις να αλλάξουμε την κατάσταση. Ένωσα χρήσιμος ξανά. Είχα την ευκαιρία να πάω στη Γαλλία, όπου μου προσφέρανε άσυλο αλλά προτίμησα να μείνω εδώ στην Ελλάδα. Άλλωστε στην τελική ποιος δεν είναι πρόσφυγας; Μου αρέσει στην Ελλάδα, η κουλτούρα που έχει. Στην κοινότητα έχω τη θέση του μάγειρα.
- 3) Μέσα στην κοινότητα, για όλα είναι υπεύθυνοι οι πρόσφυγες. Όλοι πρέπει να συμπεριφέρονται με σεβασμό ο ένας προς τον άλλον. Όλοι είμαστε το ίδιο. Το φαγητό καθημερινά είναι δωρεάν για όλους τους επισκέπτες και όποιον άλλον θέλει να έρθει. Επίσης το σύστημα με την ελβετική δραχμή, θεωρώ πως είναι εξαιρετικό. Δεν το είχα συναντήσει πουθενά αλλού έως τώρα.
- 4) Προσωπικά πιστεύω πως τρία είναι τα κύρια προβλήματα που έχουμε να αντιμετωπίσουμε. Αρχικά πρέπει να καταλάβουμε το άγχος που περνάνε αυτοί οι άνθρωποι αφού δεν γνωρίζουν τι τους ξημερώνει η επόμενη μέρα. Εκεί οφείλονται και οι αρκετοί καυγάδες που είχαμε γενικά. Ένα ακόμα πρόβλημα είναι οι ψεύτικες υποσχέσεις της Ε.Ε. σχετικά με τους πρόσφυγες. Γεμίζουν ψεύτικες ελπίδες τον κόσμο και στο τέλος τους «κρεμάνε». Τέλος θα έλεγα ότι τα χρήματα είναι το πιο κύριο πρόβλημα που έχουμε να αντιμετωπίσουμε. Κάθε μήνα πρέπει να συγκεντρωθούν αρκετά χρήματα για να καταφέρουμε να φέρουμε εις πέρας καθημερινές ανάγκες της κοινότητας. Μέχρι στιγμής τα καταφέρνουμε καλά πιστεύω.
- 5) Φυσικά και μας βοηθάνε. Από την πρώτη στιγμή μας βοηθάνε τοπικοί συνεταιρισμοί και οργανισμοί. Μπορεί η βοήθεια τους να μην φαίνεται πολύ στον κόσμο έξω αλλά εγώ τη βλέπω. Όσο μπορεί καθένας βοηθάει.
- 6) Αν θα ήθελα να αλλάξω κάτι αυτό θα ήταν η Μόρια. Ξέρω με ρώτησες για κάτι μέσα στην κοινότητα και η Μόρια δεν είναι μέσα σε αυτή. Η επίδραση όμως που έχει η Μόρια στην κοινότητα μέσω

των ανθρώπων που μας επισκέπτονται καθημερινά είναι δραματική. Οπότε θα χτυπούσα το πρόβλημα στη ρίζα του. Θα άλλαζα τη Μόρια τελείως.

8^η Συνέντευξη με τον Αχιλλέα (Υπεύθυνος του project)

- 1) Η ιδέα του OHF ξεκίνησε μέσα από την εμπειρία εφαρμογής συστημάτων κοινοτισμού (με βασική αναφορά τα kibbutzim του Ισραήλ), σε δυο προσφυγικά καμψ της Σίνδου, το 2016-2017: Το Καμπ Φράκαπορ που φιλοξενούσε 600 Κούρδους Σύριους και το Καμπ Καραμανλής, με 700 Άραβες Σύριους. Μέσα από συνεχείς δοκιμές με τον Μάικλ Ράμπερ του Ελβετικού Σταυρού καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι σύνολα ανθρώπων που βρίσκονται σε τέτοιες δομές θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ως δυναμικές κοινότητες και να ενθαρρύνονται στο να λειτουργούν με όρους κοινοτισμού. Δηλαδή, με πιο απλά λόγια, να δουλεύει ο ένας για τον άλλο, με ανταλλαγή προϊόντων και υπηρεσιών, στο πλαίσιο της συμβίωσής τους. Ως οργάνωση υποστηρίξαμε τον κουρέα με τον απαραίτητο εξοπλισμό για να αρχίσει να κουρεύει τα μέλη της κοινότητας. Και αντίστοιχα, τον ράφτη, τον ξυλουργό, τον δάσκαλο, τον γυμναστή, τον καφετζή, τον τυροκόμο κα. επαγγελματίες. Καταλήξαμε στο να βοηθήσουμε να δημιουργηθεί μέσα σ' αυτά τα καμψ ένας τόπος ειρήνης, εργασίας, αλληλεγγύης, δημιουργικότητας και απασχόλησης, βασισμένος στα ταλέντα και τις δεξιότητες των ίδιων των προσφύγων. Αυτό όλο το μοντέλο εφαρμόστηκε συνολικά, πιο επεξεργασμένο και ολοκληρωμένο, από τον Φεβρουάριο του 2017 στο One Happy Family της Λέσβου, κινητοποιώντας και κινητροδοτώντας τους πρόσφυγες μετανάστες από τη Μόρια και το Κιρά Τεπέ. Τότε ξεκίνησε η ανακαίνιση του χώρου από τα χέρια των ανθρώπων, με το δικό τους γούστο και μεράκι - εμείς βάλουμε μόνο τα υλικά. Το αποτέλεσμα μας έκανε γρήγορα να χαμογελάμε, μόλις αποδείξαμε σε όλους ότι οι περίφημοι «επικίνδυνοι κακοποιοί της Μόριας» τελικά είναι ταλαντούχοι μάστορες, σκληρά εργαζόμενα παιδιά, ευγενικές ψυχές.
- 2) Στις αρχές του 2017 καταλάβαμε ότι μια μεγάλη δομή με χαρακτηριστικά κομμούνας / κοινότητας θα βοηθούσε πολύ την επιβαρυσμένη κατάσταση στη Λέσβο, αποσυμπιέζοντας κατά τις ώρες της ημέρας την πολύπαθη Μόρια. Κάναμε μια σειρά από

επαφές με την τοπική αυτοδιοίκηση του νησιού, τις υπάρχουσες κοινωνικές δομές, απλούς πολίτες της Λέσβου αλλά και πρόσφυγες, για να ακούσουμε τις ανάγκες τους. Συμφωνήσαμε πως ένας τέτοιος χώρος ειρήνης, εργασίας και αλληλεγγύης μόνο καλό θα έκανε στη Λέσβο. Και έτσι, ως υπεύθυνος για την υλοποίηση της ιδέας, μετακόμισα στα τέλη Γενάρη στη Μυτιλήνη, βρήκα τον χώρο απέναντι από το Καρά Τεπέ - και γρήγορα πλαισιώθηκα από αρκετούς εθελοντές του Ελβετικού Σταυρού, οι οποίοι στήριξαν την προσπάθεια οικονομικά και πρακτικά, μέχρι το άνοιγμα του ΟΗΦ τον Μάρτιο. Ο ίδιος αποχώρησα από τη θέση μου τον Ιούλιο του '17, αφήνοντας ως άξιο συνεχιστή τον Ελβετό Fabian Bracher που μέχρι σήμερα έχει αναπτύξει το ΟΗΦ οδηγώντας το σε τεράστια επιτυχία.

- 3) Κάθε άνθρωπος σε κατάσταση προσφυγιάς εκτός από τα προβλήματά του, κουβαλάει μαζί του και ταλέντα, δεξιότητες, γνώσεις. Το ΟΗΦ σε ρόλο «κράτους», φροντίζει να τα αξιοποιεί: Δέχεται τις προτάσεις των προσφύγων για τη δημιουργία μικροεπιχειρήσεων στους χώρους του, επιδοτώντας το αρχικό κεφάλαιο που χρειάζεται για εξοπλισμό, βοηθώντας στην δημιουργία της επιχείρησης και τελικά επιβλέποντας την ομαλή και εύρυθμη λειτουργία της. Κατ' αυτόν τον τρόπο σήμερα λειτουργούν στο ΟΗΦ κουζίνα που παράγει 700 μερίδες φαγητό κάθε μέρα, καφενείο, κουρείο, ραφείο, κατάστημα ειδών ένδυσης και υπόδησης, στούντιο γιόγκα, βιβλιοθήκη, σχολείο, χώρος γυναικών, ξυλουργείο, γυμναστήριο, μποστάνι με οπωροκηπευτικά, μίνι μάρκετ, σινεμά, τραπεζαρία, παιδική χαρά, γραφιστικό στούντιο, παιδότοπος, ομάδα κηπουρών, ελαιοχρωματιστών, οικοδόμων κα. Στις μεταξύ τους συναλλαγές δεν χρησιμοποιούνται χρήματα αλλά τοπικό συνάλλαγμα, το οποίο ονομάσαμε «Ελβετική Δραχμή» και μοιράζεται ισόποσα σε όλους τους επισκέπτες.
- 4) Θα τολμήσω να πω ότι δεν αντιμετωπίσαμε προβλήματα ούτε στην αρχή, ούτε και στη συνέχεια μέχρι σήμερα, εκτός των αναμενόμενων προβλημάτων που εμφανίζονται σε κάθε μικροκοινωνία ανθρώπων. Το κυριότερο ήταν να κερδίσουμε την εμπιστοσύνη των προσφύγων, να τους αποδείξουμε ότι είμαστε

ειλικρινείς, δίκαιοι και έντιμοι απέναντί τους. Από το σημείο αυτό και μετά όλα ήταν απλά και βατά, χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα.

- 5) Η κοινωνία της Λέσβου στάθηκε ηρωικά και λεβέντικα απέναντι στο δίλημμα της Ιστορίας, όταν 100 χρόνια μετά την Μικρασιατική Καταστροφή δέχθηκε και πάλι στις ακτές κύματα εκατοντάδων χιλιάδων προσφύγων. Όταν τον Γενάρη του '17 στήθηκε το ΟΗΦ, πολλοί ντόπιοι έσπευσαν να στηρίξουν το εγχείρημά μας και να συνεργαστούν μαζί μας, άλλοι επαγγελματικά και άλλοι εθελοντικά. Μέχρι σήμερα οι σχέσεις του ΟΗΦ με την τοπική κοινωνία παραμένουν άριστες και ελπίζουμε να παραμείνουν έτσι για το κοινό καλό.
- 6) Στην ερώτηση αυτή το πρώτο πράγμα που έρχεται στο μυαλό μου είναι να άλλαζαν οι νόμοι, να δινόταν το δικαίωμα στους πρόσφυγες να φτάσουν στους τελικούς προορισμούς τους και ας έκλεινε το ΟΗΦ αφού δεν θα είχε λόγο ύπαρξης. Στην σκληρή πραγματικότητα, δεν θα άλλαζα κάτι σ' αυτό το μοντέλο, αφού λειτουργεί θαυμάσια για πάνω από έναν χρόνο. Αν κάτι χρειάζεται επειγόντως σήμερα αυτό είναι χρηματοδότηση και περισσότερο χώρο για να αναπτυχθεί κι άλλο! Γιατί τα 3 στρέμματα του ΟΗΦ δεν είναι αρκετά για να χωρέσουν όλο το μεράκι, τα ταλέντα, τις γνώσεις και την όρεξη για δουλειά των φίλων μας!

Συνεντεύξεις από τους πρόσφυγες – εθελοντές του One Happy Family.

Ερωτήσεις Συνεντεύξεων.

- 1) Όταν έφτασες στη χώρα, τι περίμενες, τι συνέβη για το οποίο δεν ήσουν προετοιμασμένος/η, ποια ήταν η αντιμετώπιση που δέχθηκες από την τοπική κοινωνία;
- 2) Πως έμαθες για την κοινότητα του One Happy Family;
- 3) Έφτασες την πρώτη σου μέρα στην κοινότητα. Ποιες ήταν οι πρώτες σου σκέψεις και αντιδράσεις;
- 4) Πες μας λίγο πως λειτουργεί η κοινότητα. Ποιος ο ρόλος σου; Σε ποιο βαθμός συμμετέχεις στις διαδικασίες; Με ποιο τρόπο; Τι σου προσφέρει;
- 5) Σε έχει βοηθήσει το One Happy Family; Αν θα ήθελες να αλλάξεις κάτι, τι θα ήταν αυτό;

1^η Συνέντευξη με τον Theofile (Εθελοντής στην ομάδα security)

- 1) Όταν έφτασα στην Ελλάδα από το Κονγκό, πριν από ένα χρόνο, ήμουν πολύ χαρούμενος που κατάφερα επιτέλους να φτάσω στην Ευρώπη και να επιτύχω έναν από τους στόχους μου. Δεν είχα και μεγάλη επαφή με την τοπική κοινωνία και όσες φορές είχα δεν δημιουργήθηκε κάποιο πρόβλημα. Παρατήρησα κάποιες στιγμές κάποια περίεργα βλέμματα αλλά δεν ασχολούμαι με τέτοια.
- 2) Για την κοινότητα έμαθα μέσω κάποιων φίλων μου που είχαν επισκεφθεί το χώρο και έτσι αποφάσισα κι εγώ να έρθω μια μέρα να δω πω είναι. Από την αρχή άκουγα μόνο θετικά σχόλια όποτε σκέφτηκα κάτι καλό θα είναι.
- 3) Την πρώτη μέρα που ήρθα και είδα τις εγκαταστάσεις και το κλίμα που επικρατούσε, εντυπωσιάστηκα μπορώ να πω. Μετά από μια γρήγορη ξενάγηση που μου είχαν κάνει οι φίλοι μου, πήγαμε στο γυμναστήριο. Εκεί ήταν που γνώρισα και τον Άκη και μου είπε αν θέλω να βοηθήσω στην κοινότητα.
- 4) Εγώ είμαι εθελοντής στο OHF κοντά 4 μήνες τώρα. Ανήκω στην ομάδα security που έχουν δημιουργήσει τα παιδιά εδώ στην κοινότητα. Μου αρέσει που νιώθω πως ανήκω κάπου και είμαι και πάλι χρήσιμος σε μια ομάδα. Το απολαμβάνω. Έρχομαι κάθε μέρα είτε για δουλειά είτε για να περάσω τη μέρα μου.

- 5) Η κοινότητα με έχει βοηθήσει αρκετά να καταφέρω να ανταπεξέλθω στην καθημερινότητα μου. Πλέον νιώθω και αυτό το μέρος σαν οικογένειά μου. Όταν χρειαζόμουν βοήθεια, ήξερα πως είχα κάπου όπου θα μπορούσα να απευθυνθώ. Δεν ξέρω αν θα ήθελα να αλλάξω κάτι στην κοινότητα. Μάλλον για τώρα δεν έχω κάτι.

2^η Συνέντευξη με την Aimerance (εθελόντρια στην καφετέρια από το Καμερούν)

- 1) Ήρθα στην Ελλάδα από το Καμερούν πριν από 6 μήνες. Στο Καμερούν έφτιαχνα τσάντες για γυναίκες, κάτι τελείως άσχετο από το πόστο που έχω αναλάβει στο OHF. Ακόμα δεν έχω συνειδητοποιήσει αρκετά τι έχει γίνει. Αλλά μέχρι στιγμής τα πράγματα εξελίσσονται αρκετά καλά. Ελπίζω και να συνεχιστούν έτσι. Ένα αρνητικό που έχω να αντιμετωπίσω κάθε μέρα είναι η Μόρια. Μια λέξη θα μπορούσε να τη χαρακτηρίσει. Άθλια. Αλλά δεν μπορώ να κάνω κάτι. Με την τοπική κοινωνία δεν είχα και ιδιαίτερες επαφές ακόμα.
- 2) Για την κοινότητα του OHF έμαθα μια μέρα, πριν από 2 μήνες περίπου, όταν άκουσα κάτι φίλους να μιλάνε για αυτό. Την επόμενη μέρα το πρωί, ήρθαμε στην κοινότητα και άκουσα ότι ψάχνει για εθελοντές. Δεν έχασα ευκαιρία και είπα πως είμαι διαθετομένη. Τα παιδιά με δέχθηκαν κατευθείαν και με έβαλαν στην καφετέρια.
- 3) Την πρώτη μέρα που ήρθα στην κοινότητα ήμουν αρκετά λίγο μαγκωμένη αλλά στη συνέχεια κατάλαβα και ένιωσα τόση ασφάλεια γύρω μου, που ηρέμησα πάρα πολύ. Για αυτό το λόγο με το που άκουσα ότι ψάχνουν για εθελοντές προσφέρθηκα κατευθείαν. Γενικά μου αρέσει στην Ελλάδα, αλλά και η κοινότητα με έχει βοηθήσει να σκέφτομαι διαφορετικά. Είμαι αρκετά χαρούμενη αυτόν τον καιρό και έχω βρει την οικογένεια μου στο πρόσωπο όλων.
- 4) Ο ρόλος μου είναι κάτι σαν υπεύθυνη της καφετέριας, όπως με αποκαλούν πολλά άτομα πλέον. Κάποιες άλλες φορές βοηθάω τα παιδιά άμα χρειάζονται να μεταφράσουν κάτι από τα Γαλλικά στα Αγγλικά. Ευτυχώς μιλάω και τις δύο γλώσσες αρκετά καλά. Μου αρέσει που έχω να ασχολούμαι κάθε μέρα με κάτι. Τους πρώτους μήνες είχα αρχίσει να μελαγχολώ που δεν είχα να ασχοληθώ με

κάτι. Πλέον μπορώ να πω πως έχω ξαναμπεί σε μια καθημερινότητα, όπως παλιά.

- 5) Μπορεί να ακουστεί λίγο περίεργο αλλά αν θα ήθελα να αλλάξω κάτι μέσα στην κοινότητα θα ήταν να προσθέσω λίγα περισσότερα φαγητά από την Αφρική. Μου έχει λείψει αρκετά και ο Mahmoud δεν μαγειρεύει ποτέ αφρικάνικα φαγητά. (Γέλια) Αυτό μόνο πιστεύω.